

REDOVNICI I OBNOVA

JEAN GALOT

**KOMENTAR KONCILSKOG DEKRETA
O REDOVNIČKOJ OBNOVI**

Originalni naslov djela:

RENOUVEAU DE LA VIE CONSACREE,
Editions J. Duculot, S. A. — Gembloux (1966)

S francuskog preveo:

o. Ljudevit Gregov, franjevac trećoredac

Imprimatur: *Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu,*
br. 74/1973.

Odgovara: *o. Hadrijan Borak, franjevac kapucin, Ul. V.
zemaljske konferencije KPJ 47, Zagreb-Dubrava*

Jean Galot

Redovnici i obnova

ZAGREB — 1973.

Vijeće viših redovničkih poglavara u Jugoslaviji
Unija viših redovničkih poglavarica u Jugoslaviji

Tisak: Grafički zavod Hrvatske, Zagreb

Otkako je redovništvo dobilo u Crkvi puno »gradansko« i obiteljsko pravo, Crkva o njemu govori i za nj se brine. Uvijek je u crkvenom učiteljstvu živjela spoznaja o vrijednosti pravog i punog redovničkog života. Napose su sveci, veoma često i sami članovi redovničkih zajednica, cijenili napor ljudi da se Kristu što više i što vjernije suobliče. Da idu za njim iskrena srca i jednostavni, siromašni i čisti, poslušni i predani velikim zadaćama oko vlastita posvećenja i spaša duša.

Posljednji je veliki Sabor želio u dubini Crkvenog shvaćanja i života pronaći najčistije ideale kršćanstva, njegovo evanđeosko poslanje i autentičan krsni poziv na posvemašnju ljubav prema Kristu i ljudima. I dok je dogledavao za sve staleže smisao i veličinu posvećenja, dok je laicima otkrivao njihov tip svetosti, svećenicima i biskupima njihovu specifičnost zvanja, nije mogao mimoći niti redovništva. Redovnike spominju mnogi dokumenti, napose tri — o Crkvi, o pastirskoj službi biskupa i o misijskom poslanju Crkve. Ocima je to bilo premalo. Redovnici su toliko utkani u život Crkve i njezine misije da je bilo potrebno progovoriti upravo njima. Vremena su za to zrela. Prilike u Crkvi i oko nje na

to sile. Mnoge su redovničke zajednice osjetile da moraju pronaći zdravu vodu svojih prvih izvora, da moraju odlučno krenuti prema evanđeoskoj obnovi, da ne smiju zanemariti svoje temeljne orijentacije, da moraju pronaći svoje mjesto pod suncem u ovo doba kad je svijet opasno nakrenut prema materializmu i kritički oštar prema duhovnim vrijednostima.

Tako je među mnogim predloženim dokumentima bio Ocima predložen velik spis o redovništvu, čiju povijest čitamo na početku ove knjige. Srećom su saborski Oci dokument oborili i zatražili da se sastavi novi, kraći, sadržajno bogatiji, topliji, uvjerljiviji. Makar i ne bili potpuno zadovoljni onim što su dobili, redovnici su osjetili da im je pružena stvarna pomoć za vlastitu obnovu. Potrebno je samo što preglednije i što jasnije, što dublje i što izvornije razmatrati riječi Sabora, otkrivati njegovu iskonsku nakanu, smjestiti saborsku poruku usred svoga redovničkog života i svoje sile unositi u saborske želje. Tako, i prije svega tako, doznajemo što »Duh Božji govori Crkvama«, zajednicama vjere i nade, zajednicama ljubavi i rada, a to su prave redovničke obitelji.

Odmah nakon Sabora započeli su ili pojedine skupine ili pojedini pisci tumačiti, više ili manje sretno, što je Saboř poručio i preporučio redovnicima. Osim službenih riječi u Motu proprio »Ecclesiae sanctae«, gdje su pravno osposobljene neke saborske izjave o redovničkom životu, doživjeli smo pravo buđenje najboljih redovničkih pisaca, koji su tumačili dekret o redovništvu.

Pred nama je djelo isusovca J. Galota, profesora teologije. Nije nam posve nepoznat jer je njegovo

djelo »Milosti puna« izašlo na hrvatskom jeziku. Taj neobično jednostavan i jasan pisac, možemo reći pisac svjetle i radosne teologije, tim je tumačenjem obdario redovničku braću i sestre dobrim i sigurnim komentarom. Nije svoje knjige odviše razlomio i usitnio na ropske brojke, kojima bi bez pregleda slijedio sam tekst koncilskog dekreta. Slijedio je i razvijao saborsku misao, hvatajući je u spisu »Perfectae caritatis«, sprovodeći je hrabro kroz Isusovu Objavu, crkveno učenje, redovničko iskustvo i suvremene potrebe. Tako smo dobili odlična poglavљa o zavjetima, ali ne zasebno i u zraku, nego stopljena s temeljnim Božjim željama da budemo sveti. »Ovo je Božja volja, vaše posvećenje« (I Sol 4,3). Tako je obradio i druga dva važna problema — o zajedništvu života, što je, znamo, jedna od težih kriza, i o samoj obnovi, koja je u stvarnoj teškoći. Autor se zaustavio na tim pitanjima prije no što će otkriti prema saborskим mislima smisao molitve i djelovanja, prije no što će govoriti o drugotnim sredstvima obnove i uspjeha i što je ostavio, kao i Sabor, za sam kraj.

Ovo djelo nije nikakav povjesni prikaz redovništva, nije niti ugodan esej o nekim redovničkim napetostima, niti je to proizvoljno pisan traktat o pravilima, zavjetima i vjernosti. Ovo je djelo ograničeno i strogo usmjereni saborskim tekstom i idejama. Zato je njegova vrijednost izdignuta nad ostale prikaze o redovništvu. Ako pojedinci i zajednice dožive da ih ponuđene stranice iznutra osvajaju i obasjavaju, da ih jačaju i zbližavaju, da ih sve snažnije vežu uz Krista i njegovo Poslanje, da im donose golemu želju za preokretom na bolje i svetije — onda su ne samo dobro došle, nego i stvarno uspjele. U-

*vjerem sam da će milošću Kristovom i po zagovoru
Djevice Majke knjiga patra Galota redovničkim za-
jednicama u našoj domovini pomoći, kako bi sretno
ostvarile što više onog idealu, što su nam ga namrli
po nadahnuću Božjem naši redovnički Roditelji.*

O. Mijo Škvorc, biskup

Dekret »Perfectae caritatis«

**PAVAO BISKUP
SLUGA SLUGU BOŽJIH
ZAJEDNO S OCIMA SVETOG SABORA
NA TRAJAN SPOMEN**

**DEKRET
»PERFECTAE CARITATIS«
o prilagođenoj obnovi redovničkog života***

Uvod

1. Nastojanje oko savršene ljubavi po evanđeoskim savjetima proistječe iz nauke i primjera božanskog Učitelja, a pojavljuje se kao sjajan znak nebeskog kraljevstva. To je već prije pokazao Sveti Sabor u svojoj konstituciji koja nosi naslov *Lumen gentium — Svjetlo naroda*, a sada hoće da progovori o životu i disciplini onih ustanova kojih članovi zavjetuju čistoću, siromaštvo i poslušnost, da se pobrine za njihove potrebe prema zahtjevima današnjih vremena.

Već je od početka Crkve bilo muževa i žena koji su ostvarivanjem evanđeoskih savjeta nastojali u većoj slobodi slijediti Krista i izrazitije ga naslijedovati. Svatko je od njih na svoj način provodio život Bogu posvećen. Mnogi su između njih po nadahnuću Duha Svetoga ili provodili samotan život ili su osnivali redovničke obitelji, koje je Crkva svojom vlašću rado prihvaćala i odobravala. Tako je po božanskom naumu razrasla divna raznolikost redovničkih zajednica, koja je mnogo pridonijela tome da Crkva bude ne samo spremna za svako dobro djelo (usp. 2 Tim 3, 17) i pripravna za djelo služenja u izgradnji tijela Kristova (usp. Ef 4,12) nego i da različitim darovima svojih

* Ovaj tekst koncilskog dekreta o obnovi redovničkog života uzet je, s dopuštenjem izdavača, iz *Dokumenata Drugog vatikanskog koncila*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1970.

sinova bude urešena poput Zaručnice koja je nakićena za svog Zaručnika (usp. Otk 21, 2), te se tako po njoj očituje mnogovrsna mudrost Božja (usp. Ef 3, 10).

U tolikoj raznolikosti darova, svi koje je Bog pozvao na ostvarivanje evanđeoskih savjeta i koji ih vjerno izvršuju, Bogu se posebno posvećuju zato da bi slijedili Krista koji je — čist i siromašan (usp. Mt 8, 20; Lk 9, 58) — po poslušnosti do smrti na križu (Fil 2, 8) spasio i posvetio ljude. Potaknuti ljubavlju, koju Duh Sveti razljava u njihovim srcima (usp. Rim 5, 5), oni sve više žive Kristu i njegovu tijelu, Crkvi (usp. Kol 1, 24). Stoga, što se oni po predanju samih sebe koje obuhvaća cijeli život čvršće s Kristom sjedinjuju, to je bogatiji život Crkve i plodniji njezin apostolat.

Da izvanredna vrijednost toga života, posvećenog za vjetovanjem savjeta, i njegova nužna uloga u suvremenom svijetu bude na još veću korist Crkve, ovaj Sveti Sabor donosi ove odredbe. One se odnose samo na opća načela prilagođene obnove života i stege redova i družba zajedničkog života bez zavjeta, kao i svjetovnih ustanova, čuvajući pri tom njihovu vlastitu narav. Posebne smjernice za ispravno tumačenje i primjenu tih općih načela odredit će nadležna vlast poslije Sabora.

Opća načela prilagođene obnove

2. Prilagođena obnova redovničkog života treba da jednako obuhvati: s jedne strane neprestano vraćanje na izvore svakog kršćanskog života kao i na izvorni duh redovničkih ustanova, a s druge strane njihovo prilagođivanje promijenjenim prilikama vremena. Tu obnovu treba izvršiti pod utjecajem Duha Svetoga i pod vodstvom Crkve prema slijedećim načelima:

a) Vrhovno je pravilo redovničkog života: slijediti Krista kako je to izloženo u Evanđelju. To ima važiti kao vrhovno načelo svim redovničkim ustanovama.

b) Dobro je za Crkvu da ustanove imaju svoju posebnu narav i vlastitu zadaću. Stoga neka sve one dobro upoznaju i vjerno slijede duh osnivača i njegove posebne nakane kao i zdrave tradicije, što sve sačinjava baštinu svake pojedine redovničke ustanove.

c) Sve ustanove neka učestvuju u životu Crkve i neka prema svojoj vlastitoj naravi prihvate kao nešto svoje te svim silama promiču njezine pothvate i ciljeve na biblijskom, liturgijskom, dogmatskom, pastoralnom, ekumenskom, misijskom i socijalnom području.

d) Neka se ustanove zalažu da njihovi članovi steknu primjereno poznavanje prilika ljudi i vremena kao i potreba Crkve, tako da u svjetlu vjere s razumijevanjem prosuđuju okolnosti suvremenog svijeta te goreći apostolskim žarom uzmognu što uspješnije ljudima pritjecati u pomoć.

e) Budući da je redovnički život prije svega određen za to da njegovi članovi slijede Krista te se zavjetovanjem evanđeoskih savjeta s Bogom sjedine, sa svom ozbiljnošću valja uočiti da i najbolje prilagodivanje potrebama današnjeg vremena neće biti uspješno ako ne bude prodahnuto duhovnom obnovom, kojoj i u vanjskom djelovanju uvijek treba davati prvenstvo.

Praktične smjernice za prilagođenu obnovu

3. Način života, molitve i rada neka se svagdje, a napose u misijskim krajevima, primjereno uskladi s današnjim fizičkim i psihičkim sposobnostima članova; a prema zahtjevima naravi svake pojedine ustanove neka se uskladi s potrebama apostolata, sa zahtjevima kulture, s društvenim i ekonomskim okolnostima.

Prema istim mjerilima neka se preispita i sam način upravljanja u pojedinim redovničkim ustanovama.

Stoga neka se na prikladan način preispitaju konstitucije, direktoriji, običajnici, molitvenici, ceremonijali

kao i ostali zbornici te vrste; neka se dokinu zastarjeli propisi, a ostalo uskladi s dokumentima ovog Svetog Sabora.

Kome pripada provođenje prilagođene obnove

4. Uspješna se obnova i ispravno prilagođivanje neće postići ako na tom ne budu surađivali svi članovi pojedine ustanove.

Na nadležnu vlast, osobito na generalne kapitule, spada odrediti smjernice i donositi zakone za obnovu i prilagođivanje te predvidjeti vrijeme za dostatne i razborite pokuse, dakako, ukoliko je potrebno, uz odobrenje Svetе Stolice ili ordinarija, već prema propisu prava. U onim stvarima koje se odnose na cijelu ustanovu, neka poglavari prikladno upitaju za savjet i saslušaju svoje članove.

Za prilagođenu obnovu samostana klauzurnih redovnica mogu se prikupiti želje i prijedlozi i od skupštine njihovih saveza ili kakvih drugih zakonitih sastanaka.

Neka kod toga svi imaju na pameti da nadu u uspjeh obnove treba postavljati više u savjesnije obdržavanje pravilâ i konstitucija nego u pomnožavanje zakona.

Zajednički elementi svim oblicima redovničkog života

5. Članovi bilo koje redovničke ustanove neka u prvom redu budu svjesni da su se zavjetovanjem evanđeoskih savjeta odazvali božanskom pozivu, da tako — ne samo mrtvi grijehu (usp. Rim 6, 11) nego i odričući se svijeta — žive Bogu jedinom. Cijeli su svoj život stavili na raspolaganje njegovoј službi. To im daje

neku posebnu posvetu, a ta ima svoje duboko korijenje u krsnoj posveti, koju potpunije izražava.

Budući da je Crkva primila ovo njihovo predanje samoga sebe, neka budu svjesni da su i njoj dužni služiti.

To što su se posvetili službi Božjoj treba da ih nedoljivo potiče na trajno vršenje kreposti, osobito ponižnosti i poslušnosti, odvažnosti i čistoće, po kojima postaju dionici Kristova poniženja (usp. Fil 2, 7-8), a ujedno i njegova života u Duhu (usp. Rim 8, 1-13).

Redovnici, dakle, vjerni svojem zavjetovanju — odričući se svega poradi Krista (usp. Mk 10, 28) — neka nasljeđuju njega kao ono jedino potrebno (usp. Lk 10, 42; Mt 19, 21); slušajući njegove riječi (usp. Lk 10, 39) neka budu zauzeti za ono što je njegovo (usp. 1 Kor 7, 32).

Stoga članovi bilo koje ustanove, jer prije svega i samo Boga traže, treba da spajaju kontemplaciju, po kojoj se umom i srcem s njime sjedinjuju, s apostolskom ljubavlju koja ih goni da se suradnjom uključe u djelo otkupljenja i šire kraljevstvo Božje.

Prvenstvo duhovnog života

6. Koji zavjetuju evanđeoske savjete neka iznad svega traže i ljube Boga koji nas je prvi ljubio (usp. 1 Iv 4, 10), i neka u svim životnim okolnostima njeguju život s Kristom u Bogu sakriven (usp. Kol 3, 3). Odатle izvire i svim žarom pokreće ljubav prema bližnjemu za spasenje svijeta i za izgradnju Crkve. Ta ljubav treba da oživjava i upravlja cjelokupno provođenje evanđeoskih savjeta.

Neka zato svi članovi ustanova neprestanim marom njeguju duh molitve i samu molitvu, crpući iz pravih izvora kršćanske duhovnosti. Neka u prvom redu svakog dana imaju u rukama Sveti pismo, da čitanjem i razmatranjem božanskog Pisma nauče »nenadmašivo

znanje — Isusa Krista» (Fil 3, 8). Neka u duhu Crkve srcem i ustima obavljaju sv. liturgiju, osobito presveto otajstvo euharistije, i neka iz toga najbogatijeg izvora hrane svoj duhovni život.

Tako — okrijepljeni za stolom božanskog Zakona i svetog oltara — neka bratskom ljubavlju ljube udove Kristove, a sinovskim srcem poštuju i ljube pastire; neka sve više i više žive i osjećaju s Crkvom i neka se potpuno stave u službu njezina poslanja.

Kontemplativne ustanove

7. Ustanove, koje su usmjerenе samo na kontemplaciju, tako da se njihovi članovi u samoći i šutnji, u neprestanoj molitvi i radosnoj pokori bave samo Bogom uvijek u mističnom tijelu Kristovu, u kojem »svi udovi nemaju iste službe« (Rim 12, 4), zauzimaju istaknut položaj, ma koliko bila velika potreba aktivnog apostolata. Oni prinose Bogu izvrsnu žrtvu hvale, a narod Božji rasvjetljuju bogatim plodovima svetosti, primjerom ga potiču i otajstvenom apostolskom plodnošću promiču njegov porast. Tako su oni ures Crkve i izvor nebeskih milosti. No neka se i njihov način života preispita prema spomenutim načelima i mjerilima prilagođene obnove, ali ipak tako da se svom pomnjom sačuva njihova odvojenost od svijeta i vježbe svojstvene kontemplativnom životu.

Ustanove posvećene apostolskom životu

8. U Crkvi ima vrlo mnogo redovničkih, i kleričkih i laičkih, ustanova koje se posvećuju različitim djelima apostolata. Prema milosti koja im je dana, one imaju

različite darove: dar posluživanja, da služe; dar poučavanja, da poučavaju; dar tješenja, da tješe; dar dijeljenja, da daju darežljivo; dar djela milosrđa, da ga čine radosno (usp. Rim 12, 5-8). »Milosni su darovi različiti, ali je isti Duh (1 Kor 12, 4).«

U tim ustanovama apostolska i dobrotvorna djelatnost spada na samu narav redovničkog života, jer im je to njihovo sveto služenje i djelo ljubavi povjerila sama Crkva, da ga u njezino ime izvršuju. Stoga treba da cjelokupni redovnički život članova bude prožet apostolskim duhom, a sva apostolska djelatnost oblikovana redovničkim duhom. Žato da članovi u prvom redu odgovore svom pozivu — to jest da nasljeđuju Krista u njegovim udovima — njihova apostolska djelatnost treba da proizlazi iz intimnog jedinstva s njim. Odatle raste i ljubav prema Bogu i bližnjemu.

Neka zato ustanove zgodno usklade svoja opsluživanja i običaje sa zahtjevima apostolata kojemu se posvećuju. A budući da redovnički život, posvećen apostolskoj djelatnosti, ima raznovrsne oblike, potrebno je da se kod prilagođene obnove računa s tim raznolikostima i da se život članova u službi Kristovoj podržava u različitim ustanovama sredstvima njima svojstvenim i primjerenim.

Treba sačuvati monaški i samostanski život

9. Neka se i na Istoku i na Zapadu vjerno čuva i neka se danomice sve više u svom izvornom duhu razvija časna ustanova monaškog života, koja je kroz dugi tijek vjekova stekla slavne zasluge u Crkvi i ljudskom društvu. Glavna je služba monaha da unutar samostanskih zidova vrše poniznu i plemenitu službu božanskom Veličanstvu, bilo da se u skrovitom životu sasvim posvećuju bogoštovlju, bilo da su zakonito preuzeli neka djela apostolata ili kršćanske ljubavi. Čuvajući, dakle, narav vlastite ustanove neka obnove stare dobre tradi-

cije i neka ih tako prilagode današnjim potrebama duša da samostani budu rasadišta za izgradnju kršćanskog naroda.

Isto tako redovi koji na temelju pravila ili svoga ustrojstva tjesno združuju apostolski život s korskom službom i monaškim opsluživanjem, neka tako usklade način života sa zahtjevima apostolata koji im je svojstven da vjerno sačuvaju svoj oblik života, jer i on pridonosi osobitom dobru Crkve.

Laički redovnički život

10. Laički redovnički život, i muški i ženski, predstavlja u sebi potpun stalež zavjetovanja evanđeoskih savjeta. I budući da je tako koristan za pastirska zadaća Crkve u odgoju mlađeži, u dvorbi bolesnika i u drugim vrstama služenja, Sveti Sabor ga vrlo cijeni a njegove članove utvrđuje u njihovu zvanju i potiče da prilagode svoj život suvremenim potrebama.

Sveti Sabor izjavljuje da nema zapreke te neki članovi laičkih redova, a da im se time ne mijenja njihov laički značaj, po odluci svojih generalnih kapitula prime svete redove, da bi se u njihovim kućama osigurala potrebna svećenička služba.

Svjetovne ustanove

11. Svjetovne ustanove, iako nisu redovničke, ipak imaju značaj pravog i potpunog po Crkvi odobrenog zavjetovanja evanđeoskih savjeta u svijetu. To zavjetovanje daje posebno posvećenje muškarcima i ženama, laicima i klercima koji se nalaze u svijetu. Stoga neka svi oni osobito nastoje oko posvemašnjeg predanja sa-

moga sebe službi Božjoj po savršenoj ljubavi, a njihove ustanove neka čuvaju svoju vlastitu i posebnu narav, to jest svjetovnu, da bi tako uspješno i svagdje — u svijetu i kao iz svijeta — mogli provoditi apostolat, radi čega su i osnovani.

Neka pak dobro znadu da takav zadatak neće moći izvršiti ako članovi ne budu brižljivo poučeni u božanskim i ljudskim stvarima, kako bi doista postali kvascem svijeta za jačanje i porast tijela Kristova. Neka se, dakle, poglavari ozbiljno brinu, da se članovima dadne izobrazba, osobito duhovna, koju treba dalnjim obrazovanjem unapređivati.

Cistoća

12. Treba cijeniti kao izvanredan dar milosti čistoću »radi kraljevstva nebeskog« (Mt 19, 12), koju zavjetuju redovnici. Ona na poseban način oslobađa čovjekovo srce (usp. 1 Kor 7, 32-35), da se rasplamsa većom ljubavlju prema Bogu i svima ljudima. Zato je ona osobit znak nebeskih dobara i najprikladnije sredstvo po kojem se redovnici nesebično posvećuju božanskoj službi i djelima apostolata. Tako oni svim vjernicima dozivaju u pamet onu divnu, po Bogu zasnovanu ženidbu koja će se potpuno očitovati istom u budućem životu a po kojoj Crkva ima jednog Zaručnika — Krista.

Treba, dakle, da redovnici vjerno čuvajući svoj zavjet vjeruju riječima Gospodnjim; ufajući se u Božju pomoć neka se ne uzdaju u svoje sile, nego neka se mrtve i neka bđiju nad svojim osjetilima. Neka ne propuštaju ni naravna sredstva koja koriste zdravlju duše i tijela. Tako se neće dogoditi da podlegnu utjecaju lažnih naučavanja koja hoće da je potpuna uzdržljivost nemoguća i čovječjem razvitku škodljiva, nego će po nekom duhovnom nagonu odbaciti sve što čistoću dovodi u opasnost. Osim toga, neka imaju na pameti svi

a osobito poglavari, da se čistoća sigurnije čuva kad među članovima u zajedničkom životu vlada prava bratska ljubav.

Budući da opsluživanje savršene uzdržljivosti duboko zasijeca u sklonosti ljudske naravi, neka pripravnici polažu zavjet čistoće i neka im se zavjetovanje dopušta istom nakon uistinu dovoljne kušnje i samo ako imaju potrebnu duševnu i osjećajnu zrelost. Nije dosta upozoriti ih samo na opasnosti kojima je izložena čistoća, nego ih treba poučiti da Bogu posvećen celibat prihvate i kao dobro za razvoj cjelovite osobe.

Siromaštvo

13. Dragovoljno siromaštvo poradi naslijedovanja Krista — jer je ono njegov znak, a danas se osobito cjeni — neka redovnici brižljivo njeguju i, ako je potrebno, neka ga izraze u novim oblicima. Po njemu učestvuju u Kristovu siromaštvu, koji radi nas, iako je bio bogat, postade siromašan, da se njegovim siromaštvom mi obozatimo (2 Kor 8, 9; Mt 8, 20).

U redovničkom siromaštvu nije dosta samo to da netko u upotrebi dobara bude ovisan o poglavarima, nego je potrebno da članovi budu siromašni i stvarno i u duhu, imajući svoje blago na nebu (usp. Mt 6, 20).

Neka se svi u svojoj službi osjećaju obvezanima zajedničkim zakonom rada; dok tako pribavljaju sebi sredstva potrebna za život i svoje djelovanje, treba da odbace svaku pretjeranu brigu, povjeravajući se providnosti nebeskog Oca (Mt 6, 25).

Redovničke družbe mogu dopustiti u svojim konstitucijama da se članovi odreknu baštinskih dobara bilo već stečenih ili onih koje bi mogli steći.

Same redovničke ustanove, primjereno prilikama pojedinih mjesta, neka nastoje dati kolektivno svjedočanstvo siromaštva i neka od vlastitih dobara rado nešto pridonose za druge potrebe Crkve i za uzdržavanje si-

romaha, koje svi redovnici moraju ljubiti srcem Kristovim (usp. Mt 19, 21; 25, 34-46; Jk 2, 15-16; 1 Iv 3, 17).

Neka provincije i kuće pojedinih ustanova jedne s drugima uzajamno dijele svoja vremenita dobra tako da one koje imaju više pomažu drugima koje trpe oskuđicu.

Iako ustanove, obazirući se na pravilo i konstitucije, imaju pravo posjedovati sve potrebno za vremeniti život i djelovanje, neka ipak izbjegavaju svaku, pa i prividnu raskoš, neumjereni dobitak i gomilanje dobara.

Poslušnost

14. Po zavjetu poslušnosti redovnici prinose Bogu kao žrtvu samih sebe potpuno posvećenje vlastite volje i time se stalnije i sigurnije sjedinjuju s božanskom spasiteljskom voljom. Zato — po primjeru Isusa Krista, koji je došao da vrši volju Očeva (usp. Iv 4, 34; 5, 30; Heb 10, 7; Ps 39, 9) te se »uzevši oblik sluge« (Fil 2, 7) po muci naučio pokornosti (usp. Heb 5, 8) — redovnici se na poticaj Duha Svetoga u duhu vjere pokoravaju poglavarima, koji zamjenjuju Boga. Time se pod njihovim vodstvom stavljuju u službu svojoj braći u Kristu, kao što je i sam Krist, po svojoj pokornosti Ocu, poslužio braći i život svoj dao kao otkupninu za mnoge (usp. Mt 20, 28; Iv 10, 14-18). Tako se tješnjom vezom uključuju u službu Crkvi i nastoje doseći mjeru dobi punine Kristove (usp. Ef 4, 13).

Neka dakle članovi, u duhu vjere i ljubavi prema volji Božjoj, iskazuju dužnu poslušnost svojim poglavarima, kako propisuju pravilo i konstitucije. Neka ulažu snage razuma i volje, darove naravi i milosti u izvršenje zapovijedi i u ispunjavanje dužnosti koje su im povjerene znajući da prema planu Božjem sudjeluju u izgradnji tijela Kristova. Tako redovnička poslušnost nipošto ne umanjuje dostojanstvo ljudske osobe, nego je, povećanom slobodom djece Božje, dovodi do zrelosti.

Poglavari opet, jer će polagati račun za povjerene im duše (usp. Heb 13, 17), neka u ispunjavanju svoje dužnosti budu poučljivi volji Božjoj i neka izvršavaju vlast u duhu služenja braći, da im tako očituju ljubav kojom ih Bog ljubi. Neka upravljuju podložnicima kao sinovima Božjim, poštujući ljudsku osobu i promičući njihovo dragovoljno podvrgavanje. Stoga neka im osobito ostave potrebnu slobodu s obzirom na sakramenat pokore i vodstvo savjesti. Neka svoje članove dovedu do toga da u izvršivanju dužnosti i u preuzimanju pot hvata sudjeluju svojom aktivnom i odgovornom poslušnošću. Stoga neka poglavari — premda im uvjek ostaje netaknuta vlast odlučiti i zapovjediti ono što treba da se uradi — rado saslušaju svoje članove i neka im omoguće da pruže svoju udruženu suradnju za dobro svoje ustanove i Crkve.

Kapituli i savjetodavna tijela neka vjerno izvršuju povjeren im zadatak u upravljanju i neka u njima na svoj način dođe do izražaja sudjelovanje i briga svih članova za dobro cijele zajednice.

Zajednički život

15. Po primjeru prve Crkve, u kojoj je mnoštvo vjernika bilo jednog srca i jedne duše (usp. Dj 4, 32), neka se u molitvi i jednodušnoj zajednici (usp. Dj 2, 42) ustajno njeguje zajednički život hranjen evanđeoskom naukom i liturgijom, a osobito euharistijom. Neka redovnici kao Kristovi udovi u bratskom saobraćaju jedan drugoga s poštovanjem pretječu (usp. Rim 12, 10) noseći bremena jedan drugoga (usp. Gal 6, 2). Ljubavljku Božjom, koja je po Duhu Svetom razlivena u srcima (usp. Rim 5, 5), zajednica kao prava obitelj, sabrana u Božje ime, uživa njegovu nazočnost (usp. Mt 18, 20). A ljubav je punina zakona (usp. Rim 13, 10), i veza savršenstva (usp. Kol 3, 14); po njoj znamo da smo preneseni iz smrti u život (usp. 1 Iv 3, 12). Štoviše, jedin-

stvo braće očituje Kristov dolazak (usp. Iv 13, 35; 17, 21) i iz njega izvire velika apostolska snaga.

A da među članovima bude što dublja veza bratstva, treba one koji se zovu konverzi, pomoćnici ili kojim drugim imenom, čvršće povezati sa životom i djelovanjem zajednice. Ako stvarne okolnosti doista drugačije ne iziskuju, treba se pobrinuti da se u ženskim ustanovama uvede jednovrsnost među sestrama. Zadržat će se samo ona razlika među osobama koje zahtijevaju različiti poslovi za koje su sestre određene posebnim Božjim pozivom ili posebnom prikladnošću.

Muški samostani i ustanove koji nisu čisto laičke, mogu prema svojoj naravi i prema konstitucijama podjednako primati klerike i laike s jednakim pravima i dužnostima, osim u onom što proizlazi iz svetog reda.

Klauzura redovnica

16. Papinska klauzura neka ostane na snazi za redovnice koje se posvećuju samo kontemplativnom životu, ali — pošto se sasluša želja njihovih samostana — neka bude usklađena s prilikama mesta i vremena, a zastarjeli običaji neka se dokinu.

Druge redovnice, koje se prema Pravilu bave vanjskim djelima apostolata, neka se izuzmu od papinske klauzure, kako bi mogle bolje ispuniti povjerene dužnosti apostolata, sačuvavši ipak klauzuru koju propisuju njihove konstitucije.

Redovničko odijelo

17. Redovničko odijelo, jer je znak posvećenja, neka bude jednostavno i čedno, istovremeno siromašno i dočišno; neka odgovara zahtjevima zdravlja i prilikama

vremena i mjesta i neka bude prilagođeno potrebama službe. Neka se zato promijeni odijelo i muških i ženskih redova koje nije u skladu s propisima.

Odgoj članova

18. Prilagođena obnova ustanovâ najviše ovisi o odgoju članova. Stoga neka se ni oni članovi koji nisu klerici, a ni redovnice, ne određuju odmah poslije novicijata za apostolsku, djelatnost; njihovo redovničko i apostolsko, teoretsko i tehničko obrazovanje neka se nastavi u kućama za to podesnjima; neka im se dade prilika da postignu odgovarajuća osposobljenja.

Da ne bi prilagođivanje redovničkog života potreba našega vremena bilo samo izvanjsko i da ne bi oni, koji se prema ustrojstvu svoje ustanove posvećuju izvanjskom apostolatu bili nesposobni za izvršenje svoga zadatka, treba ih prema intelektualnoj nadarenosti i osobnoj sklonosti primjereno poučiti o shvaćanjima i načinu osjećanja i mišljenja današnjega društvenog života. Odgoj neka bude takav da se svi njegovi elementi skladno slijevaju te pridonose životnom jedinstvu svih članova.

Neka članovi nastoje tijekom cijelog života marljivo usavršavati tu duhovnu, teoretsku i tehničku kulturu, a poglavari neka im prema mogućnostima dadu za to priliku, pomagala i potrebno vrijeme.

Dužnost je također poglavara da se brinu kako bi se što bolje odabrali i pomno pripravlјali budući poglavar, duhovnici i profesori.

Osnivanje novih redovničkih ustanova

19. Kad se osnivaju nove ustanove, treba ozbiljno procijeniti da li su potrebne ili barem vrlo korisne i da li

imaju mogućnost razvoja, da ne bi bezrazložno nastale beskorisne ustanove ili koje nemaju dovoljno životne snage. S posebnom pažnjom neka se promiču i u mladim Crkvama odnjeguju takvi oblici redovničkog života koji su prilagođeni značaju i načinu života tamošnjih stanovnika, običajima i prilikama mjesta.

O djelatnostima koje treba zadržati, prilagoditi ili napustiti

20. Neka ustanove vjerno zadrže i razvijaju vlastitu djelatnost i neka je, imajući pred očima korist cijele Crkve i biskupija, prilagode potrebama vremena i mesta. Neka u tom upotrijebe prikladna, također i nova sredstva, a neka napuste one djelatnosti koje su danas manje u skladu s duhom i istinskom naravi njihove ustanove.

Neka se svakako u redovničkim ustanovama čuva misijski duh i neka ga svaka prema svojoj naravi prilagodi današnjim prilikama, da propovijedanje evanđelja među svim narodima bude što uspješnije.

Redovničke ustanove i samostani koji propadaju

21. Redovničkim ustanovama i samostanima koji po sudu Svetе Stolice, pošto se saslušaju mjesni ordinariji, ne pružaju osnovanu nadu da bi se dalje mogli razvijati, treba zabraniti da ubuduće primaju novake. Ako je moguće, neka se sjedine s drugom ustanovom ili sa životnijim samostanom koji se po duhu i svrsi od njih mnogo ne razlikuje.

Savezi redovničkih ustanova

22. Ustanove i samostojni samostani neka prema prilikama i uz odobrenje Svetе Stolice promiču: uzajamne saveze — ako na neki način pripadaju istoj obitelji; unije — ako imaju gotovo jednake konstitucije i običaje te rade u istom duhu, napose ako su premaleni; udruženja — ako se bave istom ili sličnom vanjskom djelatnošću.

Konferencije viših poglavara

23. Treba podupirati konferencije ili vijeća viših poglavara koje ustanovi Sveta Stolica. One ne mogu mnogo pridonijeti tome da pojedine ustanove potpunije ostvare svoje ciljeve, da dođe do što uspješnije zajedničke suradnje na dobro Crkve i da se na određenom području pravilnije raspodijele evanđeoski radnici te da se rasprave zajednički redovnički poslovi. Kod toga treba s obzirom na apostolat uspostaviti primjerno usklađivanje i suradnju s biskupskim konferencijama.

Takve se konferencije mogu ustanoviti i za svjetovne ustanove.

Redovnička zvanja

24. Svećenici i kršćanski odgojitelji neka ozbiljno nastoje da zgodno i brižljivo probranim redovničkim zvanjima pribave Crkvi takav prirast koji zaista odgovara njezinim potrebama. Neka i u redovitom propovijedanju češće govore o evanđeoskim savjetima i prihvava-

čanju redovničkog staleža. Neka roditelji, odgajajući svoju djecu u kršćanskom životu, njeguju i čuvaju u njihovim srcima redovničko zvanje.

Ustanove imaju pravo da, s obzirom na njegovanje zvanja, šire poznavanje vlastite ustanove te skupljaju kandidate; samo neka se to obavlja s potrebnom razboritošću i pazeći na smjernice Svetе Stolice i mjesnog ordinarija.

Neka članovi pojednih ustanova imaju na pameti da je primjer vlastitog života najbolja preporuka njihove ustanove i poziv da se prigrli redovnički život.

Zaključak

25. Neka ustanove, za koje se izdaju ova pravila prilagođene obnove, odgovaraju spremnim duhom svom božanskom pozivu i svom žadatku u suvremenoj Crkvi. Sveti Sabor vrlo cijeni način njihova djevičanskog, siromašnog i poslušnog života, kojemu je uzor sam Krist Gospodin, i stavlja čvrsto pouzdanje u njihova tako plodna, skrovita i javna djela. Neka svi redovnici svojom cjelovitom vjerom, ljubavlju prema Bogu i bližnjemu, ljubavlju prema križu i nadom u buduću slavu šire po cijelom svijetu Kristovu dobru vijest, da svi vide njihovo svjedočanstvo i slave Oca našega koji je na nebesima (usp. Mt 5, 16). Neka po zagovoru preslatke Bogorodice Djevice Marije — »jer je njezin život svima uzor« — svakodnevno rastu i donose sve obilnije spasonosne plodove.

Sve ovo, u cjelini i u pojedinostima, što je u ovom Dekretu određeno, prihvatiše Oci Svetoga Sabora. I Mi — apostolskom vlašću od Krista nam predanom sve to, zajedno s časnim ocima u Duhu Svetom odobravamo, odlučujemo i određujemo te zapovijedamo da to što je saborski određeno na slavu Božju bude proglašeno.

U Rimu, kod Svetoga Petra, 28. listopada 1965.

Ja PAVAO, biskup katoličke Crkve
(slijede potpisi Otaca)

Opći prikaz Dekreta

)

Postanak

Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života nije ugledao svjetlo bez poteškoća. Da se uvjerimo u to, dovoljno je podsjetiti na četiri etape kojima je označena njegova izradba.

Prvi je nacrt izradila pripravna komisija za otvaranje Koncila. Obuhvaćao je stotinjak stranica, a naslov mu je bio: »Shema konstitucije o staležu koji teži za savršenstvom«. To je bio plod napornog rada i bratske suradnje i nije bio bez vrijednosti. No zbog znatne dužine ta shema nije bila prikladna za koncilske rasprave i nisu se mogle dovoljno jasno uočiti glavne postavke.

Zato je u mjesecu studenomu 1962. Predsjedničko vijeće Koncila zatražilo da se taj nacrt znatno smanji i ograniči na iznošenje općih načela koja se odnose na četiri točke: stalež savršenstva, obnova i prilagodba redovničkog života, odgoj mladih redovnika te pripuštanje na zavjetovanje i ređenje. Dana 22. travnja 1963. predstavljena je nova »shema«;

imala je ipak 35 stranica i sačuvala je naslov »Stalež koji teži za savršenstvom«. Tu se, u osnovi, moglo opaziti poboljšanje s obzirom na prethodni tekst, i to u dvostrukom pogledu: shema je imala manje juridički izgled i jasnije je osvijetlila načela obnove i prilagodbe.

No od toga je Dekreta preostalo tek nekoliko elemenata, jer je drugo koncilsko zasjedanje bilo sudbonosno za taj nacrt, koji je već u studenom bio napušten. Koncilska skupština bila je sve više zatrpana poslom koji joj je bio povjeren. Da bi se posao sretno priveo kraju, činilo se neophodno potrebnim da se smanji opseg dokumenata koji su bili predloženi za raspravu i glasovanje. Odlukom od 28. prosinca 1963. i 15. siječnja 1964. središnja je komisija odredila da se sve ono što se ima reći o prilagodbi redovničkog života zbije u niz kratkih i jednostavnih stavaka. Tako se 27. travnja 1964. rodila »Shema stavaka o redovnicima«, kojom se nastojalo da se na pet stranica donese nekoliko općih i posebnih razmišljanja o redovničkom životu, o njegovim zahtjevima i problemima. Ako se pravo uzme, moglo se zapitati je li to novorođenče sposobno za život: potpuno je sličilo kosturu.

Nerado primljena od concilskih otaca, ta je shema bila nešto prerađena i povećana da bi se mogla podnijeti trećem concilskom zasjedanju. Glasovanjem od 14. i 16. studenoga 1964. prihvaćen je dvo-trećinskom većinom samo posljednji dio, točnije 7 posljednjih stavaka, oni što u sadašnjem Dekretu dolaze od broja 18 do 24. Ostali su se stavci trebali bitno prerađiti s osobitim obzirom na prijedloge koje su dali concilski oci. Tih je prijedloga bilo više od 14 000; no kako su mnogi od njih bili istovjetni,

ostalo ih je na kraju 500. Koncilsku komisiju, dakle, kojoj je bilo povjерeno da preradi tekst i da, koliko bude moguće, unese prihvatljive postavke koje su bile u tim mnogim prijedlozima, čekao je znatan posao.

Komisija je prema tome, bila prisiljena da razvije priličan broj točaka. Našire su prikazana opća načela redovničkog života i njegove prilagođene obnove, a isto tako i kriterij i praktična organizacija te obnove. Opširnija i dublja razmatranja dana su nam jednako o duhovnom životu, o svakom pojedinom evanđeoskom savjetu, o zajedničkom životu. Dodani su novi stavci o monaškom životu, o laičkom redovničkom životu, te o svjetovnim ustanovama. I konačno, prema želji koncilskih otaca, Dekret završava kratkim pastoralnim zaključkom te izričitim spominanjem ideala Bl. Dj. Marije.

Priredivači u komisiji mogu posvjedočiti da su savjesno vodili brigu o izraženim željama, pa iako su neke prijedloge morali odbaciti, oni su ih sve ozbiljno razmotrili. U Dekreту treba, dakle, gledati djelo na kojem je surađivao velik broj koncilskih otaca: nije to, kao u prethodnim nacrtima, jednostavno plod rada jedne komisije. Tako su najširim i najrazličitijim slijevanjem ljudskih glasova primili nadahnuće Duha Svetoga, što je značajno za koncilski postupak.

I, konačno, Duh se Sveti izrazio po glasovanju koje je pokazalo jednodušno prihvaćanje koncilskog zbora. Jedino je stavak o laičkom redovničkom životu naišao na nešto znatnije protivljenje: 57 od 2 148 glasača. Za sve ostale stavke protivljenje je bilo sasvim neznatno, tako da je čitav nacrt prihvacen sa 2 126 protiv 13 glasova.

Ta će nam jednodušnost pomoći da u koncilskom dokumentu vidimo autentičan izraz volje Crkve, dapače i Božje volje. Svečano proglašenje Dekreta, koje je bilo 28. listopada 1965, dalo mu je konačno tu vrijednost. Premda ovdje nije izražena formalna doktrinalna nezabludivost Crkve, kao što to, uostalom, nije bilo učinjeno ni u ostalim koncilskim spisima, jer je Koncil trebao da bude bitno pastoralan, ipak će kršćani, a napose redovnici, primiti Dekret kao riječ što ju je Bog u sadašnjim prilikama htio uputiti o naravi obnove posvećenog života u perspektivi njegova prilagođivanja svijetu.

Naslov

Kao što pokazuje kratak povijesni pregled, sadašnji je naslov Dekreta drugičiji od prvotnog naslova. U prva dva nacrta on je bio nekako općenit: »Stalež koji teži za savršenstvom«. Međutim, naslov u Dekretu pokazuje da je riječ upravo o obnovi i prilagodbi za redovnike.

Latinski izraz *accommodata renovatio* (prilagođena obnova) više je združen nego francuski prijevod »obnova i prilagođivanje«. Latinski izraz pokazuje da je obnova glavni zadatak koji treba da se izvrši, a prilagođivanje je samo jedan oblik te obnove.

Obnova se provodi vraćanjem na izvore i prilagođivanjem sadašnjim prilikama.

Opazit ćemo da Koncil ne govori o reformi, nego o obnovi. Kad bi govorio o reformi, dao bi povoda mišljenju da u sadašnjem redovničkom životu ima nedostataka ili mana koje je nužno liječiti. Naviještajući obnovu, Koncil nema namjeru da donosi nikakav sud ni o prošlosti ni o sadašnjosti, pa čak ni mišljenje o zastarjelosti. Tekst, naprotiv, potiče na duboko poštivanje redovničkog života, i to upravo onakvog kakav je ustanovljen i kakav se u povijesti Crkve sve do sada razvijao. On, međutim, naglašava potrebu sudjelovanja u obnovi koja se danas provodi u Crkvi. Može se zapaziti da u povjesnom razvoju Crkve postoji zakon neprestanog obnavljanja, jer iz kršćanskog života izbija novina: »Ako je tko u Kristu, on je novi stvor« (2 Kor 5,17). Budući da je redovnički život razvijanje života u Kristu, on je i neprestano stvaranje novosti. Međutim, s obzirom na velik preobražaj mentaliteta što se u sadašnjem času zbiva u čovječanstvu, potreba je obnove hitnija i sveobuhvatnija nego u ostalim razdobljima. Posvećeni se život mora prožeti novim duhom i zasjati obnovljenom vanjštinom.

»Redovnički život« — kaže naslov. Poznato je zašto je uzet taj općenitiji izraz mjesto onoga »stalež koji teži za savršenstvom«. Već u raspravi o dogmatskoj konstituciji o Crkvi koncilski su se oci pokazali neskloni izrazu »stalež savršenstva«, jer je izgledalo da takav izraz težnju za savršenstvom čini isključivom označom redovničkog ili posvećenog života, dok bi se ta označa morala jednako naći kod svih kršćana, jer su svi pozvani na savršenstvo ljubavi.

Nažalost, zamjenom naslova »redovnički život« sa »stalež koji teži za savršenstvom« taj je naslov ograničen na jedan oblik posvećenog života, koji je, do duše, najrašireniji, ali nije jedini. Ima, naime, i drugih oblika posvećenog života osim redovničkog, pa je Dekret posvetio jedan stavak svjetovnim ustanovama. Prema tome, naslov »prilagođena obnova redovničkog života« ne odgovara potpuno onome što obuhvaća Dekret. Bilo je i prosvjeda. Jasno je da se svjetovne ustanove nisu dale lako svrstati pod naziv redovničkog života. No to je prosvjedovanje došlo prekasno te se nije o njemu mogla voditi briga. Koncilsko glasovanje već je bilo obavljeno pa nije bilo moguće promijeniti naslov. To možemo požaliti i moramo dopustiti da bi sadržaj Dekreta najtočnije izrazio naslov: »Prilagođena obnova Bogu posvećenog života«.

Početne riječi

Papinski i koncilski dokumenti redovito se označuju prema početnim riječima teksta. Ne može se zanijekati da je oznaka u našem Dekretu jedna od najsugestivnijih: *perfectae caritatis*, nastojanje oko »savršene ljubavi« po evanđeoskim savjetima.

Izraz je umetnut u posljednjoj redakciji teksta, kad je zamijenio riječ »svetost«. Poredak je riječi

izmijenjen pri posljednjem dotjerivanju Dekreta, pred samo proglašenje, pa Dekret počinje izricanjem tako krasnog ideala.

Sigurno je da težnja za savršenom ljubavlju nije isključiva povlastica redovnika; ona se mora naći u životu svakog kršćanina, no ipak se posebno razvija vršenjem evanđeoskih savjeta. I doista, njihov je cilj osigurati da se Božja ljubav razvije do kraja: »Bog koga veoma ljubi«, kaže konstitucija *Lumen gentium* (44), na čije se naučavanje poziva Dekret. Takva ljubav jednako teži da potpuno obuhvati Crkvu i svijet. Posvećeni život slijedi savršenstvo ljubavi u dvostrukom temeljnomy smjeru: ljubav prema Bogu i prema bližnjemu.

Prema nauci Dekreta ta je ljubav i izvor i cilj posvećenog života. One koji se zavjetuju na evanđeoske savjete »goni na taj put ljubav što je Duh Sveti izljeva u njihova srca« (usp. Rim 5,5). No, s druge strane, oni moraju potvrditi da rastu u toj ljubavi, darujući se Kristu i Crkvi. Preporuka vrijedi također i za svjetovne ustanove, koje moraju prije svega nastojati »da se potpuno daruju Bogu u savršenoj ljubavi« (12). Ta je ljubav istodobno i pokreči i cilj. Ona je, naime, snaga koja proizlazi od Boga te se u čovjeku razvija njegovom slobodnom suradnjom.

Ljubav, prema tome, nadahnjuje i pokreće obnovu i prilogodbu te ona oblikuje ideal za kojim se žarko čezne u tom nastojanju oko napretka, Treba li posebno isticati da prilagođivanje samo izražava onu ljubav po kojoj se postaje svima sve (1 Kor 9,22)? Dekret je sretno označuje riječima »savršena ljubav« i tako doziva u pamet bitnu svrhu obnove.

Predmet

Što je predmet Dekreta? Naslov nas upućuje i na ono što u njemu ne smijemo tražiti, kao i na ono što u njemu stvarno nalazimo.

Ne smijemo u njemu tražiti doktrinaran prikaz redovničkog života. Bez sumnje, sve se više osjeća potreba za produbljivanjem teologije redovničkog života, no Dekret nema svrhu da odgovori toj potrebi. Ona je bila to manja zbog toga što VI poglavlje konstitucije *Lumen gentium* raspravlja o položaju redovnika u Crkvi; ondje treba poglavito tražiti elemente nauke o posvećenom životu. Dekret ima sasvim posebnu i praktičnu svrhu, jer želi potaknuti obnovu i prilagodbu. Time se tumači njegov analitički prikaz stavaka: on suslijedno raspravlja različite točke, formulirajući neke jasne tvrdnje koje se mogu lako shvatiti, a nema namjere da nam iznosi cjelokupnu nauku. Ne razjašnjava, na primjer, logičku povezanost koja postoji između pojedinih stavaka.

Pa ipak osjećamo kako iz teksta Dekreta stalno zrači nauka o redovničkom životu čvrsto utemeljena na Svetom Pismu. Pojedini stavci nisu izrađeni na način disciplinskih pravila niti članaka crkvenog prava; na svu sreću izbjegnut je takav juridizam. Radi se o bitnim načelima posvećenog života koja su shvaćena i iznesena u obliku unutrašnje obnove i prilagođivanja današnjem svijetu. Letimično i površno čitanje Dekreta moglo bi nas

navesti na pomisao da u njemu i nema velikih stvari, no kad se malo potanje prouče pojedinosti stavaka, može se uvidjeti da je tekst u svojoj jezgrovitosti veoma bogat. Potreban je, uza sve to, velik napor razmišljanja i razmatranja da bi se otkrila i razvila nauka skrivena u kratkim tvrdnjama ili u aluzijama.

U Dekretu ne smijemo tražiti skup točnih pravila koja bi se bez daljnje mogla primijeniti u svim ustanovama. Svrha stavaka nije u tome da se sastavi novi zakonik, novo pravilo redovničkog života s nizom propisa koji bi se mogli odmah provesti. Na tako malo prostora nije bilo moguće navesti sve praktične primjene koje bi mogle proistekći iz postavljenih načela. Uostalom, takva točnost i nije poželjna, jer treba poštovati različitost ustanova i imati povjerenja u sve redovničke zajednice kad hoće da one same, pod vodstvom Duha Svetoga, istražuju što u konkretnim prilikama zahtijeva od njih obnova i prilagođivanje. Poznato je, uostalom, da će se nakon Koncila izraditi novi zakonik redovničkog prava: u njemu će, u suglasnosti s Dekretom, biti navedene točnije i pobliže oznake. No nadajmo se da izradba tog zakonika neće ulaziti odveć u stanovite pojedinosti, nego će različitim ustanovama ostaviti najšire mogućnosti za priređivanje njihovih pravila i konstitucija, uz nadzor i odobrenje crkvene vlasti.

Dekret ne iznosi pred redovnike već gotov rad, nego ih radije poziva da razmišljaju na koji bi način mogli primijeniti stavke na svoju zajednicu. To je poziv na rad, poziv na osobni i zajednički napor razmišljanja i preispitivanja. Poziv je upravljen

svima, jer prema načelu, jasno iznesenom u 4. stavku, svi članovi ustanova moraju surađivati na djelu obnove i prilagodbe.

Duh

Duh Dekreta je prije svega duh Crkve. U središtu zaokupljenosti Koncila bila je Crkva u svojim raznim oblicima, pa je zato konstitucija *Lumen gentium* i redovnički život definirala prema službi Crkve. Isto tako je dobro Crkve izričito označeno kao opravdanje čitavog Dekreta: »Da bi izvanredna vrijednost života, posvećenog zavjetovanjem evanđeoskih savjeta, i njegova nužna uloga u suvremenom svijetu bili na još veću korist Crkve, Sveti Sabor donosi ove odluke...« (1). Značajan je izraz koji bismo mogli doslovno prevesti: »na najveće dobro Crkve«. Da bismo pak bolje shvatili njegovo značenje, mogli bismo taj izraz usporediti s jednim drugim, veoma poznatim: »na veću slavu Božju«. Ovdje se najočitije prepoznaće slava Božja u dobru Crkve. Prema tome, dobro Crkve je svrha i najviše pravilo posvećenog života.

Oni koji vrše evanđeoske savjete obogaćuju Crkvu: »Oni sve više žive Kristu u njegovu tijelu, Crkvi. Stoga, što se oni po predanju samih sebe koje obuhvaća cijeli život čvršće sjedinjuju s Kri-

stom, to je i bogatiji život Crkve i plodniji njezin apostolat» (1). Posvećeni život je stvarno doprinos životu Crkve.

I kasnije dolazi u Dekretu na više mesta ponovno sličan izraz: dobro ili korist Crkve. Uzevši općenito, redovnički se život promatra kao sudjelovanje u životu Crkve, a Dekret preporučuje najšire sudjelovanje na svim područjima. Zajednički je život opisan izrazima Djela apostolskih, koja nam prikazuju prvu kršćansku zajednicu. Taj, naime, život ima za primjer »prvu Crkvu, u kojoj je mnoštvo vjernika bilo jednog srca i jedne duše« (15). Pastoralni zaključak Dekreta traži da ustanove odgovore svojem božanskom pozivu i svojoj zadaći u Crkvi.

Netko će reći da je to ucjepljenje posvećenog života u Crkvu razumljivo samo po sebi i da to nije neki novi oblik. Točno je da su redovničke ustanove bile uvijek svjesne da pripadaju Crkvi i da su se, s obzirom na posvećenje i apostolat, stavljale u njezinu službu. Događalo se, međutim, i to da su one odviše isticale svoj poseban duh, smatrajući da su one nešto posebno u Crkvi. Upornim inzistiranjem Dekreta na eklezijalnom vidu žele se upravo ukloniti te uskogrudne težnje. U nastojanju oko obnove pozivaju se sve ustanove da same sebe smatraju živim dijelovima Crkve te da svoju preobrazbu i prilagodbu vrše u vidu Crkve (24). Ne smije se ni cijelokupan redovnički život procjenjivati s nekog posebnog gledišta: problemi posvećenog života problemi su Crkve pa od nje treba da prime i rješenje. To je važna pouka što nam je daje Dekret.

Osim te eklezijalne dimenzije Dekret ima i snažan kristološki naglasak: često se poziva na Krista iz Evanđelja kao na temelj i uzor posvećenog života u njegovim različitim elementima. Budući da obnovu zamišlja kao povratak na izvore, mora nam prije svega stajati pred očima Kristov evanđeoski lik. Posvećeni je život označen kao nasljedovanje Krista. On je »djevičanski i siromašan«, a »po poslušnosti do smrti on je spasio i posvetio ljude« (1). Čistoća je uvod u jedinstvo s Kristom i sa Crkvom (12); siromaštvo daje da se sudjeluje u svojevoljnom Kristovu poništenju (13); poslušnost obnavlja Kristovu podložnost Očevoj volji u otkupiteljskom duhu (14); zajednički život osigurava Gospodinovu prisutnost usred zajednice.

I ovdje se radi o očevidnim istinama. No pozivanje na Krista iz Evanđelja ne smije nikako ostati u sjeni, kao nešto odveć poznato. Lako se stvara raskorak između evanđeoskog idealja i ideala što ga slijede redovničke ustanove ako nije dovoljno osvijetljena Kristova osoba i ako neprestano ne gledamo na nju kao na živi uzor. Obnova se ima trajno zasnovati na prosvjetljenijem i proniknutijem životu savršenstva koje je ostvareno u Kristu i na zahtjevu jedinstva s njime.

U Dekretu će se, konačno, opaziti duh veoma širokog otvaranja, volja da se obuhvate najrazličiji oblici posvećenog života, poštujući svaki od njih i prelazeći preko prividne oprečnosti što bi ih taj život mogao pokazati. I sama je obnova shvaćena kao povratak na izvore i kao prilagođivanje današnjem svijetu. Tvrđnje se često pozivaju na Svetu pismo, no to se obilno pozivanje na Bibliju slaže s nastojanjem da se odgovori i na suvremeno

shvaćanje. Jako je naglašen zajednički, ali također i unutrašnji život. Razmatranje i apostolska revnost u svim su redovničkim ustanovama nerazdruživo sjedinjeni (5). Izričito je spomenut monaški život, a jednako i ideal svjetovnih ustanova. To otvaranje doprinosi tome da je Dekret istodobno i tradicionalan i moderan te da u njemu svi oblici posvećenog života nalaze svoje opravdanje i usmjerenje.

Struktura

Premda se u Dekreту ne smije tražiti potpuna rasprava niti logički postavljeno izlaganje o posvećenom životu i njegovoj obnovi, ipak ima u njemu neka jednostavna i jasna struktura.

Uvod utvrđuje vezu između Dekreta i dogmatske konstitucije o Crkvi, opisuje postanak i povijesni razvoj redovničkog života, izlučuje ukratko njegove bitne elemente i upućuje na predmet Dekreta.

Zatim su u tri stavka iznesena načela po kojima treba da se ravna djelo obnove i prilagodbe: temeljne doktrinalne norme (2), praktična mjerila (3), osobe zadužene za to (4).

Nakon toga više se osvjetljuje narav posvećenog života i opći zahtjevi što odatle proizlaze (5) te

prednost koja se u njemu ima dati duhovnom životu (6).

Potom Dekret razmatra razne oblike posvećenog života da bi za svaki pojedini oblik tog života odredio u kojem se smislu ima ostvarivati nastojanje oko obnove i prilagođivanja: ustanove potpuno kontemplativne (7), apostolske ustanove (8), monaške ustanove (9), laički redovnički život (10), svjetovne ustanove (11).

Prelazeći na vlastite elemente posvećenog života, Dekret točnije određuje ideal čistoće (12), siromaštva (13), poslušnosti zajedničkog života (15), kao i primjenu što je treba izvršiti s obzirom na današnje prilike.

Konačno, on raspravlja niz posebnih pitanja kao što su: klauzura redovnica (16), redovničko odijelo (17), odgoj članova (18), osnivanje novih ustanova (19), zadržavanje, prilagođivanje ili napuštanje djela karakterističnih za pojedine ustanove (20), slučaj propadanja (21), ujedinjavanje ustanova (22), konferencije viših poglavara i njihovih suradnika s biskupskim konferencijama (23), nastojanje oko promicanja zvanja (24).

Zaključak Dekreta potvrđuje poštovanje što ga Koncil goji prema posvećenom životu, te svima upravlja pobudnu riječ, prizivajući zagovor Marijin »čiji je život za sve pravilo vladanja« prema riječima sv. Ambrozija (25).

Tekst predan na razmišljanje

U svom nastojanju da se često poziva na Svetu Pismo i da iznosi načela u kojima se osjeća duboka duhovna nauka, tekst Dekreta poziva, kao što smo već naglasili, i na posao razmatranja i primanja skrivenog bogatstva. Prvi način primjenjivanja Dekreta sastoji se u tome da on uđe u nas po razmatranju. Prije nego se tekst bude izvršavao, on se mora moliti; samo će mu molitva dati svu njegovu vrijednost.

Redovničke zajednice su sa svom ostalom Crkvom mnogo molile za rad Koncila. One sada primaju plod u Dekretu. Izvršivanje Dekreta mora i opet proći kroz njihove molitve; tim će se putem on potpuno ostvariti.

Na taj će se način, po prosvjetljenju Duha Svetoga, po kojem je i sastavljen koncilski tekst, bolje uočiti duboko opravdanje, današnja vrijednost i praktične posljedice.

Komentar Dekreta

1. BOGU POSVEĆENI ŽIVOT

SMISAO POSVETE

Kako se u Dekretu prikazuje dubok smisao Bogu posvećenog života? Dano nam je prilično mnogo oznaka razasutih tu i tamo u Dekretu, no doktrinalnih crtica nalazimo napose u uvodu¹ i u petom stavku.

1. Povijesno podrijetlo

Povijesno podrijetlo i božansko podrijetlo

Povijesno podrijetlo Bogu posvećenog života seže do početka Crkve. Dekret ne tvrdi da je već na početku Crkve postojala ustanova redovničkog života.

¹ Uvod je napravljen prema jednom tekstu kard. Bee, preuzet je u jedan modus, a predložili su ga brojni koncilski oci.

To prepostavlja stanovitu organizaciju, a ona se, kako izgleda, stvarala tijekom III. stoljeća. No, prema izjavi Koncila, »već je od početka Crkve bilo muževa i žena koji su ostvarivanjem evanđeoskih savjeta nastojali da u većoj slobodi slijede Krista i da ga izrazitije nasljeđuju. Svatko je od njih na svoj način provodio Bogu posvećen život« (1).

Ta je tvrdnja veoma važna, jer pokazuje da nije bilo prekida između posvećenog života kako ga je provodio Krist i onoga koji se razvio u Crkvi. Bogu posvećen život, značajan po tome što ostvaruje evanđeoske savjete, proistječe iz »nauke i primjera božanskog Učitelja«, kako tvrdi Dekret, pozivajući se na konstituciju *Lumen gentium*. Prema tome, temelj je takvom životu božanski.

Božansko podrijetlo posvećenog života prenosi se i utjelovljuje u ljudskoj povijesti. Krist je htio svoju potpunu posvećenost Ocu dijeliti sa svojim prvim učenicima, nekim ljudima i ženama koje je pozivao da ga slijede. Poslije njegove smrti i uzašašća taj se poziv ponavljao bez prestanka tako da su se u prvim godinama Crkve neki njemu potpuno posvećivali, živeći evanđeoskim životom čistoće i siromaštva. Tom se idealu napose predao sv. Pavao, a on ga preporučuje također i drugima. No taj je ideal nametao već u njegovo vrijeme trnovite probleme, jer nije lako održavati ljudski život na takvoj vrhunaruoj razini (usp. 1 Kor 7, 25—38).

Dekret ne tvrdi, kako je to stajalo u tekstu prvotnog uvoda, da je u Crkvi uvijek postojao Bogu posvećeni život. Koncil nije htio rješavati problem da li je u svako doba Crkve nužno postojao Bogu posvećen život. Nego, ne rješavajući taj veliki problem, postavlja tvrdnju o najtamnjem razdoblju, o počeci-

ma Crkve. Ukazujući na neprekidnu vremensku vezanost s Evandželjem, utvrđuje pomoću jedne povijesne činjenice božansko podrijetlo posvećenog života.

To se božansko podrijetlo očituje također i po zahvatu Duha Svetoga. Još se, naime, od početka Crkve, izjavljuje Koncil, »po nadahnuću Duha Svetoga« razvijao posvećeni život, bilo u pustinji, bilo u redovničkim obiteljima, Dah Duha Svetoga, koji je na dan Duhova oblikovao Crkvu, učinio je da se u krilu te Crkve razvije život kome je bitna oznaka ostvarivanje evanđeoskih savjeta i najpotpunije naslijedovanje Isusa Krista.

Budući da taj život nastoji težiti k »savršenoj ljubavi«, on nosi oznaku Duha Svetoga. Savršenu ljubav daje Duh Sveti, koji je doista oličenje božanske ljubavi. On je, dakle, pokretač svake težnje k savršenoj ljubavi, napose k ljubavi redovničkog života.

Uloga Crkve

Kao što je već učinila konstitucija *Lumen gentium* i ovaj Dekret naglašava ulogu Crkve u razvitku posvećenog života. Ona se sastoji u tome što je Crkva redovničke obitelji »rado prihvaćala te ih svojom vlašću odobravala«.

Nije nam rečeno da je Crkva kao takva svojom vlašću podizala i osnivala redovničke obitelji. Таква tvrdnja ne bi, uostalom, ni odgovarala povijesnim činjenicama. Prema Božjem planu kakav se po-

kazuje u povijesti Crkve ne spada na hijerarhiju podizanje redovničkih zajednica. Karizmu osnivača podjeljivao je Duh Sveti najčešće sasvim priprostim članovima Crkve, koji nisu imali biskupsku vlast. Ako su pak neke zajednice i osnovali biskupi, to nisu učinili toliko službom svoje pastoralne vlasti nego po nekom sasvim duhovnom prosvjetljenju. Redovnički život je karizmatičke, a ne hijerarhijske naravi. On se odnosi izravnije na razvijanje svetosti, a manje na obavljanje neke pastoralne službe.

No taj bitno karizmatički vid ne izuzima redovnički život od crkvene vlasti. S obzirom na veoma različite karizme redovničkog života crkvena vlast ima dvostruku ulogu: prihvatanje i odobravanje. Istaknimo tu ulogu prihvatanja, »dragovoljnog« prihvatanja, kako kaže Dekret da bi označio kako Crkva veoma rado prepoznaće u cvjetanju redovničkih obitelji mnogovrsno djelovanje Duha Svetoga i da se jako čuva da ne bi iz nekih sasvim zemaljskih vidova gušila ili ograničavala širok zahvat božanskog djelovanja. Svaka vlast u Crkvi ima kao glavno pravilo primanje prosvjetljenja i poticaja koji dolaze odozgo, iako u svojem očitovanju oni dolaze odozdo, to jest od jednostavnih kršćana, koji nemaju nikakve hijerarhijske službe.

Prihvatanjem crkvena vlast vrši ujedno službu odobravanja. Pošto se jednom uvjerila o otvaranju karizama Duha Svetoga, ona mora voditi stanovit nadzor, provjeravati autentičnost nadahnuća i skladnost s evanđeoskim načelima. Ona ima vlast da službeno priznaje valjanost utemeljenja, da odobrava pravila i bitno ustrojstvo ustanove te da postavlja stanovite opće propise koji će ravnati njihovim načinom života.

Pustinjački život

U svojem kratkom povjesnom pregledu Dekret spominje prije redovničkih obitelji one »koji su provodili pustinjački život«. Mnogi su koncilski oci zahtjevali da se u Dekretu spomene pustinjački život. Jedan od njih otvoreno je tražio da takav život bude priznat u latinskoj Crkvi².

Komisija koja je izradila Dekret djelomično je udovoljila tim zahtjevima. Izbjegla je da postavi načelnu tvrdnju koja bi vrijedila kao službeno priznanje, ali je jednom povjesnom aluzijom natuknula vrijednost života posvećenog u samoći.

U toj se aluziji krije jedna ekumenska vrijednost, jer je pustinjački život na Istoku bio više cijenjen nego na Zapadu.

Ako se komisija htjela zadovoljiti »diskretnom natuknicom«, kako se sama izražava³, to je zato što nije ovlaštena da mijenja disciplinu latinske Crkve. Ova je poznavala samo redovnički život u krugu zajednice. Zašto to? Razlog tome koji nam se neposredno nameće jest taj što izgleda da potpuna samoča udaljuje redovnika od vidljivog vježbanja u ljubavi. A zakon Ljubavi od bitne je važnosti u kršćanskoj duhovnosti i u životu Crkve.

Međutim, premda bi naše zajedničarsko doba moglo izgledati nesklono širenju samotničkog života, u posljednje je vrijeme zamijećeno nekoliko pokušaja obnove pustinjačkog života. Kao opravdanje tome možemo se pozivati na preporuke molitve »u

² Modus 27; usp. modus 16, 35, 300.

³ Odgovor na modus 16.

tajnosti» (Mt 6,6) i na duge samotne Spasiteljeve molitve: pustinjak obnavlja u čitavom svom postojanju ono posebno stanje utjelovljene Riječi te pred očima svih ostalih kršćana u boljem svjetlu prikazuje savjet molitve u tajnosti. Ne može se, uostalom, zanijekati da je u nekim razdobljima i na nekim mjestima pustinjački život imao oblik koji je odgovarao posvećenom životu u Crkvi. Za današnje vrijeme Koncil ne osuđuje takav život; ono što je o tome natuknuto u Dekretu čini se da dopušta da se nastave slični pokušaji.

2. Narav posvećenog života

Priličan broj koncilskih otaca tražio je da Dekret definira redovnički život. Komisija se nije priklonila tom mnjenju; odbila je da dade definiciju u pravom smislu riječi. I doista, ako je trebalo izraditi definiciju, ona bi bolje pristajala u konstituciji *Lumen gentium*, i to u poglavljtu koje govori o redovnicima, jer je predmet te konstitucije bio izravnije doktrinalan. Teško je, međutim, izraditi potpunu i točnu definiciju, izraziti u nekoliko pomno izabranih riječi samu bit tako duboke, tako raznolike i nadnaravne stvarnosti kao što je redovnički život. Shvatljivo je, dakle, što je taj posao ostavljen dalnjem razmišljanju teologa. Tek nakon sustav-

nijeg proučavanja teologije redovničkog života moći će se pokušati da se izrade definicije. Dekret nam daje bitne oznake redovničkog života koje otkrivaju njegov dubok smisao i o kojima će svako nastojanje oko izradbe definicije morati voditi brigu.

Odnos prema krsnoj posveti

Redovnički život može se razumjeti samo u širem okviru kršćanskog života. Potpunu posvetu Gospodinu, što je redovnički život želi promicati i prakticirati, treba, prema tome, shvatiti u njezinu odnosu prema krsnoj posveti.

Kakav je taj odnos? Da li je redovnička posveta jednostavna primjena posvete što je daje krštenje? Treba li je smatrati tek jednim od različitih oblika koje poprima kršćanski život i tvrditi da zapravo postoji samo jedna posveta, naime krsna, koja se pokazuje na različite načine? Neki teolozi toliko naglašavaju vrijednost krsne posvete da ne priznaju redovnicima neku posebnu posvetu. Čini se da se to nastojanje odrazilo u prijedlogu onih koncilskih otaca koji su zahtijevali da se u tekst umetne ovakav obrazac: »Sav redovnički život... budući da proizlazi iz krsne posvete...«¹

S druge strane, brojni su koncilski oci zahtijevali izjavu u suprotnom smislu. Oni su željeli da se o redovnicima izjavi: »Znajući da su oni pridruženi

¹ Modus 106.

Kristu ne samo zbog krsnog biljega nego i zbog posvećenja po zavjetima...«²

Taj se obrazac približio tekstu konstitucije *Lumen gentium*. Tamo se, naime, čita da se krščanin po zavjetima ili drugim sličnim obvezama »potpuno dariva Bogu, koga veoma ljubi, tako da se novim i posebnim naslovom određuje za Božju službu i njegovu čast« (44). Već po krštenju umro grijehu i posvećen Bogu, »on se potpunije posvećuje božanskoj službi«.

U istom smislu izražava se i Dekret. On očito preuzima misao konstitucije izjavljujući da oni koji zavjetuju evanđeoske savjete nisu samo mrtvi grijehu nego također i da »žive jedino za Boga«. »Oni su cijeli svoj život stavili na raspolaganje njegovoј službi. To im daje neku posebnu posvetu, a to ima svoje duboko korijenje u krsnoj posveti koju potpunije izražava.« (5) Izraz »posebna posveta« preuzet je iz jednog nagovora pape Pavla VI³ pa u toj točki opažamo namjerno podudaranje Koncila i papinog učiteljstva.

Zavjetovanjem evanđeoskih savjeta nastaje, dakle, nova, posebna posveta. Ne može se tvrditi da je ovoj dovoljna krsna posveta za podržavanje Bogu potpuno predanog života, te da je redovnički život samo jedan od različitih oblika što ga konkretno poprima krsna posveta, tek posljedica onoga što je netko primio u času kršćanske inicijacije. »Posebna po-

² Modus 92, predložilo ga je 430 koncilskih otaca.

³ Nagovor od 23. svibnja 1964. nekolicini generalnih kapitula (AAS 1964, 465—471). Papa je izjavio da se »zavjetovanje evanđeoskih savjeta nadovezuje na krsnu posvetu pa je upotpunjava kao posebna posveta po tome što se vjernik potpuno predaje i posvećuje Bogu te čitav svoj život stavlja u službu njemu jedinome« (467).

sveta«, o kojoj govori Dekret, daje svu svoju vrijednost izrazu »Bogu posvećeni život«. Radi se o životu koji stoji povrh krsne posvete i koji se razvio iz svim određene posvete, a ona proizlazi iz zavjetovanja evanđeoskih savjeta.

Pa ipak, nikad se ne bi smjelo smetnuti s uma da ta nova posveta ostaje na liniji krsne posvete: ona tu posvetu produbljuje time što se neko biće potpunije i dublje posvećuje Bogu. Ona mu daje veću puninu. I tako bi se moglo reći da je sve ono što Bogu posvećeni život donosi imalo svoju klicu u sakramentalnom biljegu i u milosti primljenoj na krštenju. To je obilnije rascvjetan kršćanski život.

Primijetimo također posljedice tog načela: zavjetovanje evanđeoskih savjeta ne oslobađa nipošto kršćane od obveza njihova krštenja, nego ih, dapače, još više podlaže tim obvezama i traži od njih istinitiji vjerski život.

Nauka Dekreta o pitanju posvete upućuje nas na rješavanje jednog teološkog problema koji je povezan s time, a to je problem zvanja. Problem odnosa između krštenja i zavjetovanja evanđeoskih savjeta imao je i u pitanju zvanja različitih odgovora: neki su nastojali zanijekati posebno zvanje za redovnički život, smatrajući da taj život proizlazi jednostavno iz poziva na kršćanski život. Dekret nas potiče da priznamo poseban poziv koji nije posve jednak pozivu na krštenje: »Članovi bilo koje redovničke ustanove — kaže se tamo — neka u prvom redu budu svjesni da su se zavjetovanjem evanđeoskih savjeta odazvali božanskom pozivu...« (5). Već je uvod podsjetio da u različitim oblicima posvećenog života stoji Božji poziv na vršenje evanđeoskih savjeta. Zva-

nje se, dakle, odnosi na tu sasvim određenu stvarnost.

Ako dopustimo da postoji posebna posveta, moramo jednako dopustiti i posebni poziv, jer poticaj na tu posvetu mora doći od novog božanskog poziva. Taj novi poziv produbljuje i potpunije izražava ono što je sadržavao poziv na kršćanski život. Postoji, dakle, povezanost s krštenjem, ali također i novi zahvat Božje ljubavi, Božje milosti. Posvećeni život može započeti i održati se jedino kao odgovor na poseban poziv.

U konstituciji *Lumen gentium* snažnije je naglašena neovisnost Božjeg djelovanja jer je posveta tu opisana kao djelo Boga samoga: zavjetima je kršćanin »potpuno posvećen Bogu; on je intimnije posvećen božanskoj službi«. Zapravo, potrebno je uvijek sačuvati oba vida: posveta je u prvom redu djelo Božje tako da je ljudsko biće uzeto, obuhvaćeno ili posvećeno po njemu. U drugu ruku, to se zbiva tek po darivanju što mu ga čovjek dobrovoljno čini, i to tako da se ljudsko biće predaje, daje se obuhvatiti i posvećuje se.

Raspoznaće označke posvete

1. Život potpuno posvećen Božjoj službi

Redovnički se život često smatrao prije svega kao odricanje od svijeta, kao odricanje od bogatstva, od ženidbe, od osobne nezavisnosti. Dekret radije nagašava pozitivne strane posvećenog života te govori

kako se ovaj sastoji u potpunom predanju božanskoj službi. »Posebna posveta« znači potpuno pripadanje Gospodinu.

Radi toga Koncil potiče članove svih redovničkih ustanova da »žive Bogu jedinome« (5). Izraz je jednostavan, ali plodan. Netko se »odriče svijeta« samo zato da mu Bog bude isključiv cilj, jedina ljubav njegova života. »Bog jedini« — to je ideal što ga svaki posvećeni život hoće da izrazi.

Time je osvijetljen bitan smisao svjedočenja što ga daje redovnički život: on je zapravo potvrda Božjeg vrhovništva. Javno zavjetovanje evanđeoskih savjeta svjedoči kako Bog zaslužuje da bude ljubljen iznad svega, tako da se poradi njega odričemo svega ostalog. Zavjetovanje želi biti znak da sva zemaljska dobra, kao što su novac, osjećaji, pa i vlast nad samim sobom, imaju tek relativnu vrijednost i da se žrtvovanjem svega toga postizava posjedovanje samog apsolutnoga.

Da bi taj znak bio autentičan i svjedočanstvo efikasno, potrebno je da se u posvećenom životu očituje traženje samoga Boga, napose u molitvi: »Stoga članovi bilo koje ustanove, budući da prije svega traže samo Boga, treba da spajaju kontemplaciju, po kojoj se umom i srcem s njime sjedinjuju, s apostolskom ljubavlju, koja ih goni da se suradnjom uključe u djelo otkupljenja i šire kraljevstvo Božje« (5).

2. Nasljedovanje Krista

Bog, kome se čovjek zavjetuje evanđeoskim savjetima, nije neki apstraktan Bog. Na više mesta De-

kret označava bit toga života izrazom koji je uzet iz Evanđelja: »slijediti Krista« (1, 5, 13). Poznato nam je da je Isus zaista više puta svoj poziv izrekao riječima: »Slijedi me.«⁴ Odgovor na poziv sastoji se u odricanju od svega da bi se pošlo za njim⁵. To odricanje od svega, u čemu nam Evanđelje pruža primjer u prvim učenicima, bitan je zahtjev za sve one koji žele provoditi posvećeni život: oni treba da se »odreknu svega poradi Krista«, preporučuje Dekret (5).

Kako bi se s većom točnošću moglo označiti to nasljedovanje Krista?

Možemo to promatrati u više vidova. Ići za Kristom znači »ići za njim iz bližega«. Evanđeoski savjeti nisu samo nauka koju je izrekao Učitelj; oni su i nasljedovanje njegova primjera. Poći putem savjeta ne znači jednostavno obvezati se na čistoću, na siromaštvo i na poslušnost, nego to u prvom redu znači uzeti kao pravilo: živjeti životom Krista, čistoga, siromašnoga, poslušnoga. Znači vjerno na sebi oponašati crte tog evanđeoskog Isusova lika. Tu ne treba gledati u prvom redu askezu, već mistiku. Ne radi se, jednostavno, o ljudskim naporima za odricanjem od bogatstva i sjetilne ljubavi te o podlaganju višoj ljubavi, nego je važnije u svom životu i u svojoj osobnosti usvojiti Kristovu djevičansku čistoću, Kristovo siromaštvo i otkupiteljsku poslušnost, ili, kako kaže Dekret: »slijediti Krista koji je, čist i siromašan po poslušnosti do smrti na križu, spasio i posvetio ljudi« (1).

⁴ Ivan 1,43; 21,19; Mt. 8,22; 9,9; 19,22; Mk. 2,14; 10,21; Lk. 5,27; 9,59; 18,22.

⁵ Lk 5,11,28; Mt 4,22; 9,10; Mk 1,20; 2,14.

Posvećeni, dakle, život čini da postajemo sličniji Kristu. Takav život dublje utiskuje Kristove crte u ljudsko biće.

Ponovno ističemo činjenicu da se nasljedovanje ne smije shvatiti kao oponašanje izvanjskog primjera. Krist koji se želi nasljedovati doista je onaj Krist čiji nam lik prikazuje Evanđelje. No to je ujedno onaj Krist koji boravi u nama, koji na sve proniče te nas iznutra preobrazuje u svoje savršenstvo.

Na taj način nasljedovanje dovodi do prisnog druženja. A upravo na to upućuje nas riječ »slijediti«. Slijediti Krista znači zapravo s njime srasti. Tu dolazimo do oblika koji je još temeljniji od pojma nasljedovanja. Ono najvažnije u nasljedovanju Krista jest sjedinjenje s njime. Vrijednost posvećenog života i njegova plodnost u Crkvi mijere se po stupnju tog sjedinjenja.

U tekstu što smo ga već naveli Dekret hvali kontemplaciju kao djelatnost po kojoj se prianja uz Boga »srcem i dušom« (5). To prianjanje poprima stvarni oblik kad se nasljeđuje Krist. »Redovnici, dakle, vjerni svome zvanju — odričući se svega po radi Krista (usp. Mk 10,42; Mt 19,21), slušajući njegove riječi (usp. Lk 10,39), neka budu zauzeti za ono što je njegovo (usp. 1 Kor 7,32)« (5). Pred našim očima ocrtava se lik Marije iz Betanije: ona je izabrala najbolji dio, pristajući uz ono što je jedino potrebno pa je zato i primila pouku od Učitelja. Ona je primjer kako se prianja uz Gospodina srcem, i to po »ljubavi koja se usredotočila na Krista«. Primjer je i u tome kako se prianja uz Gospodina duhom — po brizi kojom je primala njegove božanske riječi. Da bismo potpuno označili redovnički život, treba da još dodamo: u brizi za Gospodnje stvari tre-

ba prihvaćati djelovanje, treba nastojati da svoje sile posvetimo njegovu kraljevstvu. Radi se, dakle, o sjedinjenju koje obuzima čitavo biće i sav život.

Prema riječima uvoda, vršenje evanđeoskih savjeta čini da to sjedinjenje djeluje »s više slobode«: »u većoj se slobodi nasljeđuje Krist«. Čistoća, siromaštvo i poslušnost oslobađaju srce, duh i djelovanje te čine da se to potpunije predaje Kristovoj ljubavi i službi. Kad spominjemo slobodu, zadržimo se na toj riječi: ako je, naime, posvećeni život neka vezanost, i to veoma jaka vezanost, to je ipak plod ne manje duboke slobode. Prava sloboda je unutrašnja sloboda; oslobađajući se služenja svijetu, onaj koji je posvećen sposoban je da se potpunije služi slobodom da bi se potpuno predao Kristu.

Sjedinjenje s Kristom uključuje život koji se živi radi Krista i s Kristom. Prema riječima uvoda, posvećeni je život u tom da se »unaprijed stalno živi za Krista«. To znači da ljubav prema Kristu sve više upravlja djelovanjem i osjećajima i da je čitavo biće sve više prodahnuto nakanom da se svidi Gospodinu. Uostalom, Dekret traži od onih koji zavjetuju evanđeoske savjete da u sebi pojačaju »život skriven s Kristom u Bogu« (6), prema izrazu sv. Pavla u poslanici Kološanima (3,3). Krist je drug i prijatelj, s kojim zajedno živimo svoju posvećenost.

Napokon, to se sjedinjenje s Kristom uklapa u zaručničko sjedinjenje cijele Crkve s božanskim Zaručnikom. Dekret naglašava da redovnici, zavjetujući čistoću, »dozivaju svim vjernicima u pamet onu divnu, po Bogu zasnovanu ženidbu koja će se potpuno očitovati istom u budućem životu, a po kojoj Crkva ima jedinog zaručnika — Krista« (12).

Tako se pojavljuje eshatološka dimenzija posvećenog života. Sjedinjenje s Kristom tako je duboko i tako potpuno da pretkazuje potpuno i neposredno sjedinjenje licem u lice, koje će se ispuniti u nebeskoj sreći. S toga gledišta, slijediti Krista na zemlji znači staviti se na put vječnog određenja, težeći za promatranjem i za posjedovanjem Boga.

3. Život u službi Crkve

Živjeti za Krista znači živjeti za Crkvu. Tu istinu spominje uvod u Dekret te izjavljuje da oni koji za-vjetuju evanđeoske savjete »žive odsada stalno za Krista i za njegovo tijelo, koje je Crkva« (usp. Kol 1,24). Sve ono što je prikazano Kristu pridonosi obogaćenju Crkve i njezinu širenju po svijetu.

Prema Božjem naumu razvoj redovničkog života ima ovu svrhu: učiniti Crkvu sposobnijom za ispunjavanje njezine zadaće i dati joj duhovnu ljepotu koja će se svidjeti njezinu Zaručniku: »Tako je po božanskom naumu rasla divna raznolikost redovničkih zajednica, koja je miogo pridonijela tome da Crkva bude ne samo spremna za svako dobro djelo i pripravna za djelo služenja u izgradnji Tijela Kristova nego i da različitim darovima svojih sinova bude urešena poput Zaručnice koja je nakićena za svoga Zaručnika te da se tako po njoj očituje mnogovrsna Božja mudrost« (1). Svaku je, dakle, redovničku obitelj ustanovio Duh Sveti da bi se povećala ljepota i apostolska uspješnost Crkve. Ona ima svoje opravdanje po Crkvi te se očima Crkve ima promatrati i cijeniti.

U svakoj osobnoj posveti crkvena dimenzija prima još i drugi vid. Pošto je Dekret označio pojedinačnu posvetu, koja se sastoji od zavjetovanja evanđeoskih savjeta i uključuje življenje »za Boga jedinoga«, nastavlja: »Budući da je Crkva primila to njihovo predanje samoga sebe, neka budu svjesni da su i njoj dužni služiti« (5). Zavjetovanje prima Crkva u Kristovo ime. No ona nije tek jednosta-van prenosilac u toj posredničkoj službi: primajući posvetu, ona je stavlja u svoju službu kao konkre-tan izraz službe Kristu. Stavljući svoj dar u ruke Crkve, redovnik se obvezuje da će joj predati svoju osobu i raditi za nju.

Ta će se obveza očitovati u svoj mnogostrukosti redovničkog života. »Život skriven s Kristom u Bo-gu« mora težiti za »izgradnjom Crkve«. Posve kontemplativne ustanove imaju »odlično mjesto u mi-stičnom Kristovu Tijelu«; one su »ponos Crkve« jer rasvjetljaju Božji narod na putu svetosti, potiču ga primjerom i brinu se za njegov rast otajstvenom apostolskom plodnošću (7). Apostolske ustanove ispunjavaju djelatnost koju im je »povjerila sama Crkva da je u njezino ime izvršju« (8). Samostani moraju nastojati da budu »rasadišta za izgradnju kršćanskog naroda« (9). Redovničke družbe koje apostolski život združuju s nekim elementima mo-naškog života sačuvat će svoj način života »za veće dobro Crkve« (9). Pohvaljen je laički redovnički život poradi svoje koristi u pastoralnom radu Crkve (10). Svjetovne ustanove moraju biti u svijetu »kvasac za jačanje i porast Kristova Tijela« (11).

Isto se tako eklezijalna dimenzija očituje u bitnim dijelovima posvećenog života. Već smo vidjeli kako čistoća upućuje na sjedinjenje Crkve s njezi-

nim jedinim Zaručnikom. Siromaštvo poziva ustanove da pritječu u pomoć svojim dobrima ostalim potrebama Crkve (13). Poslušnost treba da kod redovnika prati sigurnost da rade na izgradnji Kristova Tijela prema Božjem naumu (14). Zajednički život ide za ostvarivanjem idealna prve Crkve u kojoj je mnoštvo imalo jedno srce i jednu dušu (15).

Time se bolje razumije da je posveta Kristu i Bogu u isto vrijeme nerazdvojivo i posveta i dar Crkvi.

VLASTITI ELEMENTI POSVEĆENOG ŽIVOTA

1. Broj i red tih elemenata

Prikazujući elemente koji karakteriziraju posvećeni život, Dekret pridodaje trima evandeoskim svjetima čistoće, siromaštva i poslušnosti još i zajednički život. Koncil očito ne tvrdi da posvećeni život mora nužno biti život u zajednici, jer on u povijesnom opisu početaka redovničkog života podsjeća na pustinjački život, a priznaje također vrijednost svjetovnih instituta, koji mogu dopustiti svojim članovima da žive pojedinačno. Ono što je u Dekreту rečeno o zajedničkom životu primjenjuje se samo

na one ustanove u kojima on postoji, to jest na sve redovničke ustanove.¹ Treba se radovati važnosti koja se pridaje tom elementu, jer u najvećem dijelu posvećenih života taj element nije manje značajan od čistoće, siromaštva i poslušnosti. On zapravo ima značajno mjesto u »traženju savršene ljubavi«, što karakterizira redovnički život, pa je razumljivo da je ovaj postao predmet posebne pažnje Koncila s istog razloga kao i evandeoski savjeti.

Među koncilskim ocima pokazale su se razlike s obzirom na poredak prema kojem bi trebalo da se ispituju evandeoski savjeti:² neki su željeli da se održi tradicionalan poredak siromaštva, čistoće i poslušnosti, a jedan od njih opravdavao je to postupnošću kojom se redovnik odriče dobara koja posjeduje. Međutim, oko 450 koncilskih otaca predložilo je poredak koje je već uvršten u konstituciju *Lumen gentium* (43): čistoća, siromaštvo, poslušnost. Taj je poredak ponovljen i u Dekretu.

U prilog prednosti koja je dana čistoći može se istaknuti to što taj evandeoski savjet, kako se čini, najviše određuje život posvećen Bogu. Čistoća pridaje Gospodinu ljudsko srce još više nego siromaštvo i poslušnost, odlučuje o potpunijoj posveti pojedinaca i određuje njegov način postojanja. Ona je je prvi izraz ljubavi sasvim posvećene Kristu i zahvaća srž ljudskih sklonosti. Prema tome čini se da je sretan poredak što ga je Dekret usvojio te se može doktrinarno opravdati.

¹ Usp. modus 216

² Usp. moduse: 9, 177, 199.

2. Čistoća

U 12. stavku Koncil opisuje ideal čistoće, a zatim navodi sredstva za ostvarivanje i uvjete koji se traže da bi netko prihvatio tu obvezu. Tekst je jednak onome u prethodnoj shemi uz neke dodatke. Prvotni je tekst bio znatno širi. Ono što je nadodano ima dvostruki cilj: naglasiti pozitivan značaj čistoće, njezinu sposobnost da obogati ljudsku osobu, da potiče službu Bogu i apostolsku djelatnost te da dopuni značenje sredstava: podržavanje zdravlja duše i tijela, pomoći što proizlazi iz zajedničarske ljubavi.

Ideal čistoće

Radi se o čistoći »radi kraljevstva nebeskoga«. Dekret to prikazuje evanđeoskim izrazima, pozivajući se na izjavu kojom je Isus pohvalio »one koji se odriču ženidbe radi kraljevstva nebeskog« (Mt 19,12). To je dobrovoljna čistoća, a ne jednostavno narinuta poradi okolnosti; čistoća koja teži najpotpunijem ulazeњu čitave ljudske osobe u kraljevstvo Božje time što ulaže sve ljudske sile u službu kraljevstva.

Ne smije se smetnuti s uma da Učitelj predlaže taj ideal kao već ostvaren kad iznosi: »oni koji su se odrekli...« I doista, on je prvi započeo tim načinom života i otkrio tu svojim učenicima da se to što on ostaje u celibatu zbiva snagom dragovoljne žrtve za osnivanje kraljevstva. Zato se i čistoća u

redovničkom životu, prema riječima Dekreta u uvodu, sastoji u nasljedovanju »djekičanskog Krista«.

Ta čistoća što je zavjetuju redovnici »mora se cijeniti kao dragocjen dar milosti«. Već je Krist naglašavao da je u tome Božji dar; kad su mu učenici saopćili svoje razmišljanje: »ako tako stvar stoji između muža i žene, onda je bolje ne ženiti se«, on je odgovorio: »Ne shvaćaju to svi, nego samo oni kojima je dano« (Mt 19, 10—11). To je dar koji nije dan svima, »dragocjen dar milosti«, kaže Dekret. Latinski izraz (*eximum*) što ga mi prevodimo s »dragocjen« upućuje nas na dar više naravi, zasnovan na Božjem izboru.

Ne treba se s toga čuditi što ideal djekičanske čistoće ne može shvatiti stanovit broj ljudi, pa ni kršćana; prirodno je onda da nerazumijevanje rađa kritike. U naše je vrijeme potcenjivanje toga dara ponekad popraćeno uzdizanjem vrijednosti ženidbe. Potrebno je cijeniti te vrijednosti, ali — kako to naglašava Dekret — mora se jednakc cijeniti i čistoća prema mjeri Božjeg dara što ga ona označava. Kad nas Koncil poziva da cijenimo nezasluženi Božji dar, isključuje ipak svaku umišljenost taštine i oholosti.

U čemu se točnije sastoji vrijednost čistoće? »Ona na poseban način oslobađa čovjekovo srce«, tvrdi Dekret, upućujući nas na razmišljanje sv. Pavla. U svojoj prvoj poslanici Korinćanima tumači Apostol kako djekičanstvo donosi oslobođenje od svjetskih briga: dok se oženjeni čovjek »brine za svjetske stvari, kako će ugoditi ženi, te postaje razdijeljen, neoženjeni se brine za Gospodnje stvari: »kako će ugoditi Gospodinu« (7, 32—33).

Netko bi mogao, iz egoističkih ciljeva, htjeti da se osloboди stanovitih briga. No ovdje oslobađanje ima smisao potpunog otvaranja duha i srca Gospodinu. Zato, kaže Koncil, da se srce »rasplamsa većom ljubavlju prema Bogu i svim ljudima«.³ Tako je istaknut teocentričan i sveopći značaj čistoće: odreći se pripadnosti jednom ljudskom biću da bi čovjek izravno pripadao Bogu, a preko njega svim ljudima. Ljubav postaje istodobno i uzvišenija i šira.

Koncil dopušta redovnicima da se »nesebično posvećuju božanskoj službi i djelima apostolata«. Oslobađanje dovodi do služenja: služenja Bogu i čovječanstvu. Ali koliko god to služenje obvezivalo, ono ostaje radosni dar. Čistoća čini srce lakšim i oduševljenijim za predanje: nju prati duboka radost koja daje i podržava žrtvovanje. Ona znatno pridonosi snazi i uspješnosti apostolskog djelovanja.

Tvrdeći osim toga da je »ona poseban znak nebeskih dobara«, Koncil nam svraća pažnju na njenzinu eshatološku vrijednost. Nebeska dobra kojih je ona znak sažimljiv se u sreći posjedovanja Boga licem u lice u zajednici sa svim svetima. Posvećena čistoća daje predokus tog neposrednog posjedovanja Boga i tog širenja srca koje obuhvaća čitavu ljudsku zajednicu.

Koncil još i na drugi način opisuje predokus budućeg života što se nalazi u čistoći: po njoj redovnici »svim vjernicima dozivaju u pamet onu divnu, po Bogu zasnovanu ženidbu koja će se potpuno oći-

³ U latinskom tekstu ne стоји *omnes homines*, nego *homines universos*, da se opazi kako je naglasak stavljen na općenitost.

tovati istom u budućem životu, a po kojoj Crkva ima jedinog Zaručnika — Krista».

Ovdje se osjeća utjecaj jednog odlomka sv. Pavla, onoga u kojem on očituje korintskim vjernicima da ih je zaručio jednom zaručniku da ih kao zaručnicu privede Kristu (2 Kor 11,2). Usporedba koja je slikovito postavljena u nacrtu Dekreta nije ipak zadržana, jer se spomenuti odlomak odnosi na sve kršćane, a ne samo na one koji žive u djevičanstvu. Pa ipak, tu se radi o riječi koja mnogo otkriva za one koji zavjetuju čistoću: u djevičanskom životu prispodoba »čista djevica« koja se ima privesti Kristu postaje stvarnost te zaruke s jednim zaručnikom poprimaju svoj puni smisao.

Dolazimo do boljeg poimanja kako je posvećena čistoća stvarno ženidba, idealna ženidba sa samim Kristom. U sakramentu ženidbe ljudski zaručnik je slika Krista Zaručnika; u djevičanstvu pak nema drugog zaručnika do Krista samoga.

Ženidba cijele Crkve: u djevičanskoj posveti ne združuje se s Kristom samo čovjek pojedinac već to cijela Crkva ostvaruje svoju ulogu Kristove zaručnice. Zavjetovanje bitno nosi eklezijalnu dimenziju i mora se shvatiti u tom vidu.

Puno očitovanje tog sjedinjenja bit će tek u vječnosti. Ovdje ta ženidba na božanskoj razini ostaje tajna, nešto skriveno. Ipak je stvarni predokus vječnih zaruka, jer je značajna po tome što se odriče posredništva ljudskih zaruka i uklanja tako svako posredništvo između Božjeg i ljudskog bića; sjedinjuje se s Kristom kao jedinim, isključivim Zaručnikom duše.

Na taj način Dekret kratkim podsjećanjem spaja kristološke, ekleziološke i eshatološke vidove djevičanske čistoće.

Sredstva koja treba upotrebjavati, način djelovanja koji treba usvojiti

Htjeti ostati vjeran preuzetoj čistoći, to prije svega uključuje čin vjere i pouzdanja: »vjerovati riječima Gospodnjim«, »oslanjati se na Božju pomoć«. Dajući dar čistoće i pozivajući da se slijedi taj put, Bog se obvezuje da će dati potrebnu pomoć. Treba vjerovati toj obvezi, prihvatići riječ Krista koji je pohvalio čistoću preuzetu radi nebeskog kraljevstva, pouzdavati se u zaštitu Božje milosti u borbama i u napastima. Ustrajnost djevičanskog srca oslanja se na snagu samoga Boga.

S druge strane, tom slobodnom djelovanju milosti mora odgovarati, uz vjeru, slobodno i aktivno sudjelovanje, spremno upotrebljavanje svih raspoloživih sredstava. Među vrhunaruavnim sredstvima Dekret navodi »mrtvenje i čuvanje sjetila«; redovnik se mora kloniti »pouzdavanja u vlastite sile« i provoditi askezu, koja će mu omogućiti da zagospoduje nad svojim tijelom. Izraz sv. Pavla »zadavati udarce svome tijelu i dovoditi ga u pokornost« (1 Kor 9,27), što se nalazio u jednom ranijem nacrtu, izostavljen je u konačnom tekstu: mogao je dati priliku pesimističkim tumačenjima u kojima se tijelo gleda kao zapreka duhovnom životu. Naprotiv, pažnja na osjetila samo je izraz čistoće koja hoće da bude potpuna. To se slaže s voljom koja »po nekom duhovnom nagonu hoće da odbaci sve što čistoću

dovodi u opasnost«. Dekret samo ponavlja tradicionalno pravilo što ga nalaže ponizna razboritost.

Jednako preporučuje »neka se ne propuštaju ni naravna sredstva koja koriste zdravlju duše i tijela«.

Mjesto da se uništava tijelo, treba mu radije dati svu njegovu snagu, napose fizičku kulturu, koja istodobno razvija i čvrstoću udova i gospodstvo nad tijelom. Pravo tjelesno ravnotežje može samo pridonositi osjećajnom ravnotežju koje se traži za čistoću. Ta briga za tjelesno i duševno zdravlje pomoći će redovnicima da svoje zvanje ne smatraju nekim prikraćenjem ili stanovitim propadanjem.

Koncil ne propušta upozoriti na »lažna naučavanja da je potpuna uzdržljivost nemoguća i škodljiva čovječjem razvitku«. Najbolji dokaz da je to naučavanje krivo imamo u primjeru Krista i svih onih koji su, poslije njega, svjedočili snažnom ličnošću, a u djevičanskoj čistoći nalazili mogućnost da potpuno razviju svoju ljubav prema Bogu i svoju požrtvovnost prema bližnjemu. Pozitivna vrijednost čistoće, kako je prikazuje Dekret, stalno se potvrđuje iskustvom: zahvaljujući djevičanskoj posveti redovničkog života, može se osigurati razvoj svih osobnih sposobnosti u službi Božjoj i apostolskoj djelatnosti. Taj se razvoj započinje, bez sumnje, u skrivenim dubinama bića; ali se pokazuje i izvana, te se stvarnost svjedočenja može ocijeniti u mnogim redovničkim životima.

I konačno, Koncil opaža da se »čistoća sigurnije čuva kad među članovima u zajedničkom životu vlada prava bratska ljubav«. Upozorava na tu točku sve, a napose poglavare koji na tom području imaju veliku odgovornost. Ondje gdje nedostaje bratska ljubav, redovnici lakše padaju u napast da drugdje

potraže nadoknadu i utjehu. Gdje, naprotiv, postoji ljubav međusobnog prihvatanja i razumijevanja, stvara se pogodna sredina za čistoću, pridonosi se čuvstvenom ravnovjesju i pruža se zaštita redovnicima čija je čistoća možda u pogibelji.

Uvjeti za primanje

»Opsluživanje savršene uzdržljivosti, opaža Dekret, duboko zasjeca u sklonosti ljudske naravi.« Može se činiti da kod nekih pojedinaca njihova narav nije kadra da dođe do tog gospodstva nad najdubljim sklonostima te da nije sposobna za djevičansku čistoću. Koncil izjavljuje da se čistoća može zavjetovati istom nakon »uistinu dovoljne kušnje« i samo ako postoji »potrebna društvena i osjećajna zrelost«.

Prema tome, sam odgoj mora ići za tim da mladi koji se spremaju za redovnički život dostignu duševnu i osjećajnu zrelost. Vrijeme kušnje koje bi vraćalo na neko infantilno stanje i priječilo razvoj ličnosti, na primjer ako bi se nekome oduzimala svaka odgovornost ili ako bi se držao u pretjeranoj ovisnosti, bilo bi usmjeren protiv samoga cilja koji se ima postići.

Opsluživanje čistoće može prihvati i vršiti samo zrela osobnost. Izabratи Krista za Zaručnika za cijeli život može se izvršiti samo u slobodi koja je svjesna same sebe i svoga darivanja.

Dekret na kraju potanje određuje da se odgoj za čistoću ne smije držati samo negativnog načina: »Nije dosta upozoriti ih samo na opasnosti kojima je izložena čistoća«, nego treba mlade poučiti »da

Bogu posvećeno neženstvo prihvate i kao dobro za razvoj cjelovite osobe». Taj osobni razvoj po uzvišenijoj i široj ljubavi već je bio spomenut. Potrebno je uvijek predstavljati čistoću pod tim vidom.

Ne smije se, dakle, djevičanski život zamišljati jednostavno kao blago koje treba čuvati; to je više gradnja, zidanje. U potpunom darivanju Kristu i u najširem darivanju bližnjemu oblikuje se ljudska osoba i preobražava se u svoj dubini; u njoj se također izgrađuje Mistično Tijelo.

3. Siromaštvo

Tekst 13. stavka o siromaštvu znatnim dijelom razvija ono što je sadržavala prvotna shema. Prerađen je utoliko što se vodila briga o najrazličitijim ispravcima koji su se odnosili na slijedeće točke: doktrinaran prikaz s ukazivanjem na evanđeoski temelj, pozitivno usmjeravanje siromaštva, njegovo apostolsko usmjerjenje, mogućnost poprimanja novih oblika, temeljni stav povjerenja u Providnost, potreba zajedničkog svjedočenja siromaštva, međusobno pomaganje kuća iste ustanove.

Narav redovničkog siromaštva

Jedan je koncilski Otac tražio da stavak započne definicijom siromaštva, no komisija nije bila toga

mnijenja: »Pogibeljna je svaka definicija, smatra komisija, a definirati redovničko siromaštvo napose je teško.⁴ U nedostatku definicije Dekret daje više opisa naravi siromaštva.

U prvom redu dobrovoljno siromaštvo je opravданo nakanom nasljedovanja i predanja Kristu. Nije potrebno na dulje izlagati tu temeljnu nauku, jer je Dekret već prije potaknuo redovnike da ostave sve i slijede Krista (5), a to se odnosilo na zgodu iz Evanđelja o bogatom mlađiću, gdje je poziv »dođi i slijedi me« združen sa zahtjevom da se odreče svih dobara (Mt 19,21). Podsjetio je također na primjer apostola, koji su na Petrova usta rekli Kristu: »Eto, mi smo sve ostavili i pošli za tobom« (Mk 10,28).

Ukratko: izraz »radi nasljedovanja Krista« nije bez važnosti. On upućuje na pozitivan vid siromaštva, slično kao i kod čistoće: to je odricanje što ga traži ljubav prema Kristu, pa, prema tome, to je najprije ljubav, i tek onda odricanje.

Nadalje, Dekret dovršuje potanje određivanje odnosa redovničkog siromaštva prema Kristu. Siromaštvo nije samo pristajanje uz Učitelja, samo isključiva ljubav koja zahtijeva da se ostavi sve ostalo. To je sudjelovanje u samom Kristovu siromaštву: siromaštvo Sina Čovječjega koji »nije imao gdje da položi glavu« (Mt 8,20): u siromaštvu Otkupitelja koji je »od bogataša postao siromah da mi postanemo bogati njegovim siromaštвом« (2 Kor 8,9).

Redovničko je siromaštvo na taj način smješteno u samo otajstvo otkupiteljskog Utjelovljenja. Ono

⁴ Modus 196.

učestvuje u sniženju Sina Božjega, koji je dolazeći među ljudе izvršio čin najvećeg siromaštva. Treba imati na umu da se tako označeno siromaštvo ne ograničuje na odricanje od zemaljskih dobara; ono izražava pravo duhovno odricanje, siromaštvo prihvaćeno u čitavom ljudskom biću. Zavjetovati siromaštvo znači smjestiti se u čin Utjelovljenja po kojem je potpuno lišenje čovjeka uzeto u vidu prinsosa Ocu.

To istodobno znači združiti se s otkupiteljskom žrtvom. Vrijednost otkupljenja veoma je dobro osvijetljena riječima sv. Pavla: slijedeći Krista postajemo siromašni da bismo obogatili ljudsko siromaštvo. Redovničko siromaštvo treba promatrati i proživljavati kao duhovno obogaćenje čovječanstva.

S toga stanovišta bilo bi posve manjkavo označiti siromaštvo kao ovisnost o poglavarima. A ipak se često tako zamišljalo. Na primjer, jedan je koncilski otac smatrao da se »pravo govoreći, redovničko siromaštvo svodi na poslušnost«⁵. Dekret je reagirao vrlo oštro na takvo shvaćanje: »Nije dovoljno samo to da netko u upotrebi dobra bude ovisan o poglavarima, nego je potrebno da članovi budu siromašni i stvarno i u duhu, imajući svoje blago na nebu« (usp. Mt 6,20).

Učiniti da se sve siromaštvo sastoji u podložnosti poglavarima značilo bi prenijeti samo na njih odgovornost za siromaštvo. Međutim, zavjet siromaštva polažu svi redovnici: na svakom od njih mora se opažati stvarno vršenje siromaštva i mentalitet siromaha. Treba, dakle, manje naglašavati traženje dopuštenja, a više iskreno unutrašnje prihvaćanje

⁵ Modus 197.

i način života u kojem ne manjkaju neimaština i nepogode siromaštva. Ima različitih načina na koje se provodi redovničko siromaštvo, već prema različitim ustanovama i različitim ekonomskim uvjetima kraja; potrebno je samo da siromaštvo bude stvarno i da odgovara evanđeoskom idealu.

Dozivajući u pamet da redovnici moraju imati svoje blago na nebu, Koncil podsjeća na eshatološku vrijednost siromaštva. »Sabirajte sebi blago na nebu« (Mt 6,20), rekao je Isus. Pravo je bogatstvo ono što će ga čovjek posjedovati u vječnosti; a to nije ništa drugo nego sam Bog koji se daje onima koji ga žele i koji ga ljube. Živeći u siromaštву, redovnici anticipiraju vječni život, u kojem je Gospodin jedino i potpuno bogatstvo ljudskog bića.

Ako redovničko siromaštvo ima cilj obogaćenje čovječanstva, kako smo već naglasili, njegov je prvi učinak obogaćenje onoga koji ga vrši. To je obogaćenje već ovdje, jer po Kristovim riječima blago nije samo u budućnosti; ono je stećeno već sada »u nebu«, to jest u samoj vječnosti.

Koncil upozorava na sadašnju vrijednost svjedočanstva siromaštva: »znak koji se cijeni napose danas«, života koji želi naslijedovati Krista. Naše je doba značajno po buđenju osjećaja za siromaštvo, po sve većem otkrivanju evanđeoskog idealja i po njegovoj zahtjevnosti za sve kršćane. Svojim svjedočenjem redovnici su pozvani da privlače cijelu kršćansku zajednicu na put duha siromaštva. Želja za siromaštвom što se danas očituje i izvan redovničkog života mora za njih biti poticaj na sve izvornije evanđeosko siromaštvo.

Posebni oblici siromaštva

Koncil izjavljuje da se siromaštvo mora brižno njegovati; po potrebi ono mora »biti izraženo u novim oblicima«. Dekret ne nameće nove određene oblike; on ostavlja prostora slobodnoj ocjeni uz napomenu da se novo može uvesti ondje gdje se osjeća potreba za to i gdje to traže okolnosti.

Zatim spominje dužnost rada, koja upravo proizlazi iz novog poimanja redovničkog siromaštva. »Neka se svi u svojoj službi osjećaju obvezanima zajedničkim zakonom rada«; oni će »tako pribaviti sebi potrebna sredstva za život i za svoje djelovanje.«

U prošlosti se ideal siromaštva često shvaćao kao obveza prošnje. I doista, pošto se netko odrekao svojih dobara, nije mu preostajalo drugo nego da prosi svoju hranu i uzdržavanje. Na temelju tog shvaćanja razvili su se prosjački redovi.

Više koncilskih otaca htjelo je da se izbriše razlika između prosjačkih i ostalih redova te da se ukine svaki oblik prosjačenja »u svim redovničkim ustanovama⁶. Komisija nije udovoljila tim zahtjevima, smatrajući da takve potankosti više spadaju na odredbe novog crkvenog zakonika. No u svemu tome vidi se značajna težnja. Drugi su koncilski oci zahtjevali jednu pozitivniju odluku: neka se izričito naglasi da redovnici moraju živjeti »od svoga vlastitog rada«, i to »da bi, koliko je moguće, mogli pomagati bijednike, društvo i Crkvu⁷. Tu je sugestiju prihvatile komisija i ona je nadahnjivala sastavljanje Dekreta.

⁶ Modus 207 (6 otaca).

⁷ Modus 200 (10 otaca).

Opći zakon rada je snažnije ušao u mentalitet našega vremena po svojoj općoj primjeni. On se cijeni ne samo poradi osobnog ili obiteljskog uzdržavanja, nego ukoliko pridonosi blagostanju društva. Radi toga se prosjačenje, koje ide za postizavanjem materijalnih dobara bez odgovarajućeg rada danas više ne može smatrati idealnim oblikom siromaštva. Obavljati rad za plaću danas nam izgleda normalnije i zakonitije za redovnike nego li prošnjom tražiti sredstva za uzdržavanje. Ideal bi radije bio pomagati prosjake nego sam biti prosjak.

Načelo što ga je Dekret postavio znatno će osvijetliti put na kojem će kontemplativne zajednice tražiti rješenje problema svoga materijalnog uzdržavanja, problem koji se njima često postavlja u svoj oštrini. Te ustanove ne smiju okljevati da u tom smislu istražuju nove oblike siromaštva i da ga tako vrše.

Međutim, sve ako se redovnici i pozivaju na to da svojim radom osiguraju uzdržavanje svoje zajednice, oni moraju izbjegavati, nadodaje Koncil, svaku »suvišnu brigu« te se s pouzdanjem povjeriti Providnosti nebeskog Oca. Tu je preporuku dao Isus svojim učenicima: »Ne brinite se više tjeskobno što ćete jesti ... Vaš nebeski Otac zna da vam je to sve potrebno« (Mt 6, 25—32). Taj stav pouzdanja spada na duh siromaštva; on isključuje svaku pothlepu u težnji za zemaljskim dobrima, kao i svaku tjeskobu u slučaju neimaštine.

U smislu većeg siromaštva, koje je zasnovano na čvršćem pouzdanju u Providnost, a povezano sa zakonom rada, Dekret određuje da »redovničke držbe mogu u svojim konstitucijama dopustiti da se članovi odreknu baštinskih dobara, bilo već steče-

nih, bilo onih koja bi mogli stечи«. Dosada su se toga mogli odreći samo članovi redova, ali ne i redovničkih družbi; odsad mogu na to ovlastiti svoje članove sve redovničke ustanove. I prirodno je da ih ovlaste na to, jer odricanje od vlastitih dobara odgovara zahtjevu što ga je postavio Krist u pozivu bogatom mladiću: »Idi, prodaj sve što imaš...« (Mt 19,21). Siromaštvo što ga zahtijeva Krist od onih koji ga hoće slijediti uključuje stvarno odricanje od svih dobara što ih posjeduju, dakle odricanje od svakog osobnog vlasništva.

Kolektivno siromaštvo

Koncil potiče redovničke ustanove »neka nastoje dati kolektivno svjedočanstvo siromaštva«. To se svjedočanstvo mora prilagoditi socijalnim i ekonomskim uvjetima sredine u kojoj žive, no ono se zahhtijeva od svake ustanove. Svjedočanstvo pojedinog člana ne bi se smjelo zasjeniti ili oslabiti protusvjedočanstvom same ustanove.

U čemu bi moglo biti to protusvjedočanstvo? Dekret ga malo potanje označuje: ustanove »neka izbjegavaju svaku, pa i prividnu raskoš, neumjereni dobitak i gomilanje dobara«. Preporuka je dana računajući na prividnost, jer se radi o davanju svjedočanstva. Nije, dakle, dosta da ustanove stvarno otklone raskoš, neumjereni dobitak i bogatstvo; treba ukloniti i sam privid. Uostalom, nastojanje na tom području da se izbjegne i sam privid jamči da će se voditi ozbiljna briga i o samoj stvari.

Što se tiče raskoši, mjerilo će se postaviti samo od sebe, samo ako se ono može praktički opravdati

te ako se dopusti neka relativnost u procjenjivanju. No kada dobitak postaje neumjeren i kad se može govoriti o gomilanju bogatstva? Koncil daje u tom slučaju neki temelj za prosuđivanje kada tvrdi da ustanove imaju »pravo posjedovati sve potrebno za vremeniti život i djelovanje«. Taj je temelj sličan onome koji je postavljen za rad članova: »osigurati što je potrebno za njihov život i djelovanje«. Ustanove, dakle, ne bi smjele ići za tim da ostvaruju dobitke niti da gomilaju bogatstvo, više od onoga što je potrebno.

Koncil im dapače preporučuje više pozitivno nastojanje: »neka od vlastitih dobara rado nešto pridonose za druge potrebe Crkve i za uzdržavanje siromaha, koje svi redovnici moraju ljubiti Kristovim srcem«. Ovdje bismo mogli navesti nekoliko mesta iz Novog Zavjeta gdje je izražen poticaj za pomaganje siromaha (Mt 19,21; 25,34—46; Lk 2, 15—16; 1 Iv 3,17). A budući da je taj poticaj upravljen svima, od toga se ne mogu izvlačiti ni ustanove, pozivajući se na načelo redovničkog siromaštva. Ništa se ne bi više protivilo samom siromaštву, odjeljenju od dobara ovoga svijeta, nego uskraćivanje svake materijalne pomoći drugima. Siromaštvo treba da prati i prožima ljubav. A ona se najvjerodostojnije očituje u velikodušnosti darivanja.

Ako se ta velikodušnost mora odraziti i izvan ustanove, prema potrebama Crkve ili prema siromasima, ona se jednako mora očitovati i u samoj ustanovi, među raznim njezinim provincijama ili kućama, »tako da one koje imaju više pomažu drugima koje trpe oskudicu«. Često se događalo da su zbog odviše zatvorene odijeljenosti bogate zajednice graničile sa zajednicama u bijedi. Koncil, dakle, pre-

poručuje »uzajamnost zemaljskih dobara« među zajednicama. Tako se siromaštvo iskazuje nerazdjeljivo od ljubavi.

4. Poslušnost

Četrnaesti stavak, koji radi o poslušnosti, s obzirom na predašnju shemu znatno prerađen, dijeli se na tri dijela. To su: prikaz o naravi redovničke poslušnosti te njezina teološka i biblijska utemeljenost, preporuke članovima, savjeti upravljeni poglavarima.

Predašnji je sastav sadržavao tek neki prikaz žrtve paljenice što je redovnici prinose u poslušnosti, s kratkom natuknicom za one na vlasti kako duguju ljubav i poštovanje ljudskoj osobi. Jedan dodatak, koji je predložilo više od 400 koncilskih otaca, zahtijevao je još jače naglašavanje te osudu poslušnosti shvaćene kao »dijalog u kojem se poglavaru muči da uvjeri podanika iznoseći mu sve razloge zašto je dan nalog⁸. Od toga dodatka koji je iznosiо gledište poglavara uznemirenih današnjim razvojem stvari i zabrinutih za »održanje potpuno autentičnog shvaćanja poslušnosti«, komisija je napose zadržala tvrdnju da redovnička poslušnost »nika-

⁸ Modusi 166, 167 (405 otaca), 168 (4 oca).

ko ne umanjuje dostojanstvo ljudske osobe, nego je dovodi do zrelosti».

Druga struja, predstavljena također s više od 400 koncilskih otaca, u jednom je predloženom dodatku stavljala naglasak na potrebu zrelijе poslušnosti kod podložnika, odnosno na vršenje autoriteta u obliku služenja, u duhu ljubavi i poštivanja osoba⁹.

U toj je struji došao do izražaja zahtjev suvremenog mentaliteta, koji je poglavito utjecao na sastavljanje Dekreta. Ovaj ne gubi s vida autentičan pojam poslušnosti, kako se možemo uvjeriti po izlaganju temeljne nauke i po preporukama koje su dane podložnicima; ali je stavljaju u okvir autentičnog shvaćanja autoriteta po preporukama koje su dane poglavarima. Predstavlja nam također izjednačeniji i potpuniji vid redovničke poslušnosti, koji je istovremeno i tradicionalan i suvremen.

Opc̄a nauka i biblijski temelj poslušnosti

Poslušnost kako je prikazuje kratak doktrinalni pregled sadržava tri bitna stavka. To su: pokoravanje Božjoj volji, naslijedovanje primjera Krista Otкупitelja, služba Crkvi.

1. Predanje vlastite volje Bogu

Koncil definira poslušnost kao »potpuno posvećenje vlastite volje«. Po sebi se razumije da je posluš-

⁹ Modusi 191,154 (24 oca), 155,156 (399 otaca), 160,161, 162,163,164.

nost čin volje: neće ipak biti beskorisno da to pono-vimo, jer trostruko razlikovanje koje se često spo-minje: poslušnost izvršavanja, poslušnost volje i po-slušnost prosuđivanja, moglo bi dovesti u nedoumi-cu. Redovnička poslušnost ima sjedište upravo u volji; ona se nalazi u izvršnim moćima i u razumu samo utoliko koliko njihovo sudjelovanje zahtijeva sama volja.

»Potpuna posveta« volje jest posvećenje kao što nam pokazuje i latinska riječ *dedicatio*, koja se upotrebljava upravo za posvećenje crkava. I stvar-no, ta je posveta upravljena Bogu; predajući se nje-mu, ljudska volja dobiva na neki način posvećeni značaj — postaje vlasništvo Božje.

Dekret naglašava žrtvu koja čini to posvećenje: to je prinos Bogu, pa kako se radi o vlastitoj volji, žrtva dотиše ono što je najintimnije, najosobnije. Izraz »žrtva paljenica« koji se nalazio u prvotnoj shemi, u najmanju je ruku izbjegnut, jer potpuno uništenje žrtve nije prikladna slika za označavanje čina koji zapravo treba da razvija ljudsku osobu. Taj izraz, previše snažan ili previše negativan, bio je zamijenjen općim izrazom: »žrtva samoga sebe«.

Pozitivan vid žrtve zaista se očituje u sjedinjenju s Božjom voljom: »po njoj se sjedinjuju, stalnije i sigurnije, s božanskom spasiteljskom voljom«.

Poslušnost ima ovdje svoju mističnu vrijednost: ona teži za sjedinjenjem s Bogom; po njoj se Krist tako duboko sjedinio s Ocem. I kao svako sjedinje-nje, ona proširuje biće. Ona ga razvija prema mjeri volje Božje.

»Božanska spasiteljska volja«, kaže točnije Dekret. Tako se neposredno razumije što nam taj izraz govori. Slušati znači uskladiti ljudsku volju s

Božjom voljom, ali također pridonosi spasenju po žrtvi podložnosti. Zahtijevajući poslušnost, Božja volja smjera na spasenje čovječanstva po spasiteljskoj žrtvi.

Ta volja vodi redovnike preko poglavara jer oni predstavljaju Boga u naredbama koje daju. Poslušnost, dakle, uključuje čin vjere. Na traženje više koncilskih otaca¹⁰ Dekret naglašava tu potrebu vjere: »Redovnici se u duhu vjere pokoravaju poglavarima, koji zamjenjuju Boga.« Samo naravno pokoravanje ne bi bilo prava poslušnost: poglavara treba gledati očima vjere. Imao on ne znam kakve sposobnosti ili pogreške, on autentično prenosi redovnicima uzvišenu Božju volju.

Stoga sav odgoj za poslušnost mora u prvom redu ići za razvijanjem duha vjere. Nadnaravna poslušnost redovnika oblikuje se u najdubljoj intimnosti odnosa s Bogom, ondje gdje se rađa pristanak uz vjeru.

Poslušnost se oblikuje »na poticaj Duha Svetoga«, dodaje Dekret. S jedne se strane glas Duha Svetoga zamjećuje izvana u naredbama poglavara, a s druge strane taj isti glas potiče iznutra redovnika da ispunи dani nalog. Duh Sveti priprema poglavara na zapovijedanje, a podložnika na slušanje; on ostvaruje suglasnost ljudskih volja u suglasnosti s Božjom voljom.

2. Primjer Krista otkupitelja

Kristov primjer dozvan je u pamet s aluzijom na tri važna odlomka Svetog Pisma; to su tek aluzije,

¹⁰ Usp. napose modus 153.

ali one nas navode na dublje istraživanje navedenih primjera s ciljem da shvatimo uzor svake redovničke poslušnosti.

Prema tvrdnji poslanice Hebrejima Krist je došao da čini Očevu volju¹¹. U toj nam je poslanici rečeno da Bog nije primio materijalne žrtve niti žrtve paljenice; može mu omiljeti žrtva koje se sastoji u vršenju volje Božje, a Sin je Božji došao među nas s tom svrhom. Odatle moramo zaključiti da poslušnost prodahnjuje čitav Kristov zemaljski život; ona je njegov sadržaj. Po tome se bolje razumije da poslušnost mora ravnati čitavim životom redovnika.

Spasiteljeva poslušnost poprima krajni oblik: on, koji je bio »jednak Bogu«, dobrovoljno je uzeo »narav sluge«, izjavljuje sv. Pavao u kristološkom hvalospjevu poslanice Filipljanima (2,7). Njegova ga je poslušnost dovela do smrti na križu; ona nije umaknula ni pred kakvim pregaranjem. Ona je, da se tako izrazimo, cjelokupno djelo otkupiteljske žrtve. Odatle slijedi da je i redovnička poslušnost put dubokog odricanja, može dapače uključiti u sebi prividno poniženje, kao što ga je primio i Krist u svojoj muci.

Spasiteljeva se poslušnost uistinu potpuno oblikovala tek u patnjama: bilo je potrebno to bolno iskustvo da bi njegova pokornost dobila svu svoju vrijednost: »iskustveno je naučio poslušnost od onoga što je pretrpio«, kaže poslanica Hebrejima (5,8). Uzvišeni Spasiteljev primjer daje predosjetiti patnje što ih redovnicima može donijeti njihovo zavjetovanje poslušnosti.

¹¹ Hebr. 10,7; usp. Ps 39,9. Dekret jednako navodi Iv. 4,34; 5,30, gdje Isus tvrdi da on vrši Očevu volju, ali ne kaže izričito da je zato došao.

Treba naglasiti da se u ta tri osnovna odlomka Kristova poslušnost promatra kao izvor djelotvornosti žrtve. Posljedica je te poslušnosti da je Krist »postignuvši savršenstvo postao svima koji mu se pokoravaju uzrok vječnog spasenja« (Hebr 5,9); budući da je izvršio Božju volju, ta nam je volja, preko te žrtve, darovala posvećenje (Hebr. 10,10). Zbog sruženja i poslušnosti do smrti na križu Otac ga je uzdigao na najvišu visinu i dao mu moć da bude Gospodar nad svim bićima (Fil 2,9—11). Prema tome, i redovnička poslušnost teži k tome da one koji je zavjetuju združi s djelom spasenja.

Istina, i ostali evanđeoski savjeti imaju otkupiteljsku vrijednost: mi smo vidjeli da čistoća i siromaštvo, prema Dekretu, donose združenje s otkupiteljskom žrtvom. No tek poslušnost čini žrtvu na najdublji način te posjeduje najizravnije otkupiteljsku plodnost. U uvodu, gdje je opisana posveta po kojoj se redovnici stavlju u nasljedovanje Krista, Koncil izbjegava izjavu da je Krist otkupio svijet djevičanstvom, siromaštvo i poslušnošću. Komisija je postavila to pitanje pa je izrazila mnenje da se, strogo uzevši, ne može reći da nas je Krist otkupio djevičanstvom, jer — podsjeća nas — »Krist nas je formalno otkupio svojom dragovoljnom poslušnošću i žrtvovanjem.« Ona radije govori o »Kristu čistom i siromašnom, koji je po poslušnosti do smrti na križu spasio sve ljude«. I ovdje, u stavku 14, Dekret iznosi spasiteljske učinke poslušnosti tvrdeći da je Krist po njegovim vlastitim riječima »dao svoj život kao otkup za mnoge« (Mt 20,28; Iv 10, 14—18). Ta bitna spasiteljska vrijednost Kristove poslušnosti daje nam razumjeti glavnu vrijednost redovničke poslušnosti.

3. Služba Crkvi

Pod vodstvom poglavara redovnici »stavljaju se u službu svojoj braći u Kristu«. Primjer Krista Spasitelja pokazuje kako poslušnost Ocu povlači za sobom i službu Ijudima: »Po svojoj pokornosti Ocu Krist je postao sluga braće.« Ta apsolutna pokornost Bogu već je bila opisana u četvrtoj pjesmi sluge Božjega u Knjizi Izajije (52,13—53, 12); tu je ona s pravom prikazana kao počelo žrtve prikazane za spas naroda i cjelokupnog čovječanstva. Služiti Bogu znači služiti cjelokupnom čovječanstvu.

Tu nam dolazi u pamet čitavo biblijsko razmatranje o redovničkoj poslušnosti: slika »sluge Jahvina« prikazana je kao pralik svake poslušnosti: Najpotresnije proročanstvo Staroga Zavjeta, predskazujući savršenu pokornost Otkupitelja, utrlo je put za naslijedovanje svima onima koji će prikazati Bogu svoj život u potpunoj poslušnosti.

Tom biblijskom slikom osvijetljen je eklezijalni domašaj redovničke poslušnosti. »Tako se oni, zaključuje Dekret, tješnjom vezom uključuju u službu Crkve i nastoje doseći mjeru dobi punine Kristove.« Poslušnost jače stiše vezu svakog redovnika s cijelom Crkvom i pridonosi djelotvornijoj suradnji na rastu Mističnog Tijela. Punina Kristova, kako je to označeno izrazima u poslanici Efežanima (4,13) to je područje na kojem Kristovo djelovanje provodi svoj pun utjecaj; to je punina božanskog života koja oblikuje Crkvu. Ta punina ne prestaje rasti i sve više ispunjati svemir. Svojom poslušnošću redovnici pridonose da ta punina poprimi savršene razmjere; oni pridonose na neki način da Crkva može dostići pun razvoj svoga rasta.

D už n o s t i r e d o v n i k a

Preporuke redovnicima proistječu iz upravo iznesene nauke. Tri točke zaslužuju da budu na poseban način istaknute:

Koncil potiče na poslušnost koja je zadahnuta ljubavlju. On je već naglasio potrebu vjere; sada on zahtijeva »duh vjere i ljubavi prema volji Božjoj«. Poslušnost je oblik ljubavi, vježba ljubavi prema Bogu. Ljubav usmjerena prema Bogu nadahnjuje »ponizno poštovanje« što ga duguju poglavarima.¹² Po ljubavi, kao i po vjeri, redovnička je poslušnost teocentrična ili teološka.

Koncil traži poslušnost, u koju će se uložiti sve ljudske snage. U svojoj podložnosti redovnici imaju »ulagati snage razuma i volje, darove naravi i milosti u izvršenje zapovijedi i u ispunjavanje dužnosti koje su im povjerene, znajući da prema Božjem naumu sudjeluju u izgradnji Kristova Tijela.« Ovdje vidimo pomiješane oznake poslušnosti prosuđivanja, volje i vršenja: sve sposobnosti i svi darovi redovnikovi moraju doprinositi punini njegove poslušnosti. To pokretanje čitavog bića treba da bude oživljeno sviješću da se sudjeluje u izgradnji Crkve i da se radi prema Božjem naumu koji se očituje u nalozima poglavara.

Poslušnost, dakle, treba promatrati i prakticirati kao konstruktivno djelovanje crkvenog djelokruga. Koncil još više naglašava taj pozitivan vid kad nadodaje: »Tako redovnička poslušnost nipošto ne umanjuje dostojanstvo ljudske osobe, nego je, povećanom slobodom djece Božje, dovodi do zrelosti.« A

¹² »*Humile praestent obsequium...*«

da u poslušnosti, velikodušno zavjetovanoj i prakticiranoj ima neko širenje unutrašnje slobode, o tome dovoljno svjedoče mnogobrojni redovnički životi. Radi se o najdubljoj slobodi, slobodi djece Božje, o uzvišenoj slobodi za koju nam je Krist dao primjer podlažući se svome Ocu i primivši za to u svojem ljudskom životu dioništvo Očeve svemogućnosti. Redovnik koji se po poslušnosti podlaže Bogu otvara se Božjoj sili koja onda prima potpun oblik Božjeg djeteta; on stječe na razini milosti, kao i na razini naravi, svoju osobnu zrelost. I stvarno, ljudska osoba dostiže svoj pun razvoj u onome koji se radi nekog velikog i uzvišenog cilja daruje na potpuno raspolaganje. Kršćanska se osobnost savršeno oblikuje ondje gdje ljudsko biće djeluje slobodno sa sinovskom podložnošću i daje da Bog u najvećoj mjeri uđe u njegovu egzistenciju.

Uloga poglavara

Poglavarima je najprije dozvana u pamet odgovornost koja im pripada; »oni će polagati račun za povjerene im duše«, prema izrazu poslanice Hebrejima, koji time tumači njihovu budnost (13,17).

Da bi pak poglavari mogli izvršiti tu dužnost kako treba, upućene su im tri glavne preporuke: o duhu služenja, o poštivanju osoba i o potrebi promicanja suradnje.

Prvi uvjet, to jest duh služenja kod poglavara jest njihova osobna poučljivost prema Božjoj volji: tako počinje Dekret, upućujući ih u tu poučljivost za vršenje njihovih dužnosti. Ako oni zastupaju

Boga, moraju i sami biti u stanju da što bolje prenose Božju volju time da joj se i sami trajno prilagođuju.

Ta navika služenja s obzirom na Boga prijeći će i u služenje bližnjemu: »Neka izvršuju vlast u Duhu služenja braći, da im tako očituju ljubav kojom ih Bog ljubi«. Zastupati Boga znači prije svega predstavljati ljubav kojom Bog ljubi ljudе i tu im ljubav saopćavati. A upravo po ljubavi Bog se stavio u službu ljudima, kako to pokazuje Kristov život. Ljudski, dakle, izraz Božjeg auktoriteta mora biti služba ljubavi.

Treba imati na umu izraz »za njihovu braću«: Koncil ne kaže da vlast imaju provoditi nad podložnicima, pa niti nad braćom, nego za braću. Vlast mora, dakle, poprimiti bratske oznake sa svim onim što uključuje ta jednostavna i srdačna riječ. Ona se ima ponašati ne kao moć koja hoće da se nametne drugima protiv njih samih, već kao služba u korist bližnjega i kao ljubav koja hoće svakome dobro.

Dekret ukratko govori o duhu služenja; on jednostavno ukazuje na unutrašnje držanje. Ali na taj način on poziva poglavare neka se zapitaju da li vanjski oblici autoriteta dobro izražavaju temeljni stav služenja i ne izazivaju li možda stanovite časti i povlastice protivan utisak.

Druga preporuka, koja se odnosi na poštivanje osobe, očituje glavnu preokupaciju našeg vremena, a ona je napose urgentna u redovničkom životu: »Neka upravljuju podložnicima kao sinovima Božjim, poštujući ljudsku osobu i promičući njihovo dragovoljno podvrgavanje«.

Opaža se da preporuka nije upućena samo u vidu štovanja koje po naravi pripada svakoj ljudskoj

osobi, nego da ona donosi nadnaravno načelo štovanja: oni koji su podložni poglavarima sinovi su Božji i zaslužuju da se prema njima kao takvima i postupa. Premda se ne upućuje ni na koje mjesto iz Evandželja i dodir je možda slučajan, dobro je opaziti da je latinski izraz koji je upotrijebljen da bi se reklo »oni koji su podložni« isti onaj izraz kojim je u odlomku Evandželja sv. Luke opisano Isusovo držanje za vrijeme boravka u Nazaretu: »Bio im je podložan« (2,15). Ta podložnost utjelovljenoga Božjeg Sina pokazala se kao uzor podložnosti redovnika kao »sinova Božjih«. Treba imati na umu da je prema Evandželju tu podložnost pratio znatan napredak: »Isus je napredovao u mudrosti, rastu i u milosti pred Bogom i ljudima« (2,52). Autoritet Marije i Josipa pomogao je taj rast poštujući tajanstvenu osobnost Djeteta. To je putokaz za vršenje autoriteta u redovničkom životu, autoriteta kome je dužnost da pomaže razvoj milosti u poštivanju svačake osobnosti u kojoj ima dozrijevati Božje sinovstvo.

Preporuka Dekreta jasno se ocrtava u dvjema praktičnim primjenama. Jedna ima opći značaj: poglavar mora nastojati da potiče dobrovoljno pokoravanje. On treba da olakšava poslušnost navodeći svoga brata da se dobrovoljno pokorava. To će postići utoliko ukoliko svojim držanjem stvarno odrazuje ljubav Božju, što je on ima prema ljudima.

Druga je preporuka više osobna: poglavari treba da ostave svojim podložnicima »potrebnu slobodu s obzirom na sakrament pokore i vodstvo savjesti«. Ta preporuka s obzirom na savjest redovnika i redovnica nije suvišna. Sloboda o kojoj se ovdje radi ne svodi se samo na to da netko izabere isповјед-

nika ili duhovnog vođu; ona zabranjuje svaki način moralne prisile koji bi, na primjer, išao za tim da navodi na otkrivanje savjesti ili da nekoga odvratí od duhovnog vodstva koje želi.

Treća preporuka Dekreta poglavarima nastoji dati novo lice poslušnosti. Poglavar »neka svoje članove dovedu do toga da u izvršivanju dužnosti i preuzimanju pothvata sudjeluju svojom aktivnom i odgovornom poslušnošću«. Tradicionalna nauka o poslušnosti upravo se bojala takvog načina gledanja, a više je naglašavala potpunu pokornost. U usporedbi s negdašnjom duhovnom literaturom govor Koncila zvuči sasvim novo.

Malo prije Dekret je pozvao poglavare da moraju služiti i ljubiti one koji su njihova braća. Ovdje zahtijeva od njih da se odnose prema njima kao prema drugovima. Duh suradnje uključuje aktivnost i odgovornost u poslušnosti i mogućnost stanovitih inicijativa. On također pretpostavlja da poglavari daju redovnicima mogućnost da iznesu svoje poglede: »neka ih, dakle, rado slušaju«, kaže Dekret. Saslušati ne znači nužno vezati se za nečije mišljenje, pa ostaje sigurno što uglavljuje Dekret: da poglavari čuvaju »vlast odlučiti i zapovjediti ono što treba da se radi«. Ali tu vlast mogu vršiti samo u okviru »udružene suradnje za dobro svoje ustanove i Crkve« i preko stvarne izmjene misli, dijaloga u kojem će redovnicima biti moguće da iznesu stav različit od poglavareva ili raspraviti o osnovanosti neke naredbe.

Ukratko, poslušnost će sve više gubiti svoj vertikalni oblik. Taj razvoj stvari zahtijeva u prilično mnogo slučajeva promjenu mentaliteta, što se odmah neće izvesti. Ali poglavari moraju ići za tim

da one koji su im podložni drže za braću, za drugove i za suradnike.

Ono što je na kraju rečeno u stavku o kapitulima i vijećima prožeto je istim smislom kolegijaliteta i bratske suradnje svih. »Neka ta tijela, svako na svoj način«, kaže Koncil, »izraze sudjelovanje i brigu svih članova za dobro cijele zajednice«. Kapituli i vijeća ne smiju, dakle, stvarati neku vrstu aristokratskog klana; oni su tu kao demokratska pojava stvari koju svi moraju izvesti na dobrobit zajednice. Trebat će preispitati pravila njihova funkcioniranja ako ne promiču to sudjelovanje i taj interes svih članova. Na primjer, načelo potpune tajne o onom što su (u tim vijećima) raspravljeni sigurno je u suprotnosti sa željama što ih je formulirao Koncil.

Shvaćanje autoriteta kako ga je prikazao Dekret sigurno je bliže Evandelju nego prijašnje shvaćanje. Nikad se ne smije smetnuti s uma da je »autentično shvaćanje autoriteta« ono koje se osniva na samom Kristu. A Krist je ne samo odbio da mu drugi služe nego se služio autoritetom a da nije stvarao nikakvu udaljenost između sebe i onih koji su ga slijedili. Premda je bio Učitelj, on je svoje učenike nazivao prijateljima i braćom; on ih je stvarno uzeo za suradnike. U njemu je — a to je sav smisao Utjelovljenja — autoritet postao horizontalan kad je s božanske razine sišao na ljudsku razinu.

5. Zajednički život

Stavak 15. donosi najprije doktrinarni stav o životu u zajednici, zatim posebne oznake o razlikama među članovima, napose o problemu konverza, te o stanju klerika i laika u istoj ustanovi. Taj je doktrinalni nacrt, kao i prethodna shema, razrađen i obogaćen lijepom skupinom biblijskih razmatranja.

Doktrinarni i biblijski pregled života u zajednici

1. Primjer prve Crkve

Po svojem zajedničarskom obliku redovnički život ide za ostvarenjem idealna Crkve kakvu nam u njezinom prvom poletu opisuju Djela Apostolska: Koncil nas, naime, podsjeća na »primjer prve Crkve u kojoj je mnoštvo vjernika bilo jednog srca i jedne duše« (Dj Ap 4,32). Primjer pristaje toliko bolje što je prva kršćanska zajednica htjela ostvariti stanovitu zajednicu materijalnih dobara kao što to opaža sveti Luka: »Nitko nije nazivao svojim ono što mu je pripadalo, već je među njima sve bilo zajedničko« (Dj. Ap. 4,32). Zajedništvo ostvareno na materijalnom planu, kao što je to sada ostvareno na najpotpuniji način u redovničkom životu, mora olakšati jedinstvo duša.

»Život zajednice, hranjen evanđeoskom naukom, liturgijom, a osobito Euharistijom, mora ustrajati u molitvi i jednodušnoj zajednici.« Tu je riječ o zajedničkom životu na vrhunaruavnoj razini koji se bez prestanka mora uzdržavati i obnavljati vrhunaravnim sredstvima: primanjem evanđeoske nauke i liturgijskim kultom, a poglavito slavljenjem Euharistije. Ako Euharistija ima ulogu obnavljanja Crkve, treba od nje očekivati snažno djelovanje za svagdašnje obnavljanje redovničke zajednice. Treba zahvaliti »lomljenju kruha« što je prva Crkva sačuvala jedinstvo svih članova.

Ustrajnost u molitvi i jednodušnost što ih preporuča Koncil bili su isto tako karakteristika prve Crkve. Prvi su kršćani, kako nas izvješće sv. Luka, »bili postojani u apostolskoj nauci, zajedničkom životu, lomljenju kruha i molitvama« (Dj. Ap. 2,42). Ta ustrajnost, više puta naglašena u Djelima apostolskim (1,14; 2,45), dobiva posebno značenje u životu redovničke zajednice: zajednička ljubav, koja nije izuzeta od poteškoća, zahtijeva trajan napor.

Mora postojati ustrajnost u molitvi, jer je uska veza između molitve i zajedničke ljubavi: »svi su bili jednodušno ustrajni u molitvi«, rečeno nam je o zajednici koja je očekivala dolazak Duha Svetoga (1,14). Učinak je molitve da okuplja zajednicu ne samo u vanjskom zbliženju nego i u jedinstvu srca. Intimna povezanost redovnika s Bogom najjači je vez što ih može međusobno sjediniti.

Ustrajnost u jednodušnosti, nadodaje Dekret. Ta »jednodušnost« označuje jedinstvo misli i osjećaja; to nije izravno Duh Sveti, već radije duhovno stanje što ga Duh Sveti proizvodi u redovnicima da bi ih združio jedne s drugima. Prije nego će opisati mno-

štvo vjernika koji su imali jedno srce i jednu dušu, Djela su apostolska ispravljala kako su svi članovi zajednice bili »ispunjeni Duhom Svetim« (4,31). Jedinstvo kršćanske zajednice dolazi iz jednog božanskog počela, Duha Svetoga, a to isto biva i u svakoj posebnoj zajednici. Jedinstvo svih u Duhu Svetome čini redovničke zajednice i odatle se rađa vrhunaravni zajedničarski život.

Primjena načela crkvene zajednice na poseban slučaj redovničkih zajednica još jednom upućuje na ulogu redovničkog života u Crkvi. Redovničke zajednice imaju ulogu da u ograničenjem i čednjem obliku ostvaruju ideal zajedničarstva što ga cijela Crkva nosi u sebi i o kome je dala potresno svjedočanstvo u svojem početnom stupnju.

2. Vršenje bratske ljubavi

Koncil ne opisuje naširoko bratsku ljubav. Trijeznost teksta slaže se s literaturnom vrstom Dekreta, koji ne želi da bude duhovna pouka. Uostalom, pozivanje na Svetu Pismo doprinosi da se upotpuni misao.

»Neka redovnici kao Kristovi udovi u bratskom saobraćaju jedan drugoga s poštivanjem pretječu (usp. Rim 12,10), noseći bremena jedan drugoga (usp. Gal 6,2).«

Činjenica da su redovnici udovi Kristovi postavlja ljubav u eklezijalnu perspektivu, a to Dekret osvjetljuje primjerom prve Crkve. Ona jasnije doziva u pamet nauku o Kristovu Tijelu, koje je jedinstveno u mnogo udova, koji su »udovi jedan drugome« (Rim 12,5). Tu je nauku navijestio sv. Pavao za sve kršća-

ne. Kada je pak Dekret primjenjuje posebno na redovnike, on podsjeća da se redovnička posveta temelji na krsnoj posveti i razvija je do punine. Ta posebna posveta morala bi učiniti da redovnici žive potpunije kao Kristovi udovi, udovi koji su povezani s glavom i s ostalim udovima.

Od niza preporuka što ih sv. Pavao u poslanici Rimljanima temelji na činjenici Kristovih udova Dekret zadržava samo bratsku ljubav i međusobno poštivanje. Imajmo na umu da ono bratstvo o kojem govori sv. Pavao uključuje srdačnost i nježnost (Rim 12,10). U komentaru tog odlomka o. Lagrange opaža: »Ta je nježnost raspoznajni znak kršćanstva.« Neke poganske vjere razvijaju bratstvo, ali više na način političkog drugarstva ili solidarnosti socijalnih udruženja. Kršćansko je bratstvo karakteristično po srdačnoj nježnosti; takvo mora biti i redovničko bratstvo.

To bratstvo ide dalje od drugarstva i solidarnosti po međusobnom štovanju koje odatle proistječe. Prijevod: »Redovnici neka s bratskim poštovanjem jedan drugoga pretječu« ne prenosi sav sadržaj izraza što ga je upotrijebio sv. Pavao, jer se tu ne radi samo o vanjskom poštovanju, već o unutrašnjem osjećaju poštivanja, i to o poštivanju koje se odnosi prema drugima kao prema poglavarima. Trebalo bi dopuniti prijevod i reći: »Svatko neka poštiva druge više nego samoga sebe.« Jedva je i potrebno isticati veliku važnost tog čina poštivanja za život zajednice; težnja za preziranjem bližnjega ugrožava slogu duhova i srdaca i mora se nadvladati vrhunarnavnim poštivanjem kojim svatko pušta druge ispred sebe.

Treba, dapače, da redovnici preuzimaju breme svoje braće prema jednom savjetu poslanice Galaćanima (6,2). I tako, mjesto da strogo sude pogreške i nedostatke drugih, pozivaju se da im oni samo nose teret. Svatko mora smatrati svojim ono što otežava život drugova, poistovjetiti se s njima u brigama koje ih pritištu. Neka se smatra i suodgovornim i za poнаšanje svoje braće.

»Nositi breme jedan drugoga« ne ograničuje se, dakle, na međusobnu uslužnost. Breme označuje prije svega moralno breme; tu treba podmetnuti svoja pleća (Gal 6,1). Sveti Pavao razmatra slučaj kad netko bude uhvaćen u nekom prekršaju te zah-tijeva od svih unutrašnji čin ljubavi i poniznosti. Takvo unutrašnje raspoloženje treba da prožima bratski život redovnika. Treba li posebno naglašavati da je preuzimanje moralnog tereta drugih bilo osnovno Kristovo držanje u njegovoj spasiteljskoj žrtvi?

3. Vrijednost i duhovno bogatstvo ljubavi

Dekret izlaže s trostrukog gledišta duhovno bogatstvo zajedničke ljubavi: on redom svraća pažnju na njezinu mističnu, moralnu i apostolsku vrijednost.

Sakupljanje braće u ime Kristovo, uzrokuje mistično njegovu nazočnost. Koncil se poziva na Isusove riječi: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana radi mene, tu sam ja među njima« (Mt 18,20). Ta riječ vrijedi za svako sakupljanje kršćana, pa bilo ono i kratkotrajno i prigodno, samo ako se takav skup namjerno poziva na Krista. Za redovničku zajednicu

to je obećanje neprestane nazočnosti. I tako, prema riječima Dekreta, te zajednice tvore »pravu obitelj sabranu u ime Gospodnje«, koja »uživa njegovu nazočnost«.

Objašnjenje te nazočnosti dano je jednim drugim navještajem sv. Pavla: »Ljubav je Božja izlivena u našim srcima po Duhu Svetomu koji nam je dan« (Rim 5,5). Budući da Duh Sveti dolazi da osobno napuni srca Božjom ljubavlju, on u srcima koja su povezana ljubavlju uzrokuje Kristovu nazočnost. On stvarno i dolazi kao nosilac i vjesnik Kristove ljubavi, i njegov dar je određen za to da osigura Kristovu duhovnu nazočnost u ljudima.

Što više prime ljudska srca dar ljubavi, to više se širi Kristova nazočnost. Prema tome, sav napredak zajedničke ljubavi u pojedinoj redovničkoj zajednici ide za većim porastom Gospodinove nazočnosti.

S tom mističnom vrijednošću usko je zdržena moralna vrijednost ljubavi. Ona, prema Dekretu, izražava slijedeće: »ljubav je punina zakona (usp. Rim 13,10), veza savršenstva (usp. Kol 3,14), i po njoj mi znamo da smo iz smrti prešli u život (usp. 1 Iv 3,14).

Kad sv. Pavao izjavljuje da je ljubav veza savršenstva, to je odjek na Isusove riječi: »O tim dvjema zapovijedima (ljubavi prema Bogu i bližnjemu) ovisi sav zakon i svi proroci« (Mt 22,40). U redovničkom životu, gdje je zakon potanje označen u obliku posebnih pravila, to bi se načelo moralo stalno dozivati u pamet da se spriječi kako ne bi odviše doslovno opsluživanje sputavalo ili učinilo da se zanemaruje ljubav.

Veliko značenje ljubavi pokazuje se također u Pavlovu izrazu: »veza savršenstva«. O toj tvrdnji

iz poslanice Kološanima (Kol 3, 14) iznesena su dva tumačenja. Po nekim tumačima ljubav je veza savršenstva jer međusobno ujedinjuje kršćane; prema drugima, ljubav ujedinjuje sve kreposti u svežanj i čini da dopru do savršenstva. To drugo tumačenje je vjerojatnije; sv. Pavao je malo prije potaknuo Kološane na vršenje raznih kreposti pa želi da one dobiju krunu kad kaže: »Povrh svega toga obucite se u ljubav, koja je veza savršene skladnosti.« U redovničkom životu mnogobrojne asketske vježbe moraju naći svoje jedinstvo u nastojanju oko ljubavi; savršenstvo prema kome teži zavjetovanje evanđeoskih savjeta može biti samo savršenstvo ljubavi.

Ljubav uključuje prelaženje iz smrti u život, jer je mržnja duhovna smrt. Prema prvoj poslanici sv. Ivana »mi znamo da smo prešli iz smrti u život jer ljubimo braću. Tko ne ljubi ostaje u smrti« (3,14). U Bogu je život ljubav; među ljudima božanski život je ljubav. Zato se životnost neke redovničke ustanove pokazuje po ljubavi koja ujedinjuje članove.

Konačno, zajedničarska ljubav ima »veliku apostolsku vrijednost«, jer ona »očituje Kristov dolazak«. Prema tim dvjema izjavama Evanđelja sv. Ivana na koje se poziva Dekret, međusobna je ljubav znak po kojem će svi prepoznati Kristove učenike (13,35), a jedinstvo učenika u jedinstvu Oca i Sina poziva svijet da vjeruje da je Krist Očev poslanik (27,21).

Ljubav, dakle, treba da bude znak autentičnog redovničkog života. Ona ima zadaću da ne samo pokaže da je Krist od Oca došao na svijet, nego također da izrazi njegovo sadašnje dolaženje, dolaženje po ko-

jem on preobrazuje ljudе i saopćava im božansko jedinstvo. Tako se redovnički zajedničarski život prikazuje svijetu kao poziv na vjerovanje.

Preporuke koje se odnose na izjednačivanje članova

Prva preporuka ima opću važnost: »A da među članovima bude što dublja veza bratstva, treba one koji se zovu konverzi, braća pomoćnici ili kojim drugim imenom, čvršće privезati sa životom i s djelovanjem zajednice.«

Poseban statut za konverze ili braću pomoćnike najčešće je išao za tim da ih postavi na rub zajednice. Zapravo, razlika stvorena unutar ustanova odražavala je razliku društvenih klasa koje su postojale u građanskom društvu. U naše doba, kad su klase na putu da nestanu, bolje se shvatila potreba bratske jednakosti u zajedničkom životu. Unaprijed je potrebno tako postaviti da svi budu ravnopravni članovi redovničke zajednice, te da razlika u službama ne stvara nejednakosti ni niže klase u ustanovama.

Na traženje da se konverzi tješnje pridruže životu i djelatnosti zajednice Dekret se još neodređeno izražava. Ali odmah zatim daje određenije preporuke za ženske, pa i za muške ustanove.

Za ženske ustanove, »osim ako okolnosti traže drukčije rješenje, treba nastojati da se dođe do samo jedne vrste sestara«. Više je koncilskih otaca tražilo energičniju mjeru koja će naložiti obvezatno ukidanje klase konverza¹. Komisija nije htjela po-

¹ Modusi 215,226, (30 otaca).

stupiti na tako strog način, smatrajući da izjednačavanje postavlja u ovaj čas različite probleme, koji se ne smiju smetnuti s uma. Ona je ipak izmijenila prvotni tekst, koji se ograničavao na preporuku da se uvede samo jedna vrsta sestara ondje gdje to prilike traže; ona je stavila općenitiju preporuku, proglašujući nužnost da se dođe do tog jedinstva, osim ako bi prilike protivno zahtijevale. Taj posljednji slučaj predviđen je kao iznimka.

Kakve su to okolnosti koje bi opravdavale da se zadrže dvije vrste sestara? Dekret ne ulazi u pojedinosti. Pomišlja se na preveliku razliku u odgoju i u kulturi; no takvo stanje može biti samo privremeno, određeno da prirodno nestane boljim odgojem koji će se dati svim redovnicama. Predviđa se da će se nastaviti razvoj kojim su već mnoge ustanove ukinule razlike klase te da će jedinstvena vrsta naskoro postati opće pravilo ženskih redovničkih ustanova.

U drugu ruku, komisija je prihvatile predstavku što ju je predložilo 468 koncilskih otaca², koja ima za cilj da prizna različitost zvanja i sposobnosti s obzirom na različitost poslova: »Zadržat će se samo ona razlika među osobama koju zahtijevaju različiti poslovi za koje su sestre određene posebnim Božjim pozivom ili posebnom prikladnošću.« Tako će se opravdati stanovita gipkost u obnovi zajedničarskog života, gdje je potrebno izbjegći odviše strogu jednolikost koja ne odgovara različitosti poslova.

U muškim ustanovama, u kojima postoje svećenici i braća pomoćnici, problem je složeniji. Dekret postavlja načelo jednakosti: »Muški samostani i

² Modus 224.

ustanove koje nisu potpuno laičke, mogu prema svojoj naravi i prema konstitucijama podjednako primati klerike i laike s jednakim pravom i dužnostima, osim u onome što proizlazi iz svetog reda.« Vidi se da komisija ovdje ne predviđa odstupanje koje bi zahtijevale okolnosti. Bit će, dakle, osigurana jednakost u stanju, pravima i dužnostima, a izuzima se jedino ono što pripada svećeništvu kao takvom.

Da bi se izvršile želje Koncila, potrebno je brisati svaku vrstu nesposobnosti koja nužno ne proizlazi iz neposjedovanja svećeničkog reda: tako će unaprijed biti teško u načelu odbiti članovima laicima, to jest redovnicima nesvećenicima, sudioništvo u upravi ustanove i primanje službi koje ne zahtijevaju svećeničku vlast.

Potrebno je imati na umu da bratska ljubav nije samo nešto što se tiče osobnosti, nego da je treba upisati i u pravilo članova. Tim preporukama Koncil upućuje redovničke ustanove na put potpunijeg zajedništva.

2. DJELO OBNOVE

1. Narav obnove

Koncilski Dekret opisuje donekle paradoksalno narav »prilagođene obnove« redovničkog života. Ta obnova ne uključuje samo prilagođivanje novim uvjetima postojanja već prije svega povratak na izvore, i to istodobno na izvore kršćanskog života, kao i na izvore prvotnog nadahnuća ustanova.

Uistinu je paradoksalno da se obnova poima kao povratak na izvore. Lakše bi se razumjelo da treba izjednačivati zahtjeve obnove sa zahtjevima tradicije te s potrebom sadašnje obnove združiti povratak na prošlost. Iznenadjeni smo čitajući da se sama obnova sastoji u ponovnom udubljivanju u prošlost.

Zapravo, ta istovjetnost obnove i povratak na izvore tumači se samom prirodom kršćanskog života. Kršćanstvo je religija u kojoj je, na neki način, sve bilo dano u početnom izvoru. Ta je istina izražena kad se kaže da je objava završena s vremenom apostola. Krist se predao čovječanstvu konačno i

potpuno; On je izvršio potpuno otkupljenje i zaslužio spasenje svim ljudima. Na Duhove je dar Duha Svetoga sišao nad mnoštvo i Crkva je bila oblikovana svime što joj je bilo potrebno da bi prošla vjekove buduće povijesti. Stoga, kad se kršćanski život hoće obnoviti, mora uvijek tražiti početak novine u onom prvotnom izvoru, u jedinstvenom događaju spasenja, gdje se susreće s uskrsnulim Kristom i darom Duha Svetoga. Obnova redovničkog života mora crpsti svoju životnost na tom istom izvoru.

Osnivanje neke redovničke ustanove ne može se usporediti s osnivanjem Crkve. Pa ipak se može otkriti stanovita sličnost. U nadahnuću Duha Svetoga koji stvara novu redovničku obitelj, već je na neki način sadržan sav budući razvoj te obitelji. Karizma nije dana samo za vrijeme osnivanja, već i za dulji put razvoja kroz vjekove. Prema tome, da bi se ustanovi dao svježiji život, potrebno je vratiti se k tome izvornom nadahnuću.

Opažamo da Dekret, govoreći o tom povratku k izvornom nadahnuću, nije htio isticati povratak na prvotnu revnost; tekst je čak bio izmijenjen kako bi se izbjeglo da bude shvaćen u tom smislu¹. Takvo bi vraćanje na revnost pretpostavljalo da su prvi članovi ustanove imali duševna raspoloženja što ih današnji članovi nemaju. Zapravo, ne radi se o tome da se ponovno stekne revnosno raspoloženje, nego da se ponovno dođe do milosti i karizme koja je vladala pri osnivanju ustanove: ne povratak na ljudsko djelovanje, nego na početni Božji dar.

¹ 386 otaca predložio je tekst: »reditum institutorum et sodalium ad primaevum originum fervorem« (modus 37).

Ako se hoće temeljito ispitati to načelo obnove koje je istovjetno s povratkom na izvore, postaje jasno da željena novost nije novost na ljudski način, već na božanski način. Bog je uvijek novo biće, u kojem nikad ništa ne stari i koji neiskazano nadilazi svaki tok vremena. Svojim je Utjelovljenjem Sin Božji u jednom povlaštenom času vremena obuhvatio novost kadru da oživi i da bez prestanka oživljava tok povijesti. Toj neiscrpivoj božanskoj novosti ima Crkva zahvaliti svoju vječnu mladost i svoje mogućnosti stalne obnove. Zato obnova bitno proizlazi iz dodira s Bogom. Taj dodir znači vraćanje na izvore.

Osim toga, dodir s Bogom jamči da će obnova biti istodobno i prilagođivanje današnjim okolnostima: božanska se novost savršeno utjelovljuje u sva ljudska razdoblja i uspijeva se izraziti u skladu s odnosnim mentalitetom i okolnostima. Kad se polazi od najvećeg izvora, a to je Božji dar u njegovu utjelovljenom Sinu, obnova je uвijek »prilagođena obnova«.

Zamisao obnove kako je predlaže Dekret počiva, dakle, na čvrstom teološkom temelju. Paradoks što je obnova istodobno i prilagođivanje i povratak na izvore daje naslutiti čudo božanskog dara koji nadilazi vremena i koji čini da iz starog izvora proistječe posve suvremena novina. Zbog toga ima pravo Koncil što u Dekretu nije ni htio spominjati »dvostruki vid«, da ne bi odijelio obnovu od prilagođavanja, pa je stalno govorio o »prilagođenoj obnovi«, da bi tako istaknuo jedinstvenu stvarnost ili jedinstvenu promjenu.

2. Smjer obnove

Obnova se mora izvršiti »pod utjecajem Duha Svetoga i pod vodstvom Crkve«. Napomena o utjecaju Duha Svetoga veoma je kratka, ali ona izražava istinu od prvotne važnosti. Nije bez značenja primijetiti da je 435 koncilskih otaca izričito tražilo da se uvrsti ta napomena. Oni su to učinili svjesni da obnova nije zadatak koji bi redovničke ustanove mogle dobro izvesti svojim vlastitim ljudskim silama. To mora biti Božji zahvat i, još posebno, one božanske Osobe koja posvećuje čovječanstvo i dijeli karizme. Podsjećanjem na to da poticaj Duha Svetoga započinje i ravna cijelom obnovom, Koncil čini isповijest vjere i poziva sve čitaoce Dekreta da mu se u tom pridruže.

Već je nadahnuće Duha Svetoga bilo spomenuto u pregledu povijesnog razvitka posvećenog života; ta nam napomena daje do znanja da se povijesne činjenice ne smiju tumačiti samo s ljudskog stana- višta, koliko god bilo ono sveto i uzvišeno, nego da one imaju svoj izvor u višem Božjem djelovanju. Spominjući ponovno poticaj Duha Svetoga, Dekret nam daje razumjeti da će se obnova ostvariti kao prvi početak, pod istim božanskim ravnjanjem.

U tom utjecaju imamo na poseban način jamstvo da će se obnova ostvariti u znaku šire, dublje i općenitije ljubavi. Budući da je Duh Sveti osobna božanska ljubav, i njegovo ravnjanje obnovom može biti samo ljubav, i to ljubav po kojoj čovjek stalno nadilazi svoje ljudske granice.

Tom nevidljivom ravnjanju Koncil pridružuje i vidljivo ravnjanje Crkve. On to shvaća u najširem smislu jer je izabrao općenitiji izraz od onoga što su ga neki predložili: »pod nadzorom pastira«. Govoreći »pod ravnjanjem Crkve«, Dekret — prema tumačenju komisije — potvrđuje »sve vlasti koje, bilo na koji način i bilo u koje ime budu morale promicati i usmjeravati obnovu«. Naravno, obnova će se ostvarivati pod nadzorom pastira, ali ravnjanje Crkve ide još i dalje: ovdje se potvrđuje uvjerenje da usmjerivanje redovničkog života nije povjereni samo hjerarhiji. Opazili smo da u opisivanju povijesnog razvoja posvećenog života Dekret upućuje na inicijative osnivača, nadahnutih od Duha Svetoga, a da je uloga Crkve u tom da ih blagonaklono prihvati i odobri. Djelo obnove mora, dakle, prije svega uzeti smjer koji nastaje u samom krilu redovničkog života.

U izrazu uzetom u naopćenitijem smislu: »pod ravnjanjem Crkve« lako se prepoznaje koncilska perspektiva u kojoj je utvrđena teologija Crkve: teologija Crkve koja se, budući da je ona Božji narod, oblikuje suradnjom svih članova. Doslovni prijevod toga izraza još bolje ističe tu osobitost: »pod vodstvom Crkve«. Obnovu mora voditi Crkva u čitavom svom današnjem duhovnom procвату; njezin je današnji zadatok da živi Kristovim životom, koji treba da oživljava i redovničke ustanove.

Prema tome, oni koji su se obvezali na posvećeni život treba da osluškuju glas Crkve, da bolje upoznaju njezina usmjerenja, njezine težnje, njezino otkrivanje i ponovno nalaženje same sebe te da se prožimaju njezinim duhom. Biti pod vodstvom Crkve u obnovi znači više se s njome suživjeti i biti

s njome u životnoj zajednici negoli podložiti se njezinu pravnom nadzoru.

3. Temeljna načela obnove

Dekret nabraja pet sljedećih načela po kojima se mora izvršiti obnova. Ne može se reći da su ta načela svrstana po redu važnosti, jer je vlastito obilježje raznih ustanova spomenuto prije nego život Crkve, a duhovna je obnova spomenuta tek na posljednjem mjestu.

Krist Evanđelja

Prvo načelo obnove predstavljeno je kao posljednja norma redovničkog života: to je naslijedovanje Krista, onakvog kakvog nam prikazuje Evanđelje.

Već smo imali priliku da izložimo što znači to naslijedovanje Krista koje je istodobno i povodenje za Učiteljem i najdublje sjedinjenje s njime. Ako se to »ima smatrati kao vrhovno pravilo za sve ustanove«, to treba da bude unaprijed polazna točka pravila samih ustanova. Prečesto se nije dovoljno proučavao i vrednovao odnos redovničkih pravila i tog živog pravila, Krista iz Evanđelja. Prihvatao se nadahnuće utemeljitelja kao takvo, a

da se nije dovoljno brinulo da se u njemu očituje prelijevanje evanđeoskog idealja. Ponekad je izgledalo da isticanjem svoga utemeljitelja ustanove ostavljaju u sjeni pravog utemeljitelja — Krista. Ne može se nijekati, čini nam se, da su katkad postupale kao da je njihov vlastiti utemeljitelj, s pravilom ili konstitucijama koje je dao svojoj ustanovi, stvorio uistinu vrhovno pravilo. Presudnom se smatrala misao toga utemeljitelja, a da se nije vodila briga o tome da se i ta misao dalje utemelji na Evandželu.

Odsada mora s više jasnoće zasjati veza s evanđeoskim idealom! Isprave, pravila, direktoriji, konstitucije u kojima se iznosi narav i način života pojedinih ustanova morat će potvrditi svoje opravdanje Evandželjem i Kristovim primjerom. Priznajemo da će sve to zahtijevati velik trud oko znanstvenog produblјivanja, pa čak i egzegetskih istraživanja: redovnici se moraju truditi oko boljeg istraživanja Evandžela i boljeg poznавanja Spasiteljeve osobe, da bi mogli jasnije oblikovati svoj način života.

Vlastita narav pojedine ustanove

Na drugom mjestu navodi Dekret kao mjerilo obnove vlastitu narav svake ustanove. No da bi se izbjeglo svako posebničko shvaćanje, on prije svega utvrđuje da vlastitu narav svake ustanove opravdava dobro Crkve: »Dobro Crkve traži da ustanove imaju svoju oznaku i svoju vlastitu zadaću.«

Da bi početno nadahnuće ustanove moglo poslužiti kao temelj obnove, potrebno je uočiti ga s više jasnoće, jer je kasniji razvoj ustanove sa svojim

tumačenjima i preinakama mogao zamračiti smisao samog osnivanja i zapriječiti da se potpuno shvati pravi duh. »Dobro je iznijeti na svjetlo i vjerno sačuvati duh utemeljitelja i njihove posebne nakane, kao i zdrave tradicije, jer sve to čini baštinu svake pojedine redovničke ustanove.«

Iznošenje takvog kriterija pokazuje da Crkva danas, kao i nekad, želi sačuvati raznolikost ustanova i različitost oblika posvećenog života kao očitovanje obilja darova Duha Svetoga i kao doprinos poslanju Crkve. Jednolikost bi značila osiromašenje, a jednako i nevjernost naumima Božjim.

Koncil zahtjeva provjeravanje autentičnosti karižme vraćanjem duhu utemeljitelja. Uostalom, to vraćanje ne znači nepovredivo čuvanje onoga što je prošlo. Dekret govori o čuvanju »zdravih tradicija«; ne označava točnije, ali pretpostavlja da će se ispitati utemeljenost takvih tradicija kako bi se moglo procijeniti jesu li one »zdrave«.

Izraz »baština svake pojedine redovničke ustanove« ne bi se smio shvatiti kao neka vrsta nepromjenljivog prava vlasništva ili posjedovanja, jer ni jednoj redovničkoj ustanovi nije zajamčena nepromjenljivost, a osjećaj vlasništva slabo bi se slagao sa sviješću da je ta ustanova sva u službi Crkve. Dekret je radije htio podsjetiti na dobro obitelji: baština je sve ono što članovi iste redovničke obitelji zajednički posjeduju poslije utemeljenja ustanove. To je posjedovanje oživljeno stanovitim osjećajem, no ono se učvršćuje samo Kristovom ljubavlju i željom da se bolje ostvari njegovo kraljevstvo. Radi se, dakle, o baštini koja se posjeduje za Crkvu i stavlja njoj na raspolaganje.

Sudjelovanje u životu Crkve

Dekret ne traži od ustanova samo da rade za dobro Crkve prema svojoj naravi i posebnoj djelatnosti, nego također da sudjeluju i u općem životu Crkve, i to na svim područjima. Ne bi se, dakle, mogla utemeljiti neka ustanova kao neki »poseban mali svijet«, sve ako bi i imala namjeru služiti Crkvi; svi su pozvani da u njoj prihvate crkveni život te da se potpuno otvore najbitnijim potrebama kršćanske zajednice.

»Sve ustanove neka sudjeluju u životu Crkve i neka prema svojoj vlastitoj naravi prihvate kao nešto svoje te svim silama promiču njezine pothvate i ciljeve na biblijskom, liturgijskom, dogmatskom pastoralnom, ekumenskom, misijskom i socijalnom području.«

To bi se pravilo moglo prevesti prema obrascu: »Ništa od onoga što se događa i što se mijenja u Crkvi ne može biti strano ustanovama.« Napose treba paziti da se usvoji mentalitet Crkve i da se ne podržava ništa što se tom mentalitetu protivi.

Pogledajmo ukratko razne dijelove navedene u Dekretu!

U svakoj se ustanovi mora ponovno vidjeti živo nastojanje za povratkom Bibliji. Za mlade treba predvidjeti bolji biblijski odgoj, a svim članovima mora se dati mogućnost da prodube svoje biblijsko znanje. Posebno se ima podržavati molitva nadahnuta Biblijom. Već smo istakli potrebu da se u svjetlu Evanđelja ponovno pregledaju redovnička pravila.

Mnogi su redovnici bili pokretači u divnom liturgijskom procvatu koji karakterizira današnje vrijeme Crkve. Taj liturgijski pokret pruža redovničkim

obiteljima priliku da obnove svoj duhovni život, da dadu novi životni procvat svojoj molitvi.

Redovnički je stalež također odigrao veliku ulogu u razvitku dogmatskih nauka od srednjega vijeka pa do danas. Ali neke ustanove, napose ženske, nisu u prošlosti vodile brigu o dubljem obrazovanju svojih članova. Onaj koji posvećuje svoj život Gospodinu mora, više nego ostali, teološkim studijem do najveće moguće mjere rasvjetliti svoju vjeru.

Na pastoralnom području naglasak je bio u ovo posljednje vrijeme stavljen na programe zajednice. Mora se priznati da su redovničke ustanove ispunjale svoju apostolsku zadaću odviše rasijano. One će nastojati da se sve više uključuju u pastoral zajednice, da u najvećoj mogućoj mjeri sudjeluju u pothvatom, u iskušavanju novih metoda, u zajedničkom nastojanju što ga taj pastoral predviđa ili preporučuje. One će raditi u duhu suradnje s hijerarhijom i s ostalim ustanovama.

Ekumensko gibanje zahtijeva od redovnika da pokazuju taj duh otvaranja, naklonosti i razumijevanja, prema današnjem nastojanju cijele Crkve u odnosu prema rastavljenoj braći. Ustanove će postati sredstvo toga zbližavanja ili će, u najmanju ruku, pridonositi širenju mentaliteta približavanja i ljubavi prema protestantima i pravoslavnima.

Bilo bi suvišno isticati već zauzeto mjesto što ga imaju redovnici u misijskom zamahu Crkve. No dobro je podsjetiti da misionarski žar mora obuhvatiti sve ustanove; one se moraju posvetiti, koliko god je moguće, misionarskom radu, a u svojim molitvama i žrtvama treba da prikazuju Gospodinu misijske nakane.

Što se tiče socijalnog područja, nauka što je u tom pogledu iznosi Crkva treba da nađe odjeka napose u dušama redovnika. Ima se brisati sve što naliči na aristokratske predrasude ili na razlučivanje socijalnih staleža. Dekret, dapače, smatra da se brišu razlike u unutrašnjim stupnjevima zajednice. Napominjemo da je iskreno i ozbiljno življeno evanđeosko siromaštvo najbolja duševna priprava za kršćansko društveno shvaćanje.

Dekret ne ograničava napore ustanova na spomenuta različita područja; poziva, dapače, redovnike da se crkveno zalažu i na svim ostalim područjima, ma koja ona bila.

Poznavanje svijeta

Ta oznaka ima novi prizvuk. Dosad se toliko isticala odijeljenost od svijeta da priličan broj ustanova nije pokazivao osobitu brigu za prilagođivanjem. Da bi se provelo to prilagođivanje, Dekret traži bolje poznavanje današnjih prilika.

»Neka se ustanove zalažu da njihovi članovi steknu primjereno poznavanje prilika ljudi i vremena, kao i potreba Crkve, tako da u svjetlu vjere s razumijevanjem prosuđuju okolnosti suvremenog svijeta te da, goreći apostolskim žarom, uzmognu što uspješnije pritjecati ljudima u pomoć.«

Istaknimo da ta opomena ne vrijedi samo za ustanove koje se posvećuju apostolskoj djelatnosti. Ona je upućena svim ustanovama općenito, pa, prema tome, i sasvim kontemplativnim ustanovama. Doduše, poznavanje svijeta preporučuje se zbog apostolske svrhe a ta je: ukazivanje djelotvornije po-

moći ljudima. To, međutim nije svrha samo izravno apostolskog djelovanja. Kontemplativne ustanove imaju promicati apostolsku molitvu, a da bi se podržavala takva molitva, mnogo vrijedi poznавanje duhovnih potreba današnjih ljudi. Osim toga svjedočenje što ga imaju davati članovi kontemplativnih ustanova treba da daju s punom sviješću, u smislu današnjeg shvaćanja. Stoga je svim redovnicima, radi uspješnosti njihova apostolskog života, naloženo da nastoje biti dobro obaviješteni, bilo to dielatnošću, bilo molitvom i svjedočenjem.

Nije potrebno ni spominjati da se takva obaviještenost mora stjecati razborito. Traženje obaviještenosti ne može opravdati sva saznanja i svakakve pokuse. Cilj je: omogućiti da redovnici »u svjetlu vjere s razumijevanjem prosuđuju okolnosti suvremenog svijeta« radi što plodnijeg apostolata. Radi se, dakle, o spoznaji koja je vođena duhom vjere i kojoj je apostolska služba mjerilo njezina rasta. Ciljajući na intervente nekih koncilskih otaca, napose kardinala Döpfnera, koji su tražili da se govori o poznavanju ljudi našeg vremena, komisija izjavljuje: »To poznavanje svijeta nije ipak samo naravno; ono mora biti također osvijetljeno vjerom i određeno za djelo spasenja svijeta.«

Duhovna obnova

To što duhovna obnova dolazi tek na posljednje mjesto među elementima obnove, ne znači da je ona manje važna; Dekret nas, dapače, podsjeća da bez nje ne može donijeti ploda ni prilagođavanje.

»Budući da je redovnički život određen prije svega za to da njegovi članovi slijede Krista te da se zavjetovanjem evanđeoskih savjeta s Bogom sjedine, sa svom ozbiljnošću valja uočiti da i najbolje prilagođavanje potrebama današnjeg vremena neće biti uspješno ako ne bude prodahnuto duhovnom obnovom, kojoj i u vanjskom djelovanju treba davati prednost.

Moglo se doista strahovati da briga za prilagođavanjem ne postane jedina preokupacija redovnika. Stoga je 385 koncilskih otaca zatražilo da se utvrdi prvotna važnost duhovne obnove, a Koncil je dao pravo tom zahtjevu.

Narav duhovne obnove nije točno određena. No razlog koji se tu navodi prilično dobro osvjetljuje tu točku: radi se o postizavanju prvotnog cilja redovničkog života, a to je nasljedovanje Krista i sjedinjenje s Bogom. U dodiru s Kristom i s Bogom, jest bit obnove, i ta se istina nikad ne smije smetnuti summa, napose kad netko dublje uđe u vanjsku djelatnost.

4. Praktično mjerilo prilagođavanja

Pošto je odredio temeljna načela obnove, Dekret ukratko navodi praktična mjerila (kriterije) prilagođavanja.

»Način života, molitve i rada neka se svagdje, a napose u misijskim krajevima, primjereno uskladi s današnjim fizičkim i psihičkim sposobnostima članova; a prema zahtjevima naravi svake pojedine ustanove neka se uskladi s potrebama apostalata, sa zahtjevima kulture, s društvenim i ekonomskim okolnostima.«

Prvo mjerilo (kriterij) je fizičko i psihičko stanje samih redovnika. Način života često se podešavao nekako prirodno ili pak držeći se tradicionalnog reda, a da se nikad nije proučavala njegova prikladnost za zdravlje ni za moralnu ravnotežu. Ne bi li se npr. način života mogao podvrći liječničkom ispitivanju, provjeriti ne nameće li preveliku živčanu napetost? Treba također paziti dopušta li način molitve suho nabranje i nema li način djelatnosti, kao što je to često slučaj, za posljedicu znatno opterećenje.

Među ostalim mjerilima u prvom su redu potrebe apostolata. Zbog činjenice da redovnički život ima kao glavni cilj apostolat, on se mora prema tome i organizirati, a došlo je do toga da se način života u ustanovama posvećenim apostolatu odviše slijepo povodio za načinom monaškog života te da to postaje smetnja u vršenju apostolske djelatnosti. Način života, dakle, mora se u konkretnim prilikama ponovno razmotriti prema apostolskom poslanju što ga ima ustanova. Potrebno je napose klonuti se kolektivnog egoizma, koji bi zbog udobnosti zajedničkog života žrtvovao predanost službi bližnjega.

Zahtjevi kulture dobivaju danas sve veću važnost pa se ne treba čuditi što su i oni označeni kao mjerilo prilagođivanja. Redovnički će se odgoj u budućnosti bolje osigurati; redovnicima se izričito preporučuje poznavanje svijeta koji ih okružuje, i to ima-

jući u vidu što plodniji apostolat. Način života morat će, dakle, dopustiti kulturni razvoj, lakši pristup k stanovitim izvorima informacija, pohađanje nekih tečajeva, kružoka ili javnih predavanja itd.

Što se tiče društvenih i ekonomskih prilika, prirodno je da one utječu na način redovničkog života; loše shvaćeni tradicionalizam ponekad je priječio prilagođivanje na tom području ili ga je toliko uspravao te je izgledalo da ustanove žive ritmom neke druge generacije ili nekog drugog stoljeća.

Ako je prilagođivanje napose potrebno u misijskim krajevima, to je stoga što su redovnici koji su tamo provodili apostolat, često uvodili običaje i način života svojeg rodnog kraja. Treba također poduzeti veće napore da se redovnički život potpuniye postavi u sredinu u kojoj je ukorijenjen.

Pošto je Dekret donio opće pravilo prilagođivanja, držeći se tih praktičkih mjerila, propisuje preispitivanje načina upravljanja prema istim mjerilima. Pridodajući taj prijedlog, komisija je udovoljila želji 435 koncilskih otaca koji su zahtjevali da se preispita struktura zajednica. Zahtjev se osobito odnosio na redovnice i išao je za uspostavljanjem aktivne i zrele suradnje svih članica na dobro ustanova. Dekret iznosi prijedlog na općeniti način, tako da su sve ustanove, kakve god one bile, pozvane da ponovno ispituju način uprave imajući na umu današnji mentalitet. Taj se zadatak nameće to snažnije što je i cijela Crkva, prema nastojanjima Koncila, upravo napustila način svog upravljanja, učvršćujući načelo kolegjaliteta. Pozvane da sudjeluju u životu Crkve i njezinu duhu, moraju, dakle, i ustanove, slijedeći njezino usmjerenje, u pravi čas ispraviti svoje zajedničke strukture.

Konačno, da se prilagođivanje unese u pravila svake ustanove, Dekret propisuje reviziju konstitucija, direktorija, običajnika, molitvenih knjiga, ceremonijala ili zbornika iste vrste, ukidajući sve što je zastarjelo. Često su ta djela ili zbornici nagomilali tokom godina ili stoljeća neprestane nanose proteklih vremena, pa čak da su ovih zadnjih godina i bili revidirani i popravljeni, moraju se ponovno pregledati prema načelima i mjerilima što ih je najavio Dekret. Nijedna se ustanova ne smije sustezati od primjene obnove što je želi Koncil pod izgovorom da je ona već ostvarila prilagođivanje prije Dekreta. Svi moraju bar ozbiljno ispitati prema novoj povelji redovničkog života svoje pravilo i konstitucije.

5. Odgovorni za obnovu i prilagođivanje

Kad Dekret označuje one koji bi imali uspješno izvesti obnovu i prilagođivanje, on postavlja »demokratsko« načelo zajedničke suradnje svih redovnika: »Uspješna se obnova i ispravno prilagođavanje neće postići ako na tom ne budu surađivali svi članovi pojedine ustanove.« Značajno je da je ta opća suradnja spomenuta prije nego obaveza poglavara. I doista, obnova i prilagođivanje stvar su svih članova više nego zaduženje poglavara: svi članovi nose punu odgovornost o kakvoći i plodnosti svoje

ustanove i oni treba da se brinu o njezinu sretnom razvitku.

Istaknimo također da prilagođivanje, baš kao i obnova, mora biti djelo svih. Gotovo 500 koncilskih otaca izrazilo je želju da se učini razlika između obnove koja se ima izvesti suradnjom sviju i prilagođivanja koje bi bilo pridržano nadležnoj vlasti. Dekret nije usvojio to razlikovanje već, naprotiv, tvrdi da se i za djelo prilagođivanja traži suradnja svih.

Nije potrebno naglašavati važnost tog proglašavanja načela i utvrđivati novost mentaliteta što ga ono uključuje a on je toliko sličan mentalitetu što ga je Koncil očitovao. Obnova i prilagođivanje treba da proizdi iz opće suradnje svih zainteresiranih i onih koji ih imaju vršiti, a ne jednostavno iz mjera propisanih od vlasti.

Uza sve to Dekret ne oduzima poglavarima ulogu koja upravo njima pripada: »Dužnost je nadležne vlasti, a osobito generalnih kapitula, da odrede smjernice i donose zakone za obnovu i prilagođivanje te da predvide vrijeme za dostatne i razborite pokuse, dakako, ukoliko je potrebno, uz odobrenje Svetе Stolice ili Ordinarija, već prema propisu prava.«

Zakonodavna je, dakle, moć pridržana nadležnoj vlasti. Primijetimo da Dekret s onim »osobito generalni kapituli« zahtijeva predstavništvo čitave ustanove na način kako se to u ovoj stvari već tražilo, po načelu kolegjaliteta.

Na prijedlog jednog koncilskog oca bilo je zajedno s ovlaštenjem za donošenje zakona spomenuto i ovlaštenje pokusa prije konačnog postavljanja zakona. Zanimljiva je uputa: često je korisno u stnovitim područjima »iskušati« zakon što se kani do-

nijeti, staviti ga na pokus putem prethodnog privremenog izvršavanja. To pokusno vrijeme mora biti »dovoljno« da bi se moglo suditi o vrijednosti nacrta zakonskog prijedloga, ostajući u granicama razboritosti, pod nadzorom vlasti.

Kako se odvija suradnja svih ako je zakonodavna moć pridržana vlastima? »U onim stvarima koje se odnose na cijelu ustanovu, kaže nam Dekret, neka poglavari prikladno upitaju za savjet i saslušaju svoje članove.«

Izraz »saslušati« mora se shvatiti u svojem potpunom smislu. Izraz je upotrijebljen kao odgovor na želju 417 koncilskih otaca, koji su zahtijevali da se točnije odredi da suradnja svih razumijeva savjetovanje¹. Ona se, dakle, ne sastoji samo u izabiranju delegata za generalni kapitol, pa čak nije dovoljno da se svim članovima dade mogućnost da pošalju svoje želje ili zahtjeve. Treba, dapače, da se o pitanjima koja zanimaju cijelu ustanovu izričito pitaju svi članovi. Svi moraju biti upitani za savjet. Način savjetovanja treba da bude takav kako ga usvoji većina, vodeći pritom brigu o praktičnim uvjetima, kao što su raspršenost te veći ili manji broj članova.

Za samostane redovnica u klauzuri, nadodaje Dekret, »mogu se prikupiti želje i prijedlozi i od skupštine njihovih saveza ili zakonitih sastanaka«. To je način da se izbjegnu obnova i prilagođivanje koje bi jednostavno odredio jedan samostanski kapitol te bi se ostvarilo na odviše partikularnoj liniji i bez usklađivanja s ostalim samostanima.

Konačno, Dekret zaštićuje od prevelike revnosti za umnožavanjem zakona da bi se osigurala obnova:

¹ Modus 73

»Neka pri tome svi imaju na pameti da nadu u uspjeh obnove treba postavljati više u savjesnije obdržavanje pravila i konstitucija, nego u umnožavanje zakona.«

Opomena je upućena svima, budući da svi moraju sudjelovati u obnovi. Moglo bi se dogoditi da redovnici previše oslanjaju nadu na stvaranje novog zakonodavstva. Nije, međutim, toliko važno umnožavanje zakona koliko da se postigne da oni stvarno uđu u njihov život i vladanje. Obnova mora biti prije svega, kao što je Dekret prethodno rekao, duhovna obnova.

3. KONTEMPLACIJA i APOSTOLAT

OPĆA NAČELA

1. Prvenstvo duhovnog života

Među najvažnijim stvarima u Dekretu prvočinu je važnost priznata duhovnom životu i kontemplaciji. Moglo se pribojavati da prilagođivanje današnjim prilikama u svijetu baci u zaborav potrebu onoga što bi se moglo nazvati prilagođivanjem samomu Bogu, to jest sjedinjenje s Gospodinom. Jednako se moglo strahovati da bi se posvećeni život prosuđivao ili vrednovao isključivo mjerilom apostolata. Mogla je nastati pomutnja na eklezijalnom području koje je tako izričito naglašeno u zavjetovanju evanđeoskih savjeta: »dobro Crkve«, na koje su upravljeni ti savjeti, moglo se shvatiti na neposredno praktičan i vidljiv način i tada bi se posvećeni život shvatio isključivo kao predanost apostolskoj djelatnosti. Ustanove bi postale zajednička poduzeća koja idu prije svega za osiguranjem što uspješnijeg apostolata, služeći se do najveće moguće mjere raspoloživim snagama te najsmitljenijom i najsustavnijom organizacijom.

Tako je brojna skupina koncilskih otaca zatražila umetanje ovako sastavljenog prijedloga: »Budući da redovničke ustanove nisu udruge određene jednostavno za vršenje apostolata, nego je njihov prvotni cilj naslijedovanje Krista i natješnje jedinstvo s njime po zavjetovanju evanđeoskih savjeta, mora se uvijek — da bi se osigurala obnova bilo koje redovničke ustanove — prvotna uloga dati duhovnom životu članova, da ne prevagne nikad ono krivo mišljenje da bi se trebalo najprije dati na vanjske aktivnosti, a nutrašnje savršenstvo tražiti tek kao drugotno, kao da bi to bio zahtjev shvaćanja našeg doba i potreba Crkve¹. Komisija je prihvatile glavnu misao tog prijedloga i to je drugim riječima izrazila u stavku petog općeg načela obnove (2), zatim u šestoj točki, koja potanko obrađuje prvenstvo duhovnog života.

Već je konstitucija *Lumen gentium* utvrdila da stalež ustanovljen zavjetovanjem evanđeoskih savjeta pripada na neotuđiv način životu i svetosti Crkve (44). Njen život u prvom je redu u njezinoj svetosti: ustanove, dakle, usmjerene na dobrobit Crkve ispunjavaju svoju ulogu nastojeći da prije svega razvijaju svetost, život sjedinjenja s Kristom.

¹ Modus 38, predložen od 385 koncilskih otaca, a imao je odjeka u nagovoru Pape Pavla VI od 23. svibnja 1964.

2. Prvenstvo ljubavi

Kako smo već naznačili, Dekret u svojim prvim riječima ističe unutrašnju bujnost posvećenog života, težnju za savršenom ljubavlju te, prema tome, pokazuje da posveta sadržava predanje samome Bogu.

Tu ljubav koja traži Boga prije svega, obrazlaže riječima iz Svetog Pisma: »Oni koji zavjetuju evanđeoske savjete tražit će i ljubiti Boga nadasve, njega koji je nas prvi ljubio« (6). To je misao sv. Ivana iz njegove prve poslanice: »Što se nas tiče, mi ljubimo jer on je nas ljubio prije« (4,19)². Riječ je o ljubavi kojom je Otac »poslao svoga Sina kao žrtvu pomirnicu za naše grijeha« (4,10). Navodeći obazrivo tu misao, Dekret postavlja prvenstvo ljubavi u sklop djela spasenja. Čovjek prije svega mora nastojati da ljubi, jer je najviši Božji čin u spašavanju ljudskog roda bio ljubav.

Kako treba shvatiti taj poticaj? Na prvi pogled pomislilo bi se na poticaj koji za nas čini oblik Božje ljubavi i na odgovor ljubavi što ga njegov poziv želi u nama pobuditi. U misli sv. Ivana ocrtava se drugo, temeljnije razmišljanje: ljubav koju nam je Bog zasvjedočio tvori bit naše ljubavi, ona prelazi u nas. I zato je potpuna ljubav kojom nas je Bog ljubio temelj potpunog darivanja nas samih njemu

² Citat je iz 1 Iv 4,10. No na tom mjestu sam latinski tekst Vulgata ima riječi »prvi« (*prior*) a grčki se tekst mora jednostavno prevesti: »Evo u čemu je ljubav: nismo mi ljubili Boga, nego je on ljubio nas...«

i bližnjemu. Na taj način posvećeni život znači obuhvaćanje neizmjerne Božje ljubavi.

Ljubav ima svoju vrijednost u samoj sebi, u svojoj dubokoj ozbiljnosti. Prema tome, prije nego netko hoće svjedočiti i apostolski raditi, mora Božjim očima utvrditi iskrenost te ljubavi. Dekret traži od onih koji zavjetuju evanđeoske savjete da »ojačaju u sebi život skriven s Kristom u Bogu«. Dar se mora ispuniti prije svega u tajnim dubinama bića.

Premda je redovnički stalež pozvan da bude vidljiv znak Kristova kraljevstva, on je u prvom redu vrijedan po tom skrivenom životu. Za apostolat, isto tako kao i za svetost, odlučno je raspoloženje srca. Prvo pitanje što ga redovnici moraju postaviti sebi ne odnosi se ni na djelovanje što ga vrše, ni na to što drugi misli o načinu njihova života, već na autentičnost ljubavi, na žar njihova skrivenog života.

3. Rast u krepotima

S razvojem ljubavi povezan je razvoj cijelokupnog duhovnog života, jer su u svim njegovim oblicima mogu zapaziti različite crte ili izrazi ljubavi.

Dekret potiče članove ustanova na »vježbanje u krepotima« (5).

Ta se tradicionalna askeza mogla nekim činiti zastarjelom. Ona, istina, nije uvijek izbjegla prigo-

voru da moralizira ili pogibli da iskrivljuje značenje prikazujući se kao da razvija različite vidove Kristovog života i Kristove ljubavi.

U Dekretu nalazimo napose nastojanje da se sve usmjeri prema Kristu. Među krepostima navedene su poniznost i poslušnost, jakost i čistoća. Jakost je stavljena umjesto strpljivosti, po svoj prilici zato da se nabranjanje ne ograniči na kreposti koje su naizgled više pasivne ili negativne te da se postigne ravnoteža između vidova Kristove otkupiteljske muke, koja stoji u poniznosti i poslušnosti i njegova pobjedničkog života u Duhu, a te vidove pokazuju jakost i čistoća. Dekret se doista poziva na to Kristovo poniženje u žrtvi (Fil. 2,7) i na taj život u Duhu (Rim 8,1—13) da bi bolje osvijetlio kristološki smisao asketskog nastojanja. Vježbanje u krepostima može samo biti rast Krista u duši, tješnje sjedinjenje sa Spasiteljem.

4. Molitva i njezini izvori

Bitna važnost molitvenog života jest posljedica prvenstva osobnog darivanja Gospodinu. »Prema tome, kaže Dekret, članovi ustanova brižljivo će njegovati postojan duh molitve i samu molitvu koja izvire iz autentičnih izvora kršćanske duhovnosti.«

Primjetit će se da Dekret ne preporučuje samo

vjernost u molitvi, nego prije svega duh molitve. Prije nego se izrazi u duhovnoj »vježbi«, molitva je u srcu, u bitnom držanju duše, u čežnji da dođe u dodir s Bogom.

S druge strane, sam duh nije dostatan. Potrebna je još »sama molitva«. Ništa ne može nadomjestiti utvrđeno vrijeme molitve, vrijeme isključivo posvećeno Bogu. Ne smijemo ostati samo na nastojanju da život usmjerimo prema Gospodinu; potrebno je jednako izraziti to usmjerenje u čistom stanju u svetim časovima kad je svaka druga aktivnost isključena. Za očuvanje i razvitak duhovnog života potrebna je vjernost nekom konkretnom programu molitve.

Molitva mora, dodaje Dekret, crpsti na izvorima autentične kršćanske duhovnosti. Među tim izvorima navodi se najprije Sveti Pismo, iz kojega treba dnevno uzimati čitanje i razmatranje da se tako dođe do boljeg spoznanja Krista. Izraz »uzvišeno spoznanje Krista« preuzet je iz sv. Pavla (Fil 3,8), a znači više nego znanje: radi se o iskustvenoj spoznaji, o dubokom prodiranju u Spasiteljev život. Srećom biblijski pokret vodi danas sve kršćane prema molitvi koja se hrani riječju Božjom.

Liturgija također pribavlja prvorazrednu duhovnu hranu i krije u sebi veliko blago. Euharistijsko otajstvo, koje — na neki način — sadržava čitavo djelo spasenja pod sakramentalnim znakovima, posebno je prikladno da molitvu posvećenih postavi u njezin istinski i bitan djelokrug; ono pomože da se ta molitva utemelji na Kristu, da se što dublje sljubi s Crkvom, da se prevede u žrtvu čitavog bića.

Dekret upozorava na potrebu da se prema duhu Crkve, a po sudjelovanju u liturgiji, mislena moli-

tva združi s usmenom. Želi predusresti opasnost molitve koja se zadržava na micanju usana; zapravo, dobro shvaćena i prikladno vršena liturgija potiče i razvija molitvu srca koja ima širi i komunitarniji odjek.

5. Apostolska ljubav — plod tjesnog sjedinjenja s Bogom

Iz života skrivenog s Kristom u Bogu, kaže nam Dekret, »snažno izbija ljubav prema bližnjemu za spasenje svijeta i za izgradnju Crkve« (6).

Time se učvršćuje povezanost između duhovnog života i žara ljubavi u apostolatu. Često se kontemplacija suprotstavlja apostolatu, ali oni su zapravo usko povezani i prava apostolska ljubav proizlazi iz priateljstva s Gospodinom. Ništa nije dinamičnije od skrivenog života kad je ovaj autentičan: on skuplja snagu neizmjerne ljubavi prema bližnjemu i potiče želju za suradnjom na spasenju čovječanstva. Ona je začetnik dinamičnog djelovanja koje ide za potpunijom izgradnjom Crkve i za sveopćim učvršćenjem Kristova kraljevstva.

Uostalom, ta se ljubav prema bližnjemu uzdiže nad samo izvršivanje evanđeoskih savjeta: ona ga »oživljuje i usmjerava«, kaže Dekret. I doista, čistoca, siromaštvo i poslušnost ne znače samo potpuno

predanje Bogu, nego su jednako u službi bližnjega i određeni za dobro Crkve. Dekret još posebno naglašava ljubav koja izvire iz sudjelovanja u euharistijskom misteriju: »Tako — okrijepljeni za stolom božanskog zakona i svetog oltara — neka bratskom ljubavlju ljube udove Kristove, a sinovskim srcem poštuju i ljube pastire; neka sve više žive i osjećaju s Crkvom i neka se potpuno stave u službu njezina poslanja.«

Taj opis Crkvi posvećene ljubavi bio je predložen u jednom zahtjevu u kojem je predstavljen kao rezultat posvete Kristu. Koncil, koji je već govorio o toj posveti koja je izvor zalaganja u službi Crkve, htio je ovdje povezati ljubav prema Crkvi s Euharistijom. I doista, u tom se otajstvu Crkva stvara i obnavlja te svakog koji u njemu sudjeluje zahvača žar bratske ljubavi prema drugim kršćanima, sinovsko poštovanje prema pastirima, briga da živi s Crkvom i da s njom podržava zajedništvo misli i osjećanja, revnost u vršenju apostolskog poslanja. Sveti stol združuje kontemplaciju i apostolsku ljubav, čini da iz jedinstva s Kristom proizlazi ljubav prema bližnjemu i prema Crkvi.

RAZLIČITI OBLICI POSVEĆENA ŽIVOTA

1. Razlika među ustanovama

U svojoj prethodnoj redakciji Dekret je sadržavao dva kratka prijedloga: jedan o ustanovama kontemplativnog života, a drugi o ustanovama aktivnog života. Toj podjeli usprotivilo se više od 400 koncilskih otaca¹; činilo se, naime, da odviše dijeli kontemplativni život od aktivnog. Doduše, tradicionalno je razlikovanje ustanova pod trostrukim vidom na kontemplativni, aktivni i mješoviti život, ali ono predstavlja poteškoću time što navodi na pomisao da bi mogao postojati kontemplativni redovnički život bez apostolata, ili apostolat bez kontemplacije. Dekret, međutim, nije propustio utvrditi nerazdvojivu vezu koja ih ujedinjuje: »Treba da članovi svake ustanove... ujedine kontemplaciju... i apostolsku ljubav... (5). Načelo vrijedi za svaku ustanovu; u tom se, dakle, smislu mora ustvrditi da posvećeni život poprima u svakom slučaju sad kontemplativni, sad aktivni vid, bar ako se shvati po onom zadnjem, nevidljivom, ali stvarnom i plodnom djelovanju, po kojem ljudsko biće duhovno utječe na svoju braću i čini da Crkva raste. Svaka kontempla-

¹ Modus 101.

cija uključuje neko apostolsko djelovanje, pa čak ako je i ne prati neka vanjska djelatnost.

Stoga Dekret nije preuzeo tradicionalnu terminologiju, već se zadovoljio opisom dviju glavnih vrsta ustanova: »ustanove potpuno usmjerene na kontemplaciju« i »ustanove posvećene apostolskim djelima«. Zatim potanje prikazuje neke oblike posvećenog života koji zbog različitih razloga zaslužuju poseban spomen; uostalom, to čini da udovolji želji zainteresiranih ustanova i po upitima koji su o njima bili postavljeni. On promatra redom monaške ustanove i one koje ujedinjuju apostolski život sa samostanskim opsluživanjem, laički redovnički život braće i sestara, te svjetovne ustanove. Koncilska je komisija smatrala da pokušaji pustinjačkog života nisu toliko važni da bi im se posvetio poseban stavak, ali je na tom području ostavila otvoren put. Nije namjeravala nabrajati sve vrste posvećenog života; iz njezine šutnje o nekim oblicima ne bi se mogao izvesti nikakav zaključak da ih omaložava ili manje cijeni.

2. Ustanove u kojima je naglasak na kontemplaciji

Na te se ustanove odnose dvije točke Dekreta: jedna ih promatra općenito, druga svraća pažnju na samostanski život kao takav. Nikakva veza nije

postavljena između te dvije točke, a one, uostalom, i ne slijede neposredno jedna iza druge. To pomanjkanje usklađenosti i logike pripisuje se načinu na koji je Dekret sastavljen, naime postupnim dodacima.

No iako se stavci o potpuno kontemplativnim ustanovama i o onima što provode monaški život djelomično pokrivaju, ipak se raspoznaće stanovito stupnjevanje: najprije se u broju 7 govori o ustanovama koje su se potpuno posvetile kontemplaciji te isključuju svaku apostolsku djelatnost; zatim su nam u broju 9 predstavljene monaške ustanove od kojih se neke posvećuju isključivo bogoslužju, a druge preuzimaju apostolske zadatke i, konačno, redovničke družbe koje, premda čuvaju monaški oblik, imaju znatno razvijenu apostolsku djelatnost. Stupnjevanje, dakle, ide u smislu sve većeg otvaranja aktivnom apostolatu.

Ustanove »usmjerene samo na kontemplaciju« (7)

Nazivajući ih tako, Dekret se o njima izražava veoma pozitivno. Izraz »potpuno kontemplativne ustanove« znači da je isključeno sve što nije kontemplacija, a napose apostolska djelatnost. Međutim, te ustanove ne označuje temeljno toliko negativna djelatnost (isključivanje apostolata) koliko volja da se sve usmjeri na kontemplaciju, da se u tu svrhu uredi cjelovitost i pojedinost redovničkog života, i za svakog člana i za cijelu ustanovu.

Bitan je, dakle, zadatak članova »baviti se samo Bogom«². Ponovno nalazimo obrazac sličan onome koji je poslužio za označivanje biti svakog posvećenog života, a to je: »živjeti jedinome Bogu« (5). Tim je ustanovama vlastito to što je prema samome Bogu usmjerena ne samo nakana koja upravlja životom članova, već je njemu posvećeno i čitavo vrijeme u tom smislu da se jedino njime žele baviti i da nemaju za osnovnu djelatnost ništa drugo osim da prianjaju uz njega. Prema svom etimološkom značenju u latinskom jeziku, izraz *vacare* (biti prazan) podsjeća na ispražnjenje samoga sebe od svega da bi se čovjek ispunio samo Bogom. »Baviti se Bogom samim« znači imati slobodne ruke, slobodno srce, slobodnu dušu da bismo u Bogu usredotočili sve svoje ljudske moći, sve misaone i djelatne sposobnosti.

Ako sav redovnički život čini svjedočanstvo Božje apsolutnosti, život »potpuno usmјeren na kontemplaciju« pokazuje to svjedočanstvo još jasnije. Ovdje se, naime, vanjska, vidljiva zauzetost sastoji u okretanju prema Bogu ostavljajući sve ostalo.

Spomenute su četiri značajke tog kontemplativnog života: samoća, šutnja, ustrajna molitva i radosna pokora.

Samoća omogućava da se više traži Božja prisutnost: to nam Krist pokazuje vlastitim primjerom u Evanđelju. Koliko li je puta otišao na samotna mјesta da se moli, da se stavi pred Očevo lice! Kad nakon krštenja odlazi u pustinju, evanđelisti nam kažu da ga je onamo odveo Duh Sveti (Mt4,1;

² Izraz je upotrijebio sv. Grgur Veliki, Dial. 1,8,P.L. 77, 185.

Mk 1,12; Lk 4,1). U pustinju vodi Duh u III. stoljeću i sv. Antuna, a danas taj isti poticaj osjećaju mnogi kojima je u svijetu otežano združenje s Gospodinom.

Traženje šutnje povezano je s traženjem samoće. Ona je također ukorijenjena u Kristovu životu, osobito u onih trideset godina provedenih u Nazaretu. Tu je onaj koji bijaše utjelovljena Riječ živio u šutnji, zadovoljavajući se time da živi poruku koju riječima nije izgovarao. To mu je dugo razdoblje omogućilo da sluša Oca, te da kasnije govori samo ono što je čuo odozgo. Takva je još i danas zadaća šutnje: učiniti čovjeka sposobnim da sluša Boga.

Značajka je molitve »da bude ustrajna«. Ona je u kontemplativnim ustanovama glavno zanimanje te zauzima znatan dio vremena. Ona obnavlja i ujedno podsjeća na duge Kristove molitve, na njegovu povučenost kroz četrdeset dana, zatim na pridržane časove za vrijeme njegova javnog života koje je proveo u promatranju i u molitvi. Sjetimo se, na primjer, one sugestivne zabilješke sv. Luke o Isusu: »Glas se o njemu sve više prinosio i veliko se mnoštvo naroda slijegalo da ga čuje i da se liječi od svojih bolesti. A on se povlačio na samotna mjesta da moli« (Lk 5,15—16). To je onaj bitni elemenat Kristova poslanja što ga kontemplativni život iznosi na vidjelo.

Što se tiče pokore, ona uzdiže ljudsko biće na viši, nadnaravni stupanj, gdje se žrtva rado vrši. Ona preokreće običan red ljudskih sklonosti koje teže za užitkom i bježe od boli. Pokora proizlazi iz Kristove otkupiteljske žrtve, iz njegove zadovoljštine za grijeha čovječanstva. Stoga ona nosi u sebi

snagu uskrsnuća. Zato je pokora radosna. Dekret namjerno naglašava to gledište pokore, da se ona ne poistovjeti sa žalošću i da joj se ne prida iskrivljen izgled. Radost je znak autentičnosti kršćanske pokore.

U naše doba, kad se stvari i ljudi jednostavno procjenjuju po svojoj korisnosti, postoji opasnost da se život, sav posvećen kontemplaciji, shvati kao besmisao. Zato Koncil potvrđuje njegovu vrijednost. Kontemplativne ustanove zadržavaju svoju ulogu u mističnom Tijelu Kristovu; one je »uvijek« zadržavaju, u bilo kojem razdoblju, dakle i u našem.

Apostolska je djelatnost, bez sumnje, potrebna Crkvi, ali stvarno — kako nas i Dekret podsjeća — svi udovi Mističnog Tijela nemaju istu službu. Kad bi postojale samo kontemplativne ustanove, ne bi bio dovoljno osiguran apostolat; no postoje u velikom broju i ustanove aktivnog života. Postoji služba molitve, koja se u Crkvi može potpuno izvršavati zahvaljujući postojanju kontemplativnih ustanova, to jest ljudskih života koji su se potpuno posvetili kontemplaciji, kao što postoji i služba apostolata, koju Crkva ne bi mogla u potpunosti izvršavati da nema ustanova posvećenih apostolskoj djelatnosti.

Razumljiv je, prema tome, način na koji se Koncil izražava: »Ma koliko bila velika potreba aktivnog apostolata«, ostaje i potreba kontemplativnih ustanova. One su sastavni dijelovi duboke stvarnosti Crkve, njezine svetosti koja se temelji na molitvi. Pogled na apostolske potrebe mogao bi ponekad nametnuti takvo zaključivanje. »Kad bi se ljudski životi koji se gube u samostanima posvetili apostolskom djelovanju, Božje bi se kraljevstvo brže širilo

i mnogi bi ljudi dobili duhovnu pomoć, koje su inače lišeni.« No zaključivanje je simplicističko i varavo. Kristovo je kraljevstvo, naime, Crkva sa svojom svetošću, sa svojom molitvom, sa svojom otkupiteljskom žrtvom, koja obuhvaća svijet. Promatrati njegovo širenje jednostavno kao rezultat apostolske djelatnosti značilo bi ostati samo na jednom površnom i djelomičnom vidu. Duhovne vrijednosti što ih Crkva dijeli čovječanstvu dolaze prije svega iz riznice njezine molitve, iz njezina intimnog jedinstva s Bogom. Tako potreba apostolata nerazdvojivo uključuje i potrebu molitve. Kontemplativne ustanove ne samo da čuvaju svoju ulogu, nego — prema riječima Dekreta — one zauzimaju »odlično mjesto³ u Kristovu Mističnom Tijelu. Tamo gdje se krije biće posvećeno Bogu samome nema samoće ni šutnje. Moglo bi se reći da je to na neki način nagrada samoga Boga, koji daje da u samom njegovu svjetlu sjaju životi, koji, na ljudsku govoreći, traže zaborav. Kontemplativne ustanove iznose na svjetlo prvočnu ulogu Crkve.

Dekret tumači u čemu se sastoji to »odlično mjesto«. Prije nego će ga odrediti s obzirom na ostale članove Mističnog Tijela, određuje ga u odnosu prema Bogu, jer — kako opaža koncilska komisija — treba prije svega označiti »njihovu dužnost prema Bogu«. Te ustanove prikazuju Bogu značajnu žrtvu hvale. »Osobito je važno i odnosi se na najviši stupanj vrijednosti žrtve« to što molitva hvale obuzima čitavo biće, sve ljudske sposobnosti. Kontemplativne ustanove svjedoče da Bog zaslužuje da bude hvaljen bez prestanka; one od cijelog života čine

³ »Praeclarum partem«: »mjesto u životu.«

hvalospjeve i na taj način ističu najveću Božju slavu.«

To štovanje koje je upravljeni Gospodinu prelazi i na čovječanstvo. »Na Božji narod — kaže Dekret — širi svjetlo svetosti s obilnim plodovima.« Uspoređujući »Božji narod« s »Bogom samim«, Dekret tumači da ono što je prikazano Bogu pripada također i njegovu narodu. Svetost kontemplativnog života rasvjetljuje Crkvu i obogaćuje je obilatim plodovima.

Točnije, taj utjecaj dolazi na dva načina: »svojim primjerom potiču Božji narod i otajstvenom apostolskom plodnošću promiču njegov porast«.

Primjer što ga daju kontemplativne ustanove stavlja velik dojam. Mnoge kršćane koji mole malo i samo prigodice potresa sam po sebi primjer zajednice ljudi kojima je glavna zadaća molitva. Taj je primjer nezamjenljiv znak važnosti molitve. Odškrinjajući vrata u tajanstvenom svijetu intimnosti s Bogom, naslućuje se duboka sreća kontemplacije. To potiče Božji narod da više moli.

S druge strane, kontemplativna ustanova posjeduje »otajstvenu apostolsku plodnost« kojom ona doprinosi rastu Crkve, njezinu »širenju«, da upotrijebimo izraz što ga je izabrao Dekret. To je nevidljiva plodnost što je Bog neizostavno osigurava molitvi i žrtvi. Premda je, dakle, ustanova potpuno usmjerenja na kontemplaciju, ona je potpuno usmjerena i na rast Božjeg naroda, na širenje Crkve.

Dekret može zaključiti: »Tako su te ustanove ures Crkve i izvor nebeskih milosti.« I ostale su ustanove ures Crkve, ali ove su na poseban način, jer one vidljivije izražavaju najuzvišenije, najduhovnije vi-

dove Crkve: smjernu odanost ljudskog srca i čitavog bića Bogu.

U izrazu »izvor nebeskih milosti« latinska riječ što smo je preveli sa »izvor« zapravo znači vodopad, slap⁴. Podsjeća na radosno vrelo, potok milosti. Zbog činjenice da se kontemplativni život ukorjuje u najdubljem jedinstvu Krista s Ocem, po molitvi i žrtvi, on sudjeluje u tom vrelu Duha Svetoga kao što je sam Spasitelj navijestio da će poteći iz njegova otvorenog srca: »Iz njegove nutrine poteći će izvor žive vode« (Iv 7,38).

Tako se tumači to što Koncil u svojim preporukama o obnovi traži od tih ustanova da sa svetim poštivanjem sačuvaju odvojenost od svijeta i vlastite vježbe kontemplativnog života, što ne znači da bi te ustanove mogle izbjegći zahtjevu prilagođivanja. Iako odgovara željama koncilskih otaca koji su za čuvanje autentičnog kontemplativnog života, odijeljenog od svijeta, Dekret zadovoljava i one koji su tražili obnovu i prilagodbu. Iznesena načela za sve oblike posvećena života treba primijeniti i na ustanove potpuno kontemplativne, da se u budućnosti još više poveća izvor milosti što ga one pružaju Crkvi.

Monaške ustanove (9)

Preporuka vjernosti, kojom se završava razmatranje Dekreta o potpuno kontemplativnim ustanovama, ujedno je početak razmatranja o monaškim ustanovama. Treba vjerno zadržati, kaže Koncil,

⁴ »Scatebra«.

ustanovu monaškog života; čak je treba »u njezinu pravom duhu bolje staviti na vidjelo« (9). Doista, ta je ustanova odigrala značajnu ulogu u povijesti Crkve i društva. Govoreći o »slavnim zaslugama« te ustanove, Dekret nam doziva u pamet znatan doprinos koji su redovnici tijekom stoljeća dali razvijanju duhovnog života unutar Crkve, kao i oblikovanju nove ljudske kulture, civilizacije prožete kršćanskim duhom. Nikad se neće dovoljno izreći što zapadna civilizacija u svojim prvim počecima duguje samostanima. No Koncil ne propušta nadodati da je to zajednička zadužbina Istoka i Zapada. Monaštvo je najprije ustanovljeno na Istoku, gdje je dugo vrijeme cvalo. To je još jedan razlog da se cijeni monaški život i da se podupire njegov razvitak, kao zajednička baština Istočne i Zapadne Crkve i kao ekumenska veza.

Koncil zatim označuje monaški život kao službu Bogu unutar samostana: »Glavna je služba monaha da unutar samostanskih zidova vrše poniznu i plemenitu službu božanskom Veličanstvu.« Izrazi »božansko Veličanstvo« i »plemenita služba« mirišu na monaštvo te potiču duh poštovanja prema Gospodinu i velikodušnosti u njegovoј službi, a to je značajka te »časne ustanove«.

Treba, međutim, imati na umu da se ta služba može vršiti u dva smjera: ili se monasi »posvećuju samom bogoslužju u skrovitom životu« ili su »zakonito preuzeli neka djela apostolata ili kršćanske ljubavi«. Ovdje se potvrđuje raznolikost poziva: neki se posvećuju isključivo bogoslužju, životom koji ostaje »u skrovitosti« prema sugestivnom izrazu Dekreta, dok se drugi odaju apostolskim djelatno-

stima i djelima ljubavi. Međutim, te djelatnosti zadržavaju svoje središte u samostanu, jer se unutar te ograda monasi sakupljaju na službu Božju. Apostolat koji bi oni vršili izvan samostana ne bi u pravom smislu spadao na monaški život.

Doduše, tu se radi jednostavno o nazivu, a mi znamo da Koncil nije htio iscrpno nabrajati sve oblike posvećenog života; ne bi se, dakle, mogli iz njegove izjave izvući odviše radikalni zaključci. No zanimljivo je utvrditi da je shvaćanje monaškog života, kako nam ga predstavlja Dekret, u tom da se život obvezatno provodi među samostanskim zidovima.

S tim se shvaćanjem mora uskladiti propis obnove i prilagođivanja: on se mora provesti tako da »samostani budu rasadišta za izgradnju kršćanskog naroda«. Samostan kao takav mora biti rasadište.

U tu svrhu treba »obnoviti stare dobre tradicije« i »prilagoditi ih današnjim potrebama duša«. Kada Dekret ocjenjuje samostanske tradicije kao »dobre«, potvrđuje svoje volju da tražeći obnovu ukloni svaki nepovoljan sud o njima; on prepoznaje dobro što su ga te tradicije u prošlosti proizvele, pa ipak naređuje pomlađivanje. Ništa od te starine nije osuđeno ni prezreno, ali nije se moglo ni previše dičiti tim starim dobrima da bi se oslobođilo obnove prema današnjim normama.

Prilagođivanje treba provesti tako da bude u službi »današnjih potreba duša«. Prema tom apostolskom cilju samostan mora uskladiti narav svog svjedočanstva i vrstu djela što ih vrši. Ako želi da bude središte duhovnosti, mora se uskladiti sa sredinom u kojoj ima svoj utjecaj.

Nikad ne smije izgubiti iz vida veliku stvarnost, a to je »izgradnja kršćanskog naroda«. Rasadište izgradnje — mi tako prevodimo jer ne možemo izraziti neznatnu razliku koja se nalazi u latinskom izrazu: »sjemenište«, što znači mjesto sijanja. Poslanje je samostana da polaže klice i tako promiče rast kršćanske zajednice, dajući joj svoj skriveni sok, svoje životno kljanje. To znači da se njegova duhovnost mora neprestano pomlađivati, da bi mogla biti pravo sjeme i činiti da u organizmu Crkve klijia nov, svježi život.

Mješovite ustanove

Izrazom mješovite ustanove označujemo »redovničke zajednice, koje na osnovi svojih pravila ili svoje ustanove, usko združuju apostolski život sa službom kora i samostanskim dužnostima«.

Mogla bi se staviti u pitanje zakonitost takvog spajanja, savjetovati tim ustanovama da izaberu jedno ili drugo, ne htjeti pomiriti dvije različite vrste redovničkog života: monaški život i život apostolski. Dekret, naprotiv, potvrđuje vrijednost tog mješovitog života i traži da se očuva »jer i on pri donosi osobitom dobru Crkve«. Prepoznaće se nastojanje Koncila za poštivanjem različitosti karizama, doprinosa svetosti i poslanja Crkve.

Dekret jednostavno traži da se u tim ustanovama »način života uskladi sa zahtjevima apostolata koji im je svojstven«. Apostolsko prilagođivanje rado će se poslužiti razlikovanjem onoga što je u samostanskom životu glavno od onoga što je sporedno; treba paziti da djela ne budu stiješnjena i sputana nevaž-

nim dužnostima, slabo uređenim ili krutim dnevnim redom, zastarjelim običajima koji danas nemaju osnovanosti.

3. Ustanove s naglaskom na apostolskom životu

Dekret promatra najprije općenito »ustanove posvećene različitim djelima apostolata« (8); čini se da tu misli samo na sasvim redovničke ustanove jer više puta spominje »redovnički život«. Među tim ustanovama ima i takvih koje su sastavljene samo od laika i o njima je u Dekreту posebna odredba (10). Druga posebna odredba odnosi se na svjetovne ustanove (11).

Ustanove posvećene apostolskom životu (8)

Koncil utvrđuje velik broj tih ustanova. U tom se osobito očituje raznolikost redovničkog života. Djela apostolata nisu se prestala umnožavati, a može se, uostalom, predvidjeti da će se u ljudskom društvu, koje sve više postaje raznoliko i sve bolje izgrađeno, apostolat specijalizirati i poprimati sve veću raznolikost. U toj različnosti zadataka potrebno je napose zapaziti različnost darova Duha Sve-

toga; tako se bolje razumije da je ta raznolikost vođena višim skladom i vodi konačno k jedinstvu: »Milosni su darovi različiti, tumači Koncil slijedeći sv. Pavla, ali je isti Duh« (1 Kor 12,4).

Prikaz različnosti je isto tako uzet iz sv. Pavla: »Imamo različite darove, već prema danoj nam milosti. Tko ima dar proricanja, neka proriče u omjeru s vjerom! Tko ima dar posluživanja, neka poslužuje! Tko ima dar poučavanja, neka poučava! Tko ima dar tješenja, neka tješi! Tko dijeli, neka dijeli darežljivo! Tko obavlja starjeinsku službu, neka je obavlja brižno! Tko čini milosrđe, neka ga čini milosrdno!« (Rim 12,6—8). Između karizama nabrojenih u poslanici Rimjanima Dekret zadržava samo one koje podsjećaju na djelatnost redovničkog života. Navedeni citat kaže da se sama različitost apostolske djelatnosti Crkve nalazi u redovničkim ustanovama. I doista, sv. Pavao govori o Kristovu Tijelu u kojem mnogo različitih udova tvore nešto jedinstveno: »Tako smo mi, mnogi, jedno Tijelo u Kristu« (Rim 12,5). Prema tome, posvećeni je život, u svojoj različnosti i u svom jedinstvu, slika Crkve. Bolje se razumije da Crkva, cijeneći raznolikost ustanova, cjeni i vlastitu raznolikost, vlastito bogatstvo.

U toj raznolikosti Dekret sugerira dvije osnovne smjernice kad govori o »apostolskoj i dobrotvornoj djelatnosti«. S jedne strane postoji aktivnost koja se postavlja kao cilj apostolata u pravom smislu riječi i koja traži duše da im saopći Kristov život ili da u njima ojača djelovanje milosti; s druge pak strane postoji djelatnost jednostavno »dobrotvorna«, koja ide prema ljudskim bijedama da ih olakša i koja želi pomoći svima kojima je pomoć

potrebna. Uistinu, ta dobrotvorna djelatnost jednakost postiže apostolske uspjehe, ali ona ne ide isključivo za njima, nego ih skuplja svjedočanstvom milosrdne ljubavi Krista, koji sam želi da bude dar ljubavi. Tako je, na primjer, kod milosrdne braće, koja se posvećuju brizi za bolesnike, nastojeći prije svega da im u najvećoj mogućoj mjeri iskažu samilosnu ljubav Gospodinovu.

Nekoliko je koncilskih otaca tražilo da Dekret donese teologiju aktivnog redovničkog života u kojoj bi se prikazao apostolski cilj kao bitan element takvog načina života i ukratko dao prikaz posvete Bogu i apostolskog djelovanja. Dekret je odgovorio tom zahtjevu a da nije uspio potanko obraditi tu teologiju.

Najprije potvrđuje da »u tim ustanovama apostolska i dobrotvorna djelatnost spada na samu narav redovničkog života«. Ta djelatnost nije, dakle, element koji se nekako dodaje redovničkom životu, u sebi, već savršeno izgrađenom. Došlo je do toga da se ta istina dovoljno ne zapaža, jer se išlo za tim da se monaški život gleda kao opći uzor po kojem se imao shvaćati svaki drugi oblik redovničkog života. Kroz povijest je doista razvitak slijedio taj pravac, jer se najprije vidjelo širenje samostana, a zatim su se osnivale ustanove slobodnije i više okrenute apostolskoj djelatnosti.

I protivno onome što je bilo u monaškom životu, apostolska djelatnost u tim ustanovama nije tek drugotna ili uzgredna; ona zauzima najveći dio vremena te je cijelokupno ustrojstvo redovničkog života stavljen u službu tih zahtjeva. Ona upravlja i stvarno prožima svaki način života. Štoviše, kad se

kaže da ona pripada naravi redovničkog života, time se kaže da je ona put posvećenja. Ta apostolska djelatnost nije samo plod posvećenja Gospodinu; ona pridonosi punini same te posvete. Raditi za dobro duša, to je temeljni način predanja Bogu.

Trebalo bi se vratiti Evandželu i vidjeti kako je Krist ispunio Očevu volju u svom apostolskom poslanju: vođena ljubavlju prema Ocu, ta ga je djelatnost s njime sjedinjavala, pa je, dosljedno razvijajući plodnost njegova bivovanja, razvijala i njegovu svetost. Kao kod Spasitelja, svaki je apostolat određen da približi Bogu onoga koji mu se predaje, tako da onaj koji nastoji posvećivati druge, posvećuje samoga sebe. Nije, dakle, čudno što se redovnički život duhovno hrani apostolskom djelatnošću.

Između osobne svetosti i apostolata postoji neka izmjena, međusobno prožimanje, izmjenično pojačanje. »Stoga treba da cjelokupni život članova — izjavljuje Dekret — bude prožet apostolskim duhom, a sva apostolska djelatnost oblikovana redovničkim duhom.« Treba, dakle, podupirati duhovnost u kojoj su oba gledišta tjesno sjedinjena.

Međutim, u tom međusobnom utjecaju postoji neka prednost: apostolska djelatnost, kaže Dekret, »mora proizlaziti iz intimnog jedinstva s Kristom«. Ona se sastoji u tom da se »služi Kristu u njegovim udovima« i pretpostavlja, prema tome, odanost Spasiteljevoj osobi. Ljubav se mora u prvom redu odnositi na Krista: tako »raste i ljubav prema Bogu i prema bližnjemu«. Krist, naime, vodi ljudе prema Bogu i prema braći. Već smo naglasili važnost što je Dekret pridaje prednosti kontemplacije. Ovdje jasno govori da apostolat proizlazi iz intimnosti s

Učiteljem. On crpi svu svoju snagu i svu svoju vrijednost iz »nasljedovanja Krista«.

S takvog je gledišta izražen propis o prilagođenoj obnovi: pošto je zatražio da se redovničko opsluživanje uskladi sa zahtjevima apostolata i pošto je naznačio različitost tog zadatka prema mnogovrsnim oblicima redovničkog apostolskog života, Dekret zahtijeva vlastita sredstva za podržavanje »života članova u službi Krista«. Prvo, dakle, treba učvrstiti službu Kristu.

Primijetimo na kraju da se ta služba podudara sa službom Crkve. Kad, naime, Dekret izjavljuje da »apostolska i dobrotvorna djelatnost« pripada naravi redovničkog života u tim ustanovama, tada točnon određuje da im je »to sveto služenje i djelo ljubavi povjerila sama Crkva da ga u njezino ime izvršuju«. Crkva je, dakle, nazočna u svakoj pojedinoj djelatnosti; ona povjerava apostolsku službu ili djelo ljubavi ustanovi koja tu brigu preuzima; ona ih sama može učiniti zakonitim i jamčiti im autentičnost. Svaka je djelatnost vođena autoritetom Crkve i za Crkvu; ustanove ne vrše prvotno svoje djelo, nego djelo čitave Crkve čiji su one predstavnici.

Laički redovnički život (10)

Dekret se služi izrazom »laički redovnički život«⁵ da bi označio redovnički stalež onih koji nisu svećenici: to je slučaj ženskih i znatnog dijela muških ustanova čiji su članovi potpuno ili djelomično braća.

⁵ Izraz »laički« poprima ovdje drukčije značenje od onoga u konstituciji *Lumen gentium*, gdje označava one koji nisu ni svećeničkog ni redovničkog staleža (31).

Što im je posvećen poseban stavak, to je zato jer je to tražilo 658 koncilskih otaca koji su željeli izjavu Koncila o redovnicima nesvećenicima, a osobito o braći koja poučavaju. Ta braća veoma često nisu primala poštovanja što ga zaslužuje njihov posvećeni život. I pretjerano uzdizanje svećeništva zasjenjivalo je vrijednost njihova staleža.

Dekret tvrdi da redovnički laički život »predstavlja u sebi potpun stalež zavjetovanja evanđeoskih savjeta«. Kad se usporedi ustanova braće s ustanovom redovnika svećenika, moglo bi se podleći dojmu da je ona prva niža. Međutim, s gledišta redovničkog života u pravom smislu riječi to nije tako. Bilo da se radi o klericima ili o laicima, bilo o svećenicima ili o braći, to je isti stalež po zavjetovanju evanđeoskih savjeta. Stalež u sebi potpun za braću. Doduše, svećeništvo zaslužuje neprocjenjivo dostojanstvo, ali na području obrednih i pastoralnih služba, no ne na području posvete redovničkim zavjetima. Ništa ne manjka staležu redovnika-braće i nema никакve podređenosti ženskih ustanova u odnosu prema kleričkim ustanovama u smislu potpunog predanja Gospodinu. Čistoća, siromaštvo, poslušnost, ljubav zajedničkog života žive se u istinskom crkvenom staležu u laičkim ustanovama i u njima oblikuju potpun redovnički život.

Koncil utvrđuje da je taj laički redovnički život veoma koristan u pastoralnoj službi Crkve, osobito u odgoju mlađeži i u brizi za bolesnike. Na primjer, ustanove braće koja poučavaju zauzimaju važno mjesto u kristijanizaciji društva, i sreća je što Koncil uviđa, bar u kratkoj napomeni, veličinu suradnje tako važne u poslanju Crkve.

Iskazujući veliko štovanje kojim časti taj oblik posvećenog života, Koncil želi »utvrditi« te redovnike »u njihovu zvanju«. Izgovarajući riječ »zvanje«, on upućuje na božansko podrijetlo tog staleža, na poziv koji dolazi od Boga. Događa se da, opravdano uvjereni u uzvišenost svog svećeničkog zvanja, pojedinci mogu shvatiti mogućnost zvanja mladića samo u pravcu svećeništva; pogled na osobu usmjerenu prema redovničkom nesvećeničkom životu ulijeva im osjećaj žaljenja. Potrebno je, dakle, ponoviti da se pravo zvanje može ostvariti i u laičkom redovničkom staležu, te da i on odgovara izričitoj Božjoj volji. Treba primijeniti načelo uvažavanja različnosti karizama, ne zatvarati se u preuske granice jednog oblika poziva i samo taj htjeti.

Potvrda što je Koncil želi dati zvanju braće je to uputnija što joj više prijeti opasnost sada, nakon uzdizanja svjetovnjaka (laika) u Crkvi. Zapravo, pravo vrednovanje svjetovnjaka (laikata) pridonosi tome da se pokaže uvišenost života braće i važnost njihova poslanja, jer ono pokazuje ulogu povjerenu onima koji ne primaju svete redove. Ali takvo poslanje može biti povod da se neka braća odvrate od idealja redovničkog života. Koncil im zato nalaže neka ostanu vjerni svojem vlastitom pozivu. Taj im poziv omogućava da potpunom posvetom Gospodinu u najvećoj mjeri ispune laičko, to jest nesvećeničko poslanje.

Pošto je Dekret preporučio prilagođivanje zahtjevima našeg vremena, donosi izjavu osobite važnosti: »Koncil izjavljuje da nema zapreke da neki članovi laičkih ustanova, a da im se time ne mijenja njihov laički značaj, po odluci svojih generalnih kapitula

prime svete redove kako bi se u njihovim kućama osigurala potrebna svećenička služba.«

Odluka je, čini se, umetnuta na uporne molbe biskupa latinske Amerike, čije biskupije veoma mnogo trpe od nedostatka svećenika. Prema njihovu mišljenju, odluka bi išla za tim da se izbjegne zauzetost biskupijskih svećenika duhovničkom službom u laičkim ustanovama. Vrlo se dobro razumije jadno stanje što ga stvara oskudica svećeničkih zvanja i tjeskobno traženje kako da se tome doskoči. Uz to treba poštovati svako posebno zvanje, kako smo više puta naglasili tumačeći Dekret. Tako su bar ustanove braće, kojima su htjeli — protiv mišljenja njihove većine — nametnuti odluku, postigle da im bude dana uz neke ograde.

U prijašnjoj redakciji tekst je glasio: »U laičkim ustanovama braće moći će neki članovi, izabrani prema konstitucijama, primiti svete redove prema vlastitim duhovnim potrebama ustanove.« Usporedba sa sadašnjim tekstom daje bolje osjetiti smisao ovog posljednjeg. Treba zabilježiti četiri preinake:

1. Odluka je izražena više negativnim načinom: »nema zapreke«. Koncil ne izjavljuje da je to po želji; to izbjegava reći i u prvoj redakciji. Njegova se izjava, dakle, ne bi mogla protumačiti ni kao preporuka ni kao savjet. Ona jednostavno znači da nema zabrane, da nema načelne zapreke.

2. Laička narav ustanove braće mora se vjerno sačuvati. To je, naime, uvjet njihova vlastitog zvanja u Crkvi. Ono uključuje to da tek malen broj članova bude pripušten na ređenje, ako uopće ima ređenja. U slučaju ako znatan broj njih primi svete

redove, ustanova bi se pretvorila u kleričku ili mješovitu. A narav je ustanove braće da je laička.

3. Taj pristup u svete redove mora odobriti odluka generalnog kapitula. Na tom području ona, dakle, pripada samim ustanovama. Koncil nije htio nijednu ustanovu prisiliti da prihvati mogućnost ređenja. Nije se moglo ići za tim da se generalni kapituli pozovu da donesu potvrdu odluku kako bi bili u sadašnjem duhu Crkve i Koncila, jer koncilska vlast — to smo već opazili — ne daje nikakvu preporuku niti želi davati savjeta. To pitanje treba proučiti u potpunoj slobodi.

4. Ako su članovi zaređeni, to biva zbog potrebe svećeničke službe u njihovim kućama. »Kuća« — to je još ograničeniji pojam od »ustanove«. »Duhovne potrebe ustanove« mogле bi se shvatiti u vrlo širokom značenju, dok ograničenje na kuće dobro označava da se radi jedino o opskrbljivanju unutrašnjih potreba.

Ustanovama je, dakle, prepusteno da same procijene hoće li se poslužiti tim koncilskim ovlaštenjima. Ne može se nijekati da uvođenje te novine donosi i nepriličnosti, napose u tome što se uvodi nova vrsta članova s podjelama i trzavicama koje mogu odatle nastati unutar zajednice. Opasnost je, osim toga, da se još jače naglasi zatvoreni tip zajednice braće, jer ih lišava duhovne pomoći što su im je pružili vanjski svećenici, a ta se duhovna pomoć — kako iskustvo svjedoči — pokazala vrlo korisnom i blagotvornom. Treba se nadasve bojati da se mogućnost svećeništva shvati kao da se stavlja u pitanje vlastito zvanje brata pa da izgleda kao da se osuđuju muške ustanove braće te da bi bila

ideal ustanova koja se sastoji od klerika i od laika. U svakom slučaju treba izbjegći da šaćica novopostavljenih svećenika ne izazove pad ili slabljenje laičkih ustanova, »tako korisnih u pastoralnoj službi Crkve.«

S v j e t o v n e u s t a n o v e (11)

Dekret najprije označuje narav svjetovnih ustanova: to nisu redovničke ustanove, pa ipak je kod njih zavjetovanje evanđeoskih savjeta pravo i potpuno te od Crkve službeno odobreno. To zavjetovanje uključuje posvetu kao u redovničkom životu; ono što je rečeno o pojedinačnoj posveti, koja je duboko ukorijenjena u krsnoj posveti i dovodi je do njezine punine, treba i ovdje primijeniti. Članovi su svjetovnih ustanova posvećeni.

Ali od redovnika razlikuje ih to što oni svoje zavjetovanje i posvetu žive u svijetu. Dekret doista i podsjeća da su te ustanove ustanovljene sa svrhom da vrše apostolat »u svijetu i kao iz svijeta«. Načelo na kojem se temelji njihov način života upravo je bitno načelo prilagođivanja: potpuno se prilagoditi sredini u koju se želi prodrijeti. Prema, vani njihovi se članovi ništa ne razlikuju od svijeta u kojem žive. Koncil potvrđuje vrijednost tog oblika posvećenog života, preporučujući ustanovama da čuvaju svoj svjetovni karakter da bi se njihov apostolat mogao vršiti svagdje i s uspjehom.

Budući da Koncil ne mora tim ustanovama propisivati prilagođivanje, on ih ne mora pozivati na obnovu, jer su one nastale u najnovije vrijeme. Može

se smatrati da su te ustanove upravo kao pokušaji obnove i prilagođivanja posvećenog života te da je njihov primjer utro put obnovi i prilagodbi redovničkog života. Koncil jednostavno potiče svjetovne ustanove na autentičan posvećeni život: »Neka osobito nastoje oko posvemašnjeg predanja samoga sebe službi Božjoj po savršenoj ljubavi.« Za one koji žive u svijetu pogibao je da se zapuste ili da ih obuzme duh svijeta; nije lako potpuno se darovati Bogu i biti uronjen u svjetski život, podizati sredinu koja nas okružuje, a da nas taj život nikada ne potisne. Ljubav koju te ustanove nastoje osobito vršiti uključuje na prvom mjestu prianjanje uz Gospodina po ljubavi; u tom prianjanju ne može biti никакva ograničenja, kao što i sama ljubav nema ograničenja: darivanje samoga sebe mora biti »potpuno«, a ljubav »savršena«.

Osim toga, Koncil stoji uporno na potrebi solidnog odgoja da bi članovi mogli doista »biti u svijetu kvasac za jačanje i porast Kristova Tijela.« Kako su članovi određeni da ostanu u svijetu, teže će biti osigurati formaciju nego u redovničkim ustanovama, čiji su članovi povučeni iz svijeta. Ipak svjetovne ustanove ne smiju postavljati manje zahtjeve: one moraju svojim članovima osigurati prijeko potrebnu formaciju, i »u Božjim stvarima«, i na ljudskom planu. Starještine moraju osobito paziti na duhovnu formaciju koja će omogućiti da se posvećeni život razvije; oni se moraju jednakobrinuti i za formaciju na ljudskom planu što je traži apostolska pripravnost. Napokon će utvrditi opsežniji program da ta formacija ne bude dana samo mladima za vrijeme kušnje, nego da se nastavi i kasnije, kroz cijeli život članova.

4. POSEBNE ODREDBE

1. Klauzura redovnica (16)

Prijašnja je redakcija Dekreta predviđala zadržavanje papinske klauzure za redovnice koje provode isključivo kontemplativan život, ali da se prilagodi okolnostima mesta i vremena. Za one pak redovnice koje se na osnovi svoje ustanove posvećuju vanjskim djelatnostima apostolata predviđala je ukinanje klauzure.

Konačna redakcija donosi nekoliko malih dodataka. Dekret zahtijeva da se u prilagođivanju papinske klauzure ukinu zastarjeli običaji i da se ona modernizira »pošto se sasluša mišljenje samih samostana«.

Dekret navodi da oslobođanje ostalih redovnica od papinske klauzure ima za svrhu bolje izvršavanje apostolskog zadatka¹, klauzura će biti određena konstitucijama.

¹ Prema jednoj dopuni predloženoj od 346 koncilskih otaca: modus 238.

Komisija nije izjavila, kako su to htjeli neki koncilski oci, da u klauzuri redovnica mora biti ukinuto »ono što ne dolikuje ni dostojanstvu ljudske osobe, ni slobodi djece Božje«. Takve su se riječi smatrale uvredljivima. Dosta je što Koncil zahtijeva samo ukinuće zastarjelih običaja da bi klauzura mogla poprimiti svježiji i prihvatljiviji izgled, manje neprirodan, a više sukladan svjedočanstvu kontemplativnih samostana.

2. Redovničko odijelo (17)

Koncil u općim izrazima iskazuje pravilo za redovničko odijelo. On se zadovoljava riječima da »odijelo mora biti jednostavno i čedno, a istodobno i siromašno i dolično, da odgovara zahtjevima zdravlja i prilikama vremena i mjesta«. Tom prilikom podsjeća kako je odijelo »znak posvećenja«; shvatljivo je da zbog tog razloga mora biti jednostavno i siromašno.

Komisija se uzdržala od pojedinosti i odbijala je dopune kojima je trebalo ulaziti u pojedinosti s obzirom na boju ili oblik². Jednako je odbijala i umetanje posebne odredbe s obzirom na slučaj nužde ili razboritosti kad bi redovnici bili ovlašteni ski-

² Modus 243.

nuti redovničko odijelo; ona je, naime, smatrala da je u tom pitanju dovoljan propis što ga donosi crkveni zakonik (kan. 596).

Nasuprot tome,iza nekih dopuna izostavila je riječ »po suđu Svetе Stolice«. Tom je suđu prepuštena odluka o sukladnosti redovničkog odijela s navedenim propisima. Dopune su predlagale da se kao mjerodavne vlasti pridodaju još biskupske konferencije ili biskupi³. Dekret izostavlja svako spominjanje vlasti. Čini se, uostalom: ako se ustanove i njihovi članovi imaju smatrati odraslima, oni prije svega treba da procijene odgovara li njihovo redovničko odijelo propisima Dekreta ili da po svom vlastitom ukusu traže moderniji oblik. Moglo bi se postaviti pitanje: je li dostoјno biskupske konferencije da se izjašnjava o redovničkom odijelu koje ima izabrati neka ženska kongregacija?

Propis Dekreta — pazimo! — jednako dobro pristaje redovnicima, kao i redovnicama. Ta točka nije u prethodnoj redakciji bila točno određena, ali je jedan koncilski otac zatražio da se nadoda: »jednako za muške, kao i za ženske«. Moglo se, naime, shvatiti da se propis odnosi samo na redovnice, jer je pitanje redovničkog odijela bilo postavljeno s obzirom na njih. Propis se, međutim, mora primijeniti jednako i na redovnike, jer njihovo redovničko odijelo zahtjeva prilagođivanje prilikama modernog života i apostolskoj djelatnosti. Opaža se čak da su muške ustanove zaostale za ženskim ustanovama u nastojanju za modernizacijom.

³ Modusi 247. (9 koncilskih otaca).

3. Odgoj članova (18)

Dekret ističe važnost odgoja za prilagođenu obnovu; i doista je budućnost redovničkog života označena u tom 18. stavku. Može se istaknuti da II vatikanski sabor određuje opća pravila koja će biti za mnoge redovnike neklerike i za redovnice ono što je Tridentinski koncil bio odredio za klerike kao načelo za sjemenišni odgoj. Odviše dugo vrijeme vjerska i humanistička naobrazba što su je brojne ustanove pružale svojim članovima nije bila bez nedostataka. Reforma što je propisuje Dekret imat će, dakle, znatan utjecaj na razvoj redovničkog života.

Odsad neće smjeti odgoj prestati na kraju novicijata: »Stoga neka se oni članovi koji nisu klerici, ni redovnice, ne određuju odmah poslije novicijata za apostolsku djelatnost; njihovo redovničko i apostolsko teoretsko i tehničko obrazovanje neka se nastavi u kućama koje su prikladne za to; neka im se dade prilika da postignu odgovarajuća osposobljenja.«

Treba zadržati četiri smjernice koje su namijenjene odgoju: vjerski odgoj po temeljnomy proučavanju kršćanskog života; apostolski odgoj vježbanjem u metodama današnjeg apostolata; doktrinalan odgoj upućivanjem u teologiju, u Svetu Pismo i u svete nauke; tehnički odgoj — teoretskim i praktičnim usvajanjem svjetovnih struka koje su potrebne ili korisne stručnim zadacima za koje su određeni.

Da bi odgoj bio temeljit i dobro uređen, mora se provoditi u »kućama koje su za to udešene«, koje

će, uostalom, moći primiti članove različitih ustanova. Dobivanje svjedodžba redovito je jamstvo ozbiljnosti studija i sposobnosti za vršenje određenih službi.

Odgoj se, međutim, neće moći provoditi u zatvorenoj posudi. On mora dati, s obzirom na bolje prilagođivanje redovnika svijetu koji ga okružuje, »dovoljno poznavanje običaja, načina mišljenja i osjećanja koji karakteriziraju današnji socijalni život«. Dekret ne određuje točno sredstva za stjecanje tog znanja, no načelo što ga postavlja otvara put stnovitim iskustvima dodira s različitim sredinama. Samo takva iskustva mogu učiniti da se potpuno shvati stanovit mentalitet. Ona čak stvaraju ličnost, dovoljno jaku da se opire pogibeljnim utjecajima na području mišljenja ili čudorednog vladanja. Dekret također nadodaje da taj odgoj mora voditi brigu o »intelektualnoj nadarenosti svakog člana i o njegovoј osobnoј sklonosti«.

Opasnost odgoja koji de u širinu sastoji se u rasipanju, rastresenosti, nagomilavanju nesređenog znanja. Na zahtjev većeg broja koncilskih otaca⁴ Koncil preporučuje združivanje svih elemenata u doista jedinstven odgoj: »Odgoj neka bude takav da se svi njegovi elementi skladno slijevaju te pridonose životnom jedinstvu svih članova.« To slijevanje zahtijeva donošenje općeg plana odgoja kao i posebnog plana za svakog člana.

Odgoj — dodaje Dekret — mora se nastavljati za čitavog redovničkog života: »Neka članovi nastoje tijekom cijelog života marljivo usavršavati tu duhovnu, teoretsku i duhovnu kulturu, a poglavari

⁴ Modus 252.

neka im po mogućnostima dadu za to prilike, pomagala i potrebno vrijeme.« Ne postoji, dakle, ograničeno razdoblje: razvijanje kulture je konstanta ljudskog i redovničkog života. Poglavarji ne smiju imati tjesnogrudno držanje u tom pogledu, već treba da unapređuju taj razvoj i pružaju članovima stvarna sredstva da se bolje nəobražavaju.

Konačno, oni će se brinuti »kako bi se što bolje odabrali i pomno pripravljeni budući poglavari, duhovnici i profesori.« Sretan uspjeh odgoja ovisi o kvaliteti odgojitelja kojima je povjeren. Ustanova ne smije okljevati da za to dade svoje najspasobnije ljude.

4. Osnivanje novih redovničkih ustanova (19)

U vezi s osnivanjem novih redovničkih ustanova dane su dvije preporuke: jedna s obzirom na razboritost, a druga s obzirom na smisao poticanja.

Prva govori o dvama mjerilima (kriterijima) koje mora zadovoljiti novo osnivanje da bi dovelo do formiranja ustanove: s jedne strane nužda ili velika korist, a s druge strane mogućnost razvijanja: »Kad se osnivaju nove ustanove, treba ozbiljno procijeniti da li su potrebne ili barem veoma korisne i imaju li mogućnost razvoja, da ne bi bezrazložno na-

stajale beskorisne ustanove ili koje nemaju dovoljno životne snage.«

Često će novo osnivanje proizići iz novih apostolskih potreba; no čak ako se ono određuje i za apostolsku djelatnost sličnu djelatnosti nekih drugih ustanova, ne može se s tog jednostavnog razloga smatrati nekorisnim, jer duhovnost koja ga nadahnjuje može biti stvarni i novi doprinos Crkvi. Što se pak tiče mogućnosti razvoja ono se može procijeniti tek nakon stanovitog vremena, jer počeci neke cvatuće ustanove mogu biti veoma čedni⁵. Koncil ne želi obeshrabriti nova osnivanja, koja znače očitovanje životne snage Crkve u svim razdobljima; on samo preporuča svjestan oprez.

Za mlade kršćanske Crkve on upotrebljava način govora koji više ohrabruje: »S posebnom pažnjom neka se promiču i u mladim Crkvama odnjeguju takvi oblici redovničkog života koji su prilagođeni značaju i načinu života tamošnjih stanovnika, običajima i prilikama mjesta.«

Opažamo da taj stavak ne vrijedi isključivo za mlade kršćanske Crkve; on ima sveopću valjanost, ali vrijedi posebno za mlade kršćanske Crkve, gdje se osjeća potreba takvog oblika vjerskog života koji je bolje prilagođen odnosnom kraju i običajima.

U jednom prijedlogu je 79 koncilskih otaca tražilo da Dekret potakne unapređenje redovničkog života u mladim kršćanskim Crkvama⁶. Redovnički je život, naime, ponekad bio obeshrabljen stanovitim

⁵ Usp. modus 258; komisija se priklonila dodatku izjavivši da se u tom tekstu skriva smisao: promicanje i osnivanje novih ustanova ne smije biti sputano činjenicom da su počeci čedni.

⁶ Modus 257.

ograničavajućim mjerama u misijskim krajevima. Tekst Dekreta bio je ispravljen; on ipak manje preporučuje unapređenje redovničkog života općenito, a više unapređenje oblika redovničkog života koji su prilagođeni sredini. No promicanje tog posljednjeg očito uključuje i promicanje cjelokupnog redovničkog života.

5. O djelatnostima koje treba zadržati, prilagoditi ili napustiti (20)

Prilagođena obnova ustanova povlači za sobom preispitivanje apostolskih djelatnosti kojima se one bave: »Neka ustanove vjerno zadrže i vlastitu djelatnost i neka je, imajući pred očima korist cijele Crkve i biskupija, prilagode potrebama vremena i mjesta. Neka u tom upotrijebe prikladna, također i nova sredstva, a neka napuste one djelatnosti koje su danas manje u skladu s Duhom i istinskom naravi njihove ustanove«.

S obzirom na prijašnju redakciju treba opaziti jedan značajan dodatak: »imajući pred očima korist čitave Crkve i biskupija«. Kriterij po kojem se neka djela imaju zadržati, prilagoditi i napustiti ne smije se pronalaziti samo u naravi ustanove; moraju se uzeti u obzir i potrebe čitave Crkve, a osobito bisku-

pija. Ustanove su time pozvane na suradnju u pastoralnoj djelatnosti zajednice.

Govoreći o »djelostima koje su danas manje u skladu s duhom ustanove« Dekret prepostavlja da neka djela koja su u prošlosti mogla odgovarati tom duhu, u današnjem času to više nisu. Dugotrajna tradicija ne može više opravdati njihovo održavanje i ne treba okljevati da se napuste.

S obzirom na djelatnosti koje treba sačuvati zbog prilagođivanja valja primijeniti čak i nova sredstva ondje gdje to traže novonastale prilike. Nepokretnost nije ni na koji način dopuštena; ne zato što bi trebalo kidati s prošlošću, jer je komisija unatoč jednoj nadopuni⁷ zadržala u tekstu načelo da ustanove moraju vjerno čuvati sebi svojstvene djelatnosti, no sve se mora nanovo ispitati s obzirom na prilagođivanje, koje često zahtijeva temeljiti preobražaj.

U apostolskom djelokrugu svih ustanova treba da zauzmu posebno mjesto misije. »Neka se svakako u redovničkim ustanovama čuva misijski duh i neka ga svaka prema svojoj naravi prilagodi današnjim prilikama, da propovijedanje Evanđelja među svim narodima bude što uspješnije.«

Već je prije Dekret zahtijevao od svih ustanova da sudjeluju u misijskim naporima Crkve (2c). Podržavanje misijskog duha je ovdje preporučeno jednakom kao i prilagođenje. Koncil nije htio da nadalje raspravlja o tom predmetu s obzirom na to da poseban Dekret raspravlja o misijskoj djelatnosti Crkve.

⁷ Modus 268. (31 koncilski otac).

6. Redovničke ustanove i samostani koji propadaju (21)

Koncil previđa rješenje koje je opravdano time što prethodno treba da se saslušaju biskupi i doneše odluka Svetе Stolice: »Redovničkim ustanovama i samostanima koji po sudu Svetе Stolice, pošto se saslušaju mjesni ordinariji, ne pružaju osnovnu nadu da bi se dalje mogli razvijati, treba zabraniti da ubuduće primaju novake. Ako je moguće, neka se sjedine s drugom ustanovom ili sa životnijim samostanom koji se po duhu i svrsi ne razlikuje mnogo od njih.«

Samo mjere te vrste mogu spriječiti da se neki mladi ne upute bezizlaznim putem hoteći se posvetiti Bogu u ustanovi koja više nema mogućnosti da im pruži duhovni razvitak, na koji oni imaju pravo i koja će prema tome, više sputavati nego podržavati njihov posvećeni život.

Jedino zadovoljavajuće rješenje u slučaju propaganja jest ujedinjenje s drugom ustanovom slične duhovnosti. Pa ipak se to prisilno ne može izvršiti, a crkvena vlast će takvo rješenje samo preporučiti, dok će članovi imati pravo da to odbiju. Događa se da članovi slobodno i jednodušno prihvate sjedinjenje: treba, koliko je moguće, nastojati da se to postigne.

7. Savezi redovničkih ustanova (22)

Pokret za udruživanjem i prestrojavanjem utvrđen je u posljednje vrijeme kod onih redovničkih ustanova koje su slične po svojoj duhovnosti ili djelovanju⁸. Koncil ohrabruje taj pokret i postavlja načelo udruživanja koje odgovara po sličnosti.

»Ustanove i samostojni samostani neka prema prilikama i uz odobrenje Svetе Stolice promiču: uzjamne saveze — ako na neki način pripadaju istoj obitelji; unije — ako imaju gotovo jednake konstitucije i običaje te rade u istom duhu, a napose ako su premaleni; udruženja — ako se bave istom ili sličnom djelatnošću.«

Ne radi se o propisu koji bi bezuvjetno obvezivao: Koncil ne nalaže saveze⁹, ali traži da se »prema prilikama promiču.« Međutim, preporuka je općenita i traži da ustanove ili samostani nastoje nadvladati partikularizme i što tješnje združiti svoje sudbine, ali ne tako da bi se njihova autonomija odviše izgubila. Sve što vodi prema ujedinjenju neosporno je u samom duhu Crkve i njezine ljubavi.

⁸ Taj je pokret živo preporučio redovnicima Pio XII u konstituciji *Sponsa Christi* (21. XI 1950).

⁹ Komisija je odbila jednu nadopunu koja je to htjela nametnuti, Modus 279.

8. Konferencije viših poglavara (23)

Koncil ne postavlja ni ovdje bezuvjetnu obvezu. Izjavljuje samo da treba »podupirati« konferencije viših poglavara. On jasno kaže da je te konferencije ustanovila Sveta Stolica i naznačuje njihovu korist: »One mogu mnogo pridonijeti tomu da pojedine ustanove potpunije ostvare svoje ciljeve, da dođe do što uspješnije zajedničke suradnje na dobro Crkve, da se na određenom području pravilnije raspodijele evanđeoski radnici te da se rasprave zajednički redovnički poslovi.«

Sa stanovišta nastojanja oko apostolske suradnje neposredno se vidi prednost takvih konferencija; a nisu manje važne ni za razvoj redovničkog života pod drugim vidovima, jer svi zajednički poslovi redovnika spadaju u njihovu nadležnost. Razlike u duhovnosti među ustanovama ne priječe sličnost njihovih problema i poteškoća kao i sličnost rješenja koja treba donijeti. Tako se, na primjer, aktualna pitanja siromaštva ili poslušnosti osjećaju u svim ustanovama i prirodno je da takva pitanja budu raspravlјana na konferencijama viših poglavara. Svaki od ovih okoristit će se tako iskustvom svojih drugova, a način vršenja autoriteta bit će ujedinjeniji u različitim ustanovama.

Dekret previđa također konferencije viših poglavara za svjetovne ustanove, ali samo po mogućnosti.

Velik dio nadopuna što su ih predložili koncilski oci odnosi se na usklađivanje između biskupskih konferencija i konferencija viših poglavara, na pod-

ručju pastoralne djelatnosti redovnika. Među sredstvima takovog usklađivanja predlagale su se mješovite komisije, prisustvovanje delegata jedne konferencije kod druge ili izvještaji koji su upravljeni s konferencije viših poglavara na biskupsku konferenciju¹⁰. Dekret ne određuje što treba poduzeti, nego se zadovoljava proglašenjem općeg načela: »Pri tome treba s obzirom na apostolat uspostaviti primjerno usklađivanje i suradnju s biskupskim konferencijama.«

Dekret o biskupskoj pastoralnoj službi daje druge pojedinosti; on, naime, potanje raspravlja o odnosima između biskupske vlasti i redovnika.

9. Redovnička zvanja (24)

Kako promicati zvanja? Koncil podsjeća više vrsta odgovornih na njihove dužnosti na tom području: to su svećenici i kršćanski odgojitelji, propovjednici, roditelji, ustanove i sami redovnici.

»Svećenici i kršćanski odgojitelji neka ozbiljno nastoje da zgodno i brižljivo probranim redovničkim zvanjima pribave Crkvi takav prirast koji zaista odgovara njezinim potrebama.«

Porast redovničkih, kao, uostalom, i svećeničkih zvanja postavlja se kao zadatak Crkve: prvotna na-

¹⁰ Modus 282.

kana nije da se nekoj ustanovi osigura procvat, nego da se udovolji potrebama Crkve. To opravdava preporuku svim svećenicima i kršćanskim odgojiteljima: svi su pozvani da ozbiljno nastoje da bi redovnički život mogao donijeti Crkvi u najvećoj mjeri svoju svetost i svoju apostolsku uspješnost.

Propovjednici su sa svoje strane pozvani da prionesu svoje: »Neka i u redovitom propovijedanju češće govore o evanđeoskim savjetima i o prihvaćanju redovničkog staleža«. Moraju ne samo izbjegavati govor o onom što po sebi odvraća mlade od redovničkog života¹¹, već imaju pozitivnu dužnost da govore o tom putu zavjetovanja evanđeoskih savjeta. Ako hoće da budu sredstvo Božje milosti koja djeluje u dušama, oni će postati posrednici milosti zvanja, pomažući dušama koje su pozvane od Gospodina da upoznaju smisao poziva. Dužni su da sadašnjim ljudima prenesu pozive koje je nekad Krist izgovorio i koje donosi Evanđelje.

Što se tiče roditelja, njihova odgovornost na tom području nije ništa manja: »U kršćanskom odgoju svoje djece, neka njeguju i čuvaju u njihovim srcima redovničko zvanje.« Takvo ponašanje zahtijeva od njih u prvom redu misao i uvjerenje da je posvećata jednog od njihove djece Gospodinu jedan od najljepših plodova kršćanskog odgoja.

Propaganda je ustanovama dopuštena u stanovitim granicama; prirodno je, doduše, da te ustanove traže putove kako da osiguraju svoj podmladak. »Ustanove imaju pravo da, s obzirom na njegovanje

¹¹ 368 koncilskih otaca je predložilo da se nadoda: treba paziti da ne zamrači smisao redovničkog života kakav je on uvejk bio u Crkvi, pozivajući se na nauku o općem pozivu na svetost. Komisija je smatrala da se tekstom razumijeva ta zabrana (modus 298).

zvanja, šire poznavanje vlastite ustanove te da skupljaju kandidate; samo neka se to obavlja s potrebitom razboritošću i pazeći na smjernice Svetе Stolice i mjesnog Ordinarija.«

Razboritost ne dopušta, primjerice, sve ono što bi značilo neku prisilu ili moralni pritisak¹² pa ni nepromišljeno nametanje. Ona također traži, kako je već rečeno, da zvanja budu predmet »pažljivog i razboritog odabiranja.« Ne smije se ići za tim da mladi masovno stupaju u posvećeni život; treba razlučiti one za koje se čini da za tim teže od onih koji nam se čine sposobni da provode takav život. Svaka ustanova može tražiti samo kandidate koji imaju posebne sposobnosti za njezin način života i za njezino djelovanje.

Konačno, najsigurnija i najodlučnija je ona propaganda što je daje svjedočanstvo svakog pojedinog redovnika. To izjavljuje i Dekret: »Neka članovi pojedinih ustanova imaju na pameti da je primjer vlastitog života najbolja preporuka njihove ustanove i poziv da se prigrli redovnički život.« Pravi redovnički život potpuno življen pred očima Gospodnjim — to privlači duše na isti put.

¹² Više je koncilskih otaca tražilo da Dekret osudi one koji prisiljavaju mlade da dođu u redovnički stalež ili crkveni celibat. Komisija je smatrala da se ta osuda razumjeva u tekstu (Modus 294).

5. ZAKLJUČAK

U zaključku Dekreta Koncil upravlja zaključnu preporuku ustanovama i njihovim članovima, uvjejava ih o tom kako cijeni njihov način života te izražava nadu za njihov veći i plodniji razvoj u budućnosti, oslanjajući se na zagovor Djevice Marije.

1. Koncil cijeni život evanđeoskih savjeta

Ono što je Dekret rekao o zavjetovanju evanđeoskih savjeta dovoljno pokazuje poštovanje Koncila prema tom putu svetosti. Ne bi, dakle, trebalo da se to poštovanje posebno naglašava. Pa ipak, takva izjava nije suvišna s obzirom na neshvaćanje i slabo poštovanje što ga neki pokazuju prema redovničkom životu.

»Sveti Sabor veoma cijeni način njihova djevičanskog, siromašnog i poslušnog života, kojemu je uzor

sam Krist Gospodin, te stavlja čvrsto pouzdanje u njihova tako plodna, skrovita i javna djela.«

Bitan razlog štovanja je u Kristu: njegov primjer daje vrijednost posvećenom životu; svako preziranje redovničkog života bilo bi preziranje same osobe Krista u njegovu zemaljskom životu Sina Božjega, koji je obilježen čistoćom, siromaštvom i poslušnošću. Postoji nerazdruživa povezanost između Krista i posvećenog života. Čist, siromašan, poslušan život produžetak je Kristova života, a to je neprocjenivo dobro za Crkvu.

Pazimo na naziv »Gospodin«, koji se ovdje daje Kristu; on hoće da naglasi neprijeporno vrhovništvo njegova primjera. U zaključku Dekreta poprima zvuk doksologije: sve što je rečeno o posvećenom životu samo je očitovanje uzvišene svetosti Spasitelja te svjedoči da Krist kao Gospodar ima potpunu vlast nad ljudskim životom;

Iz unutrašnje vrijednosti posvećenog života proizlazi njegova plodnost. Spasiteljeva čistoća, siromaštvo i poslušnost ne mogu ostati bez ploda: odatle Koncilu čvrsta nada. Ona se zbilja ne oslanja na utvrđena iskustva, jer se odnosi jednako i na skrovita djela, kao i na ona koja se pokazuju na svjetlu dana. Čvrstoća nade počiva na vjeri u vrhovnu Kristovu djelotvornost, koja se pokazuje preko onih koji nasljeđuju njegov način života. Opažamo također da Koncil daje ovdje razumjeti da se posvećeni život ne smije cijeniti jedino po vidljivoj apostolskoj uspješnosti; u takvu bi, naime, slučaju imala pravo da se cijene samo vidljiva djela. Govoreći o skrivenim djelima, koja su »isto tako plodonosna«, Koncil ponovno potvrđuje svoje uvjerenje

o temeljnoj vrijednosti posvete i tajanstvenom ižarivanju »života skrivenog s Kristom u Bogu«.

Poštovanje i nada što ih Koncil izražava daju nam se kao predmet za pouku i poticaj, napose za ustanove i njihove članove¹.

2. Poticaj ustanovama i njihovim članovima

Svoj poticaj Koncil upravlja najprije ustanovama, osobito onima koje treba da rade na prilagođenoj obnovi koju traži Dekret. Riječ je o kolektivnom radu, o organiziranom izvršavanju, o jedinstvenom tijelu. Ustanove se pozivaju da se revno i pripravno prilagode danim smjernicama.

»Neka ustanove, za koje se izdaju ova pravila prilagođene obnove, odgovaraju spremnim duhom svom božanskom pozivu i svom zadatku u suvremenoj Crkvi.«

Koncil naglašava svoju svijest da je on, prema uputama prilagođene obnove, autentičan tumač poziva samog Boga. On samo razvija ono što se već nalazilo u »Božjem pozivu« ustanova, kako se u današnjem času ostvaruje. Isto tako izražava ono što Crkva očekuje od tih ustanova: službu ili poslanje

¹ Neka se svrati pažnja na ono »jer« i »dakle«: »jer Koncil...«

koje im je povjeroeno. Prihvatanje smjernica mora se, dakle, shvatiti kao odgovor na sadašnji poziv Boga i Crkve.

Poticaj članovima ustanova Koncil potanje opisuje preporukama za budnost: »Neka svi redovnici svojom cjelovitom vjerom, ljubavlju prema Bogu i bližnjemu, ljubavlju prema križu i nadom u будуću slavu šire po cijelom svijetu Kristovu dobru vijest, da svi vide njihovo svjedočanstvo i slave Oca našega koji je na nebesima« (Mt 5,6).

Takvo je držanje preporučeno redovnicima kao posljedica njihova načina života. I doista, čistoća, siromaštvo i poslušnost treba da imaju kao učinak povećanje vjere i ljubavi, velikodušnosti u žrtvi, nadu i apostolsku revnost. Evanđeoski savjeti pridonose razvijanju kršćanskog života, napose bogoslovnih kreposti.

Pod cjelovitošću vjere razumijevamo prihvatanje svih istina što ih predlaže Crkva na vjerovanje, ali također i čvrsto držanje svega i potpuno unutrašnje pristajanje; to je cjelovitost i u kakvoći i u obujmu. Ljubav prema bližnjemu spomenuta je u nerazdruživoj povezanosti s ljubavlju prema Bogu. Ljubav prema križu kazuje nam nešto više nego ustrpljivost u prihvatanju iskušenja; ona uključuje gorljivost u žrtvi, odanost Gospodinu koji pada pod križem, od kojeg se ne rastavlja. Nada u будуću slavu uključuje pogled usmijeren prema budućnosti i prema nebu, pogled koji svjedoči za istinska dobra ljudskog života; ta se nada ne ograničava na pojedini ljudski život, već se odnosi na čitavo čovječanstvo koje je pozvano na nebesko blaženstvo.

Redovnici su dužni da tim unutrašnjim raspoloženjem šire svijetom evanđeosku poruku. Ovdje

Koncil ne govori o širenju Kristove blage vijesti propovijedanjem. On jednostavno traži svjedočanstvo vjere, ufanja i ljubavi, svjedočanstvo života, koje je djelotvornije od riječi. To svjedočenje treba da cijene svi, jer »cijeli svijet« treba da bude njime prožet i preobražen.

Završavajući ove preporuke zazivanjem slave nebeskog Oca, Koncil se sjeća poticaja što ga je Krist dao apostolima: »Vaše svjetlo neka tako zasja pred ljudima da vide vaša dobra djela ljubavi te da slave vašeg Oca nebeskog« (Mt 5,16). Redovnički život ima dužnost da širi svoje svjetlo ne radi slave samih redovnika, već jedino radi Očeve slave. Konačno, slava je nebeskog Oca ona prema kojoj treba da teži čitav pokret prilagođene obnove redovničkog života što ga je pokrenuo Dekret.

Primijetit ćemo također praktično značenje što proizlazi iz spomenute doksologije. Koncil se ne zadovoljava time da se slava Božja izrazi željom, kako se to može činiti u hvalbenoj molitvi; on želi da redovnički život stvarno pribavlja Ocu tu slavu unutrašnjom snagom svoje svetosti i svjedočenjem koje će davati naočigled svih ljudi. Očeva slava stoji u preobražavanju samoga čovječanstva.

3. Nazočnost Djevice Marije i napredak u budućnosti

Zaključak svršava optimističkim pogledom beskrajnog napretka: tako će redovnici »svakodnevno rasti i donositi sve obilnije spasonosne plodove«. Unutrašnji zakon napretka koji upravlja životom Crkve primjenjuje se općenito posvećenom životu utoliko ukoliko se svaki pojedinac u tome zalaže. Svaki je redovnik pozvan na napredovanje, a redovnički život kao cjelina pozvan je da povećava svoj razvoj i plodnost.

Napredak se ostvaruje uz pomoć Djevice Marije. Koncil je sačuvao za svršetak Dekreta spominjanje te pomoći. Nekoliko je koncilskih otaca zahtjevalo da se o Mariji govori na kraju šestog stavka, gdje je utvrđeno prvenstvo duhovnog života², ali je komisija to radije učinila na kraju dokumenta. S te strane čini se da podsjećanje na Djesticu baca svjetlost na čitav Dekret, na čitavo djelo prilagođene obnove.

Podsjećanje je kratko i jednostavno: »Po zagovoru preslatke Bogorodice Djevice Marije, jer je njezin život svima uzor.« Nazočnost je, dakle, Marijina — uz Boga — istodobno nazočnost usrdne molbe redovnika, a njima je svijetao uzor, koji im zacrtava životni put.

Marijin zagovor — to je jedina aluzija Dekreta na pomoć što je nebeska zajednica svetaca pridonosi redovničkom životu. Kao što je podsjetila konsti-

² Modus 93

tacija *Lumen gentium*, nebeski stanovnici pomažu zemaljsku Crkvu da se učvršćuje u svetosti i da se sve više izgrađuje (49). Između svetaca što stoje uz Božji narod na njegovu zemaljskom putovanju dolazi Blažena Djevica Marija: ona je neprestano pred Gospodinom u molitvi za napredak Crkve, a napose za napredak posvećenog života.

Da bi potvrdio kako je ona također primjer stavljjen pred nas, Koncil se služi riječima sv. Ambrozija: u svojoj raspravi o djevicama milanski biskup upućuje na Mariju kao na onu »čiji je život pravilo vladanja za sve nas³. I doista, on u blaženoj Djevici vidi uzor za sve kršćanske djevice. Po njoj se počeo obnavljati Bogu posvećeni život i dostigao odmah najveći stupanj svetosti. U njoj se ostvarila savršena ljubav prema kojoj mora težiti život evanđeoskih savjeta. Prve riječi dekreta *Perfectae caritatis* osvijetljene su živim uzorom, a to je Marija: punina milosti i savršena ljubav sinonimi su. Tako Marija predstavlja novost djevičanskog posvećenja u Novom Zavjetu; dobro je, dakle, stavljena da vodi obnovu posvećenog života. Ona napose otkriva privlačnost tog idealja, dražest što je on širi: Dekret je naziva »preslatka« ili, točnije, »premila«, jer ona daje da se kuša i cijeni milina djevičanskog srca. Konačno, ona svjedoči o plodnosti djevičanstva, jer je ona i »Djevica« i »Majka Božja«. Djevičanska posveta pomogla je Bogu da dođe na svijet.

Ona također upućuje na temeljno usmjerenje posvećenog života: sve ono što Dekret sadržava o naravi posvete, napose o vrijednosti života skrivenog

³ *De Virginibus* L. II. c. 2, br. 15; P1 16, 210: »Haec est imago virginitatis. Talis enim fuit Maria, ut ejus unius vita omnium sit disciplina.«

s Kristom u Bogu te o apostolskom zračenju što odatile proizlazi za Crkvu, treba ponovno pročitati u svjetlu Marijine osobnosti, da se dobije bogatiji i stvarniji smisao .

S A D R Ź A J

Uvodna riječ	5
DEKRET »PERFECTAE CARITATIS«	9
OPĆI PRIKAZ DEKRETA	29
Postanak	31
Naslov	34
Početne riječi	36
Predmet	38
Duh	40
Struktura	43
Tekst predan na razmišljanje	45
KOMENTAR DEKRETA	47
1. Bogu posvećeni život	49
SMISAO MOLITVE	49
1. Povijesno podrijetlo i božansko podrijetlo	49
Uloga Crkve	51
Pustinjački život	53
2. Narav posvećenog života	54
Odnos prema krsnoj posveti	55
Raspoznajne oznake posvete	58
1. Život potpuno posvećen Božjoj službi	58
2. Nasljedovanje Krista	59
3. Život u službi Crkve	63

VLASTITI ELEMENTI POSVEĆENOG ŽIVOTA . . .	65
1. Broj i red tih elemenata	65
2. Čistoća	67
Ideal čistoće	67
Sredstva koja treba upotrebljavati, način djelovanja koji treba usvojiti	71
Uvjeti za primanje	73
3. Siromaštvo	74
Narav redovničkog siromaštva	74
Posebni oblici siromaštva	78
Kolektivno siromaštvo	80
4. Poslušnost	82
Opća nauka i biblijski temelj poslušnosti	83
1. Predanje vlastite volje Bogu	83
2. Primjer Krista Otkupitelja	85
3. Služba Crkvi	88
Dužnosti redovnika	89
Uloga poglavara	90
5. Zajednički život	95
Doktrinarni i biblijski pregled života u zajednici	95
1. Primjer prve Crkve	95
2. Vršenje bratske ljubavi	97
3. Vrijednost i duhovno bogatstvo ljubavi	99
Preporuke koje se odnose na izjednačivanje članova	102
2. Djelo obnove	105
1. Narav obnove	105
2. Smjer obnove	108
3. Temeljna načela obnove	110
Krist Evanđelja	110
Vlastita narav pojedine ustanove	111

Sudjelovanje u životu Crkve	113
Poznavanje svijeta	115
Duhovna obnova	116
4. Praktično mjerilo prilagođivanja	117
5. Odgovorni za obnovu i prilagođivanje	120
3. Kontemplacija i apostolat	124
OPĆA NAČELA	124
1. Prvenstvo duhovnog života	124
2. Prvenstvo ljubavi	126
3. Rast u krepostima	127
4. Molitva i njezini izvori	128
5. Apostolska ljubav — plod tjesnog sjedinjenja s Bogom	130
RAZLICITI OBLICI POSVEĆENA ŽIVOTA	132
1. Razlika među ustanovama	132
2. Ustanove u kojima je naglasak na kontemplaciji	133
Ustanove »usmjerenе samo na kontemplaciju«	134
Monaške ustanove	140
Mješovite ustanove	143
3. Ustanove s naglaskom na apostolskom životu	144
Ustanove posvećene apostolskom životu	144
Laički redovnički život	148
Svjetovne ustanove	153
4. Posebne odredbe	155
1. Klauzura redovnica	155
2. Redovničko odijelo	156
3. Odgoj članova	158
4. Osnivanje novih redovničkih ustanova	160
5. O djelatnostima koje treba zadržati, prilagoditi ili napustiti	162
6. Redovničke ustanove i samostani koji propadaju	164

7. Savezi redovničkih ustanova	165
8. Konferencije viših poglavara	166
9. Redovnička zvanja	167
5. Zaključak	170
1. Koncil cijeni život evanđeoskih savjeta	170
2. Poticaj ustanovama i njihovim članovima	172
3. Nazočnost Djevice Marije i napredak u budućnosti	175

JEAN GALOT (rođen 1919. u belgijskom gradiću Ougrée) član je Družbe Isusove. Bio je dugogodišnji profesor teologije na isusovačkom kolegiju sv. Alberta u Louvainu. Posljednjih godina predaje kristologiju na Gregoriani u Rimu.

Napisao je mnoge knjige s područja redovničke pokoncilske problematike, autor je i raznih teološko-duhovnih knjiga općeg interesa. Dosad je objavio 27 knjiga i 30 brošura. Tokom ljetnih praznika drži duhovne vježbe brojnim redovničkim zajednicama u raznim zemljama.

Kod nas je bio 1971., kad je posjetio Zagreb i tom prilikom dao posebni intervju za »Effathu« — bilten za redovnice, gdje je govorio o ulozi redovnika u Crkvi. Iznio je svoja zapažanja i iskustva u vezi s općom i redovničkom koncilskom obnovom.